



วารสารวิทยาการเรียนรู้ และศึกษาศาสตร์

Journal of Learning Sciences and Education

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2567) : Volume 3 Number 2 (July- December 2024)



วารสารวิทยาการเรียนรู้ และศึกษาศาสตร์

Journal of Learning Sciences and Education

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2567) : Volume 3 Number 2 (July - December 2024)

ภาพจากปก : ภาพการศึกษาดูงานนอกสถานที่ ของนักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ตรงจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยเฉพาะการเรียนรู้ผ่านการศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลง ของปัจเจกบุคคล กลุ่มคน องค์กร ชุมชน และสังคมที่ประสบความสำเร็จจากการประยุกต์ใช้ เครื่องมือการเรียนรู้ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากนวัตกรรม และกระบวนการที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีเหล่านั้น จะช่วยสนับสนุนผู้เรียนให้เข้าใจและเชื่อว่า “วิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา” นั้น สำคัญต่อการพัฒนาชีวิตและสังคม ในปัจจุบัน

ผู้ออกแบบปก : อภิชาติ อ้วนศิริ

วารสารวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์

Journal of Learning Sciences and Education

ISSN 2822-0161 (Print) ISSN 2822-017X (Online)

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2567)

Vol. 3 No. 2 (July – December 2024)

โดย คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

by Faculty of Learning Sciences and Education, Thammasat University

- เจ้าของ : คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วาระการออก : ราย 6 เดือน ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม - มิถุนายน), (กรกฎาคม - ธันวาคม)
- จำนวนฉบับละ : 100 เล่ม
- พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (Thammasat Printing House)
เลขที่ 99 หมู่ 18 ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120
โทรศัพท์. 02-5643104-6 โทรสาร. 0-2564-3119
Email. Thammasatprintinghouse@gmail.com
- วัตถุประสงค์ : เพื่อเผยแพร่งานวิชาการของบุคลากรภายในและภายนอก เพื่อเป็นการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพด้านวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ และศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง มุ่งส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพทางการวิจัย ด้านวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ และศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังเป็นการสร้างเครือข่ายการเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัย ระหว่างมหาวิทยาลัยและหน่วยงานภายในและภายนอก
- ลิขสิทธิ์ : ลิขสิทธิ์วารสารและบทความเป็นของคณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยอนุญาตให้ทำสำเนาเพื่อการใช้ประโยชน์เป็นการภายในที่ไม่ใช่เชิงพาณิชย์เท่านั้น การทำสำเนาเพื่อการใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่นหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากคณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความเป็นเพียงความคิดเห็นส่วนบุคคลของผู้เขียนบทความเท่านั้น ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการผู้พิมพ์และกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความแต่อย่างใด

คณะกรรมการที่ปรึกษา (Advisory Board)

คณบดี คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Dean of Faculty of Learning Sciences and Education, Thammasat University

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Associate Dean for Academic Affairs of Faculty of Learning Sciences and Education, Thammasat University

บรรณาธิการ (Editor-in-Chief)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไยเรศ บุญฤทธิ์

Asst. Prof. Iyared Boonyarit, Ph.D.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Assistant Editor)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติ คงตุก

Asst. Prof. Kitti Kongtuk, Ph.D.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University

กองบรรณาธิการภายใน (Internal Editorial Board)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุทธรชาต อังณะกูร

Asst. Prof. Putthachat Angnakoon, Ph.D.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลิดา จุงพันธ์

Asst. Prof. Chalida Joongpan, Ph.D.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวัลักษณ์ สุรัสวดี

Asst. Prof. Pawaluk Suraswadi, Ph.D.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรวิทย์ อัสสพันธ์

Asst. Prof. Surawit Assapun, Ph.D.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นรุตม์ ศุภวรรณะกุล

Asst. Prof. Narut Supawantanakul, Ph.D.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University

กองบรรณาธิการภายนอก (External Editorial Board)

ศาสตราจารย์ ดร.นงเยาว์ เนาวรัตน์

Prof. Nongyao Naowarat, Ph.D.

รองศาสตราจารย์ ดร.ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์

Assoc. Prof. Maitree Inprasitha, Ph.D.

รองศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ฝ้ายคำตา

Assoc. Prof. Chatree Faikhamta, Ph.D.

รองศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ สุธรรมดี

Assoc Prof. Apiwat Suthamdee, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล บางขวด

Asst. Prof. Doungkamol Bangchud, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.เจริญชัย วงศ์วัฒนกิจ

Asst. Prof. Charoenchai Wongwatkit, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีณา ลีตระกูล

Asst. Prof. Paweena Leetrakun, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมสิน จตุพร

Asst. Prof. Omsin Jatuporn, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว

Asst. Prof. Kiatanantha Lounkaew, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรรา โต๊ะบุรินทร์

Asst. Prof. Pattru Toburin, Ph.D.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ตระการรุ่ง

Asst. Prof. Somchai Trakarnrung, Ph.D.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Bansomedejchaophraya

Rajabhat University

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Mae Fah Luang University

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Chiang Rai Rajabhat University

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University

มหาวิทยาลัยมหิดล

Mahidol University

ผู้ตรวจภาษาอังกฤษ (Language Editor)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลินดา เยห์

Asst. Prof. Linda Yeh, Ph.D.

อาจารย์ ดร.ติโมะ ตะปะหนี โอะหะยะเน็น

Timo Tapani Ojanen, Ph.D.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University

เลขานุการ (Coordinator)

อภิชาติ อ้วนศิริ

Apichat Uansiri

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University

ผู้ประสานงานวารสาร (Journal Coordinator)

โกศลัญญา สุวรรณเกิต

Kolunya Suwannakoed

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University

สำนักงาน (Office)

คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เลขที่ 99 หมู่ 18 อาคารสิริวิทยลักษณ์ ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง

จังหวัดปทุมธานี 12120

โทร. 02-6966722 Email. lsed-jo@lsed.tu.ac.th

เว็บไซต์: <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JLSEd>

Faculty of Learning Sciences and Education, Thammasat University

99 Moo 18 Siriwitthayalak Building, Phaholyothin Road, Khlong Nueng, Khlong

Luang, Pathum Thani 12120

Tel. 02-6966722 Email. lsed-jo@lsed.tu.ac.th

Website: <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JLSEd>

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิทยาการเรี ยนรู้และ
ศึกษาศาสตร์ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่มี
ความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องจากภายในและ/หรือภายนอก
มหาวิทยาลัยในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double-blind Peer review)
จำนวน 3 ท่านต่อบทความ

กรณีที่เป็น การตีพิมพ์บทความที่เคยเผยแพร่มาแล้ว ผู้เขียน
ต้องแสดงหลักฐานการอนุญาตจากบรรณาธิการของวารสาร
ฉบับเดิมอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร และต้องได้รับการอนุญาตเท่านั้น
จึงจะสามารถเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์อีกครั้งได้

บทบรรณาธิการ

ในรอบปีที่ผ่านมา สังคมไทยได้ผ่านพ้นเหตุการณ์หลากหลาย ทั้งที่เป็นความสุข ความชื่นใจ และความทุกข์ที่กลายเป็นปมคาใจ แม้ว่าเหตุการณ์ที่ถือว่า “ดี” สะท้อนถึงความสำเร็จ ความสุขร่วม และความหวังของผู้คน หากแต่เหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ หรือเรื่องราวร้าย ๆ กลับทำให้เกิดความทุกข์ร่วม และเกิดคำถามที่ตามมากับสิ่งที่เกิดขึ้นจนบางครั้งกลายเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม

จากข้อกังขาต่าง ๆ หรือสิ่งคาใจเหล่านั้น นำไปสู่คำถามอันทรงพลังของมนุษย์ เช่น “เราเคยเรียนรู้จากเหตุการณ์เหล่านั้นบ้างไหม” หรือ “เหตุใดเรื่องเดิม ๆ ยังคงเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า” ทั้งนี้ คำถามเหล่านี้ไม่เพียงกระตุ้นให้เราถุกคิดถึงรากฐานของปัญหา แต่ยังเป็นแรงผลักดันให้เรามองหาหนทางแก้ไขเพื่อสร้างสังคมที่ดีขึ้นในวันข้างหน้า

อนึ่ง สังคมไทยมีวาทกรรมหรือสุภาษิตหลาย ๆ ชุด ที่มุ่งหยิบเอาประสบการณ์มาสร้างการเรียนรู้ พร้อมยกระดับคุณค่าของความผิดพลาดให้กลายเป็นวัตถุดิบชั้นดีในการสร้างประสบการณ์ใหม่ หรือเป็นฐานของการเรียนรู้เพื่อต่อยอดให้ดีขึ้นไปอีก อาทิ “ผิดเป็นครู” ที่มุ่งให้คำอธิบายว่าความผิดพลาดไม่ได้เป็นเรื่องที่เลวร้าย แต่กลับเป็นโอกาสให้เราได้เรียนรู้ และปรับปรุงตนเอง ความผิดพลาดเปรียบเสมือนครูที่ให้เราเรียนเพื่อไม่ให้เราทำผิดซ้ำในอนาคต สุภาษิตนี้จึงปลูกฝังให้คนไทยมองปัญหาเป็นโอกาสในการพัฒนาตนเอง เป็นต้น

ในขณะที่บริบทวัฒนธรรมอื่น ๆ เช่น ภาษิตญี่ปุ่น “猿も木から落ちる (Saru mo ki kara ochiru)” หรือ “แม้แต่ลิงยังตกต้นไม้” สื่อถึงความจริงที่ว่า แม้แต่ผู้ที่เชี่ยวชาญที่สุดก็ยังสามารถทำผิดพลาดได้ แนวคิดนี้ปลอบประโลมใจว่า ความผิดพลาดเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ และสิ่งสำคัญคือการลุกขึ้นมาใหม่และเรียนรู้จากความล้มเหลวนั้น สอดคล้องกับ สุภาษิตจีนที่ว่า “以史为鉴 (Yǐ shǐ wéi jiàn)” หรือ “ใช้ประวัติศาสตร์เป็นกระจกเงา” ซึ่งมีความหมายว่า การมองย้อนกลับไปยังอดีตช่วยให้เราเรียนรู้เพื่อหลีกเลี่ยง

ความผิดพลาดในอนาคต ดังนั้น ประสบการณ์หรือประวัติศาสตร์ไม่ได้เป็นเพียงการเล่าเรื่องราวของสิ่งที่ผ่านมาเท่านั้น แต่ถือเป็นครูที่เตือนให้เราระมัดระวังมิให้เดินซ้ำรอยเดิม ในขณะที่บริบทอื่น ๆ ทัวไปให้มุมมองและคุณค่าในลักษณะ “Live and Learn” หรือ “ใช้ชีวิตไปและเรียนรู้ไป” ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นจริงของชีวิตที่เต็มไปด้วยประสบการณ์ การเรียนรู้จากความผิดพลาด และประสบการณ์ชีวิตถือเป็นส่วนหนึ่งของการเติบโตของมนุษย์

การสะท้อนผ่านสุภาชิตเหล่านี้ ทำให้เห็นว่าทุกวัฒนธรรมล้วนให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์เดิม ความผิดพลาดหรือความสำเร็จที่เกิดขึ้นในอดีตไม่ได้เป็นเพียงเรื่องราวที่ผ่านไป แต่เป็นรากฐานที่ช่วยให้เราเข้าใจตนเองและโลกมากขึ้น สิ่งสำคัญคือการเปิดใจและมองหาบทเรียนจากทุกช่วงเวลาของชีวิต เพื่อพัฒนาให้เราเป็นคนที่มีความเข้าใจและเติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต

วารสารวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ ฉบับนี้ มีบทความที่ชี้ให้เห็นว่า ประสบการณ์ในชีวิตทั้งอดีตและปัจจุบัน ประวัติศาสตร์ ความล้มเหลว เรื่องดีเรื่องร้าย หรือความผิดพลาดต่าง ๆ นานา ล้วนสามารถนำมาสร้างการเรียนรู้เพื่อต่อยอด พัฒนา หรือเดินก้าวต่อไปในอนาคตได้

บทความวิจัย เรื่อง การออกแบบการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิปวิดีโอบนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของ ธนวุฒิ ยลถวิล ชรินทร์ มั่งคั่ง และ วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิปวิดีโอบนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ 2) ออกแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิปวิดีโอบนสื่อออนไลน์ และ 3) ประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ใช้เครื่องมือการวิจัย เช่น แบบวิเคราะห์เอกสาร แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อ

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยมีมเป็นฐานมี 4 ขั้นตอน คือ การรับสาร การจดจำ การส่งต่อ และการเผยแพร่ ในขณะเดียวกันแผนการเรียนรู้ที่ออกแบบมีคุณภาพในระดับสูง และ นักเรียนมีทักษะการรู้

เท่าทันสื่อในระดับดี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิปวิดีโอที่ค้นบนสื่อออนไลน์สามารถส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้

บทความวิจัย เรื่อง **พฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน** ของ **กิตติทัต วงษ์พวง** งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และ 2) ศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบันของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงนักศึกษาที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับต่ำไม่มีพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ แม้ว่าจะมีทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ส่วนกลุ่มที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับสูง พบว่ามีพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองและมีแรงจูงใจสูงในบริบทเดียวกัน สำหรับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษผ่านโปรแกรมที่สถาบันกำหนด ทั้งกลุ่มที่มีระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษต่ำและสูงต่างมีพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองอย่างเป็นระบบ พร้อมด้วยทัศนคติและแรงจูงใจเชิงบวกต่อการเรียนรู้ผ่านโปรแกรมดังกล่าว

อย่างไรก็ดี งานวิจัยชิ้นนี้ถือเป็นตัวอย่างแหล่งข้อมูลหรือฐานข้อมูลสำหรับผู้พัฒนาหลักสูตรและนักการศึกษา ในการสร้างกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษาในอนาคต

บทความวิจัยเรื่อง **การจัดการการศึกษาทางเลือกในชุมชนพื้นที่ห่างไกลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ไร้รอยต่อสำหรับผู้เรียนนอกระบบการศึกษา** ของ **ชรินทร์ มั่งคั่ง วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร กันดิทัต ง่วนชู และชัชวาลย์ บุตรทอง** งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษาในระบบของผู้เรียนนอกระบบ และนำเสนอแนวทางการศึกษาทางเลือกในชุมชนห่างไกล เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน ทั้งนี้ การวิจัยดำเนินการผ่านการวิเคราะห์เอกสารทั้งออนไลน์และ

ออฟไลน์ โดยใช้วิธีการสืบค้นคำสำคัญและคัดเลือกเอกสารขั้นต้นและชั้นรอง เครื่องมือวิเคราะห์ประกอบด้วยการตีความเชิงวิเคราะห์ การเปรียบเทียบ และการสังเคราะห์เนื้อหาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า อุปสรรคสำคัญของผู้เรียนนอกระบบคือข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น รายได้ครอบครัวต่ำและต้นทุนทางสังคมไม่เพียงพอ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว แนวทางการศึกษาทางเลือกควรใช้นวัตกรรมหน่วยการเรียนรู้เคลื่อนที่ โดยอิงชุมชนและภูมิวัฒนธรรมเป็นฐาน เพื่อให้การเรียนการสอนเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงของผู้เรียน เนื้อหาที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันจะช่วยสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนนอกระบบ

บทความวิชาการเรื่อง **ชีวิตการเรียนรู้ดนตรี ณ สำนักบ้านบาตรในความทรงจำของครูเยื่อ อุบลน้อย ของ อศินีย์ เปลี่ยนศรี** กล่าวถึงการระลึกถึงประสบการณ์เรียนรู้ศิลปะทางดนตรีของครูเยื่อ อุบลน้อย จนกระทั่งสามารถนำเสนอกระบวนการเรียนดนตรีในสำนัก “บ้านบาตร” โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) แหล่งเรียนรู้ มี 2 ลักษณะ คือ แหล่งเรียนรู้ที่จัดขึ้น (สำนักดนตรีบ้านบาตร) และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล (ครูหลวงประดิษฐไพเราะ) 2) การจัดการเรียนรู้ แบ่งเป็น 3 ส่วนย่อย คือ หลักสูตร (แบบบังคับ และแบบยืดหยุ่น) การจัดการเรียนรู้ (เปิดรับผู้เรียนทั่วไป เน้นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติในรูปแบบไปกลับและแบบประจำ) และการวัดประเมินผล (ไม่ปรากฏการวัดประเมินผลที่ชัดเจน) และ 3) ผู้เรียน (มักมีทักษะพื้นฐานในการบรรเลงเครื่องดนตรีมาก่อน) ทั้งนี้ อัตลักษณ์ที่มีความโดดเด่นในสำนักดนตรีนี้คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการคัดเลือกผู้เรียนที่มีศักยภาพดีเยี่ยมมาพัฒนาต่อยอด

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้เขียนทุกท่านที่ส่งบทความเข้ามาเผยแพร่ในวารสารวิชาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2567) ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความกรุณาพิจารณาประเมินผลงานทางวิชาการและให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงบทความให้มีความสมบูรณ์และทันสมัย ถูกต้องตามหลักวิชาการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไอยเรศ บุญฤทธิ์
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย

- การออกแบบการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐาน
ผ่านคลิปวิดีโอที่ค้นบนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 1

Designing for Meme-based History Instruction using Online Video
Clips to Encourage Media Literacy in Lower Secondary School
Students

ธนาวุฒิ ยลถวิล, ชรินทร์ มั่งคั่ง, วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร

- พฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเอง
ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 25

Behaviors and Attitudes Towards Self-Directed English Skills
of Higher Education Students in A Private University

กิตติทัต วงษ์พวง

- การจัดการการศึกษาทางเลือกในชุมชนพื้นที่ห่างไกลเพื่อส่งเสริม
การเรียนรู้ไร้รอยต่อสำหรับผู้เรียนนอกระบบการศึกษา 67

Alternative Education Approaches to Promoting Seamless
Learning for Non-Formal Education Learners in Remote Areas

ชรินทร์ มั่งคั่ง, วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร, กัณติทัต ง่วนชู,
ชัชวาลย์ บุตรทอง

สารบัญ

บทความวิชาการ

ชีวิตการเรียนดนตรี ณ สำนัก “บ้านบาตร” ในความทรงจำ ของครูเยื่อ อุบลน้อย	93
---	----

The Life of Music Learning at “Ban Bat” School in The
Memories of Khru Yuea Ubon-noi

อศนีย์ เปลี่ยนศรี

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประจำฉบับ	124
-------------------------------	-----

แนะนำผู้เขียน	125
---------------	-----

จริยธรรมการตีพิมพ์	127
--------------------	-----

ขั้นตอนการตีพิมพ์	131
-------------------	-----

การเตรียมต้นฉบับและรูปแบบการอ้างอิง	132
-------------------------------------	-----

การอ้างอิง	134
------------	-----

การออกแบบการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีพื้นฐาน
ผ่านคลิปวิดีโอออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะ
การรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

Designing for Meme-based History Instruction using
Online Video Clips to Encourage Media Literacy in
Lower Secondary School Students

ธนาวุฒิ ยลถวิล¹

Thanawut Yonthawin

ชรินทร์ มั่งคั่ง^{2*}

Charin Mangkhang

วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร³

Varintorn Siripongnapat

Received: 7 July 2024

Revised: 22 October 2024

Accepted: 21 November 2024

¹ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต, หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

¹ Student, Bachelor of Education Program in Social Studies,
Faculty of Education, Chiang Mai University, Thailand.
Email: Thanawut_Y@cmu.ac.th

² รองศาสตราจารย์, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

² Associate Professor, Faculty of Education, Chiang Mai University, Thailand.
Email: charin.mangkhang@cmu.ac.th

³ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต, หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

³ Student, Bachelor of Education Program in Social Studies,
Faculty of Education, Chiang Mai University, Thailand.
Email: varintorn93@gmail.com

*Corresponding author

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิป์วิดีโอออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ 2) ออกแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิป์วิดีโอออนไลน์ และ 3) ประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 ห้องเรียน 44 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวิเคราะห์เอกสาร แผนจัดการเรียนรู้จำนวน 3 แผน รวม 15 ชั่วโมง แบบประเมินคุณภาพ และแบบประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะการเข้าถึง 2) ทักษะการวิเคราะห์สื่อ 3) ทักษะการประเมินสื่อ 4) ทักษะการสร้างสรรค์สื่อ และ 5) ทักษะการมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การรับสาร 2) การจดจำ 3) การส่งต่อ และ 4) การเผยแพร่

2. การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิป์วิดีโอออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อมีคุณภาพระดับมาก ($M = 2.96$, $SD = 0.04$)

3. นักเรียนที่เรียนรู้ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้มีระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับดี ($M = 2.96$, $SD = 0.03$)

คำสำคัญ: การเรียนรู้ประวัติศาสตร์, มีมเป็นฐาน, ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่, ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ.

ABSTRACT

The purpose of this research is to: 1) Study the approach to history learning using meme-based approach through video clips on online media to promote media literacy. 2) Design history learning using meme-based approach through video clips on online media to promote media literacy and 3) Evaluate the media literacy skills of lower secondary school students. The sample group used in this research is a class of 44 second-year students. Research tools used include document analysis forms, three learning management plans totaling 15 hours, Quality assessment form, and media literacy skill evaluation forms includes 5 areas: 1) access skills, 2) media analysis skills, 3) media evaluation skills, 4) media creation skills, and 5) participation skills: 1) access skills 2) analyze skills 3) evaluate skills 4) create skills and 5) participate skills.

The research found that:

1) The approach to history learning management using meme-based methods comprises four steps: 1) assimilation 2) retention 3) expression and 4) transmission.

2) The design of history learning management plans using meme-based methods through video clips on online media to promote media literacy skills was high quality. ($M = 2.96$, $SD = 0.04$)

3) Students who learned through this management process had good levels of media literacy skills. ($M = 2.96$, $SD = 0.03$)

Keywords: History Learning, Meme-based Approach, Modern Japanese History, Media Literacy.

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 ถูกขับเคลื่อนและแปรผันอย่างรวดเร็วโดยเทคโนโลยีในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งในปัจจุบันเทคโนโลยีมีส่วนอย่างมากในการเผยแพร่ข่าวสาร ค่านิยม แนวคิด และความเชื่อของผู้คนในสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้วัฒนธรรมต่าง ๆ ถูกเผยแพร่และแปรผันได้อย่างแพร่หลายและรวดเร็วกว่าในอดีต ดังนั้น การพัฒนามนุษย์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกควรที่จะพัฒนาให้มีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสาร การประสานร่วมมือ และความคิดสร้างสรรค์ (MangKhang, 2022a) ด้วยยุคสมัยที่ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วนั้นเอง ทำให้ข้อมูลที่เข้าสู่ระบบสารสนเทศมีจำนวนมากมหาศาล เกิดการปะปนกันระหว่างข้อมูลที่เป็นความจริงและข้อมูลที่เป็นเท็จ โดยเฉพาะในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า AI สามารถสร้างภาพเหมือนของบุคคลในลักษณะท่าทางต่าง ๆ ได้ โดยที่บุคคลในภาพอาจจะไม่รู้ด้วยซ้ำว่ากำลังมีรูปปลอมของตนเองเผยแพร่ไปตามอินเทอร์เน็ต ปัญหาการแพร่ระบาดของ “ข้อมูลข่าวสารปลอม” ส่งผลร้ายแรงตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงระดับชาติ เช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการสร้างรูปของผู้สมัครประธานาธิบดีคนสำคัญในท่าที่สนิทสนมกับชาวอเมริกันผิวสี มีผู้คนหลงเชื่อและส่งต่อภาพดังกล่าวกว่าล้านครั้ง (Marianna Spring, 2024, as cited in BBC News Thai, 2024) ในประเทศไทย ก็มีสถานการณ์ดังกล่าวในลักษณะเดียวกัน โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมได้เปิดเผยเกี่ยวกับพฤติกรรมการปล่อยเฟคนิวส์ โดยพบว่าคนไทยมีสถิติการส่งต่อข่าวปลอมกว่า 20 ล้านคน ซึ่งเป็นผู้โพสต์เผยแพร่ข้อมูลปลอมเหล่านั้นกว่า 5 แสนคน ในปี 2564 (Ministry of Digital Economy and Society, 2021) ปัญหาข่าวปลอมระบาดในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่มีการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์อยู่ตลอดเวลา การเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริงมักจะถูกผู้ไม่หวังดีนำมาใช้ในการหลอกลวง ดังกรณีที่กระทรวงศึกษาธิการออกมาเตือนภัยนักเรียน หลังพบการหลอกลวงออนไลน์แอบอ้างเป็นบุคคลอื่นเพื่อขอข้อมูลไปใช้ทำธุรกรรมทางการเงิน (Wichanon, 2024)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว การศึกษาจึงจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนามนุษย์และสังคมในทุกด้าน โดยเฉพาะการพัฒนามนุษย์ให้มีทักษะและความสามารถที่จำเป็นในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ในยุคปัจจุบันการลงทุนในด้านการศึกษาเป็นการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนในระยะยาว ไม่เพียงแต่ในระดับบุคคล แต่ยังรวมถึงระดับสังคมและประเทศชาติ ซึ่งการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทุนมนุษย์ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 มาตรา 24 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาแก่นักเรียนว่า ให้จัดการเรียนโดยจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการและการแก้ปัญหา รวมถึงสามารถเรียนรู้ได้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามที่ผู้เรียนและผู้สอนสนใจ ซึ่งในปัจจุบันเทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ ได้ถูกใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน ซึ่งทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี โดยทักษะดังกล่าว ได้แก่ 1) ความฉลาดรู้เรื่องสารสนเทศ (Information literacy) คือความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล การประเมินข้อมูลและการนำข้อมูลไปใช้อย่างสร้างสรรค์ 2) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT literacy) คือ ความสามารถในการใช้เครื่องมือสารสนเทศและเทคโนโลยีในการค้นหาข้อมูล จำแนก ประเมินผล และเผยแพร่ข้อมูล รวมถึงความสามารถในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เครื่องมือสารสนเทศและข้อมูลได้อย่างเหมาะสมตามหลักจริยธรรมและกฎหมาย และทักษะที่สำคัญที่สุด คือ 3) การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) คือ ความสามารถในการวิเคราะห์สื่อ การผลิตสื่อ การพิจารณาและตัดสินใจว่าสื่อนั้นน่าเชื่อถือหรือไม่ (Communication Arts Burapha University, 2022; Trilling & Fadel, 2009) Masae (2018) ได้ศึกษาพบว่า ทักษะการรู้เท่าทันสื่อในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบไปด้วย 5 ทักษะย่อย ดังต่อไปนี้ 1) ทักษะการเข้าถึง (Access Skills) หมายถึง พฤติกรรมการสร้างโอกาสให้ตนสามารถเข้าถึงสื่อได้อย่างรวดเร็ว หลากหลาย ไม่ถูกจำกัดอยู่ในสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไป และสามารถคัดสรรเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการได้ 2) ทักษะการวิเคราะห์สื่อ (Analyze Skills) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจหรือพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าสามารถแยกแยะ

ข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้อง 3) ทักษะการประเมินสื่อ (Evaluate Skills) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจหรือพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่าจะเลือกรับหรือปฏิเสธสื่อต่าง ๆ ผ่านการตีความหมายคุณค่า ความถูกต้องและเหมาะสมของสื่อ 4) ทักษะการสร้างสรรค์สื่อ (Create Skills) หมายถึง บุคคลซึ่งเป็นผู้ผลิตสื่อได้อย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบและจริยธรรม และ 5) ทักษะการมีส่วนร่วม (Participate Skills) หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น และใช้ประโยชน์จากสื่ออย่างถูกต้องและเป็นประโยชน์ ซึ่งในงานวิจัยเรื่องนี้ได้นำเอาทักษะการรู้เท่าทันสื่อในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้ง 5 มาใช้เป็นกรอบการศึกษา

สิ่งแวดล้อมทางนิเวศวิทยาทางการศึกษา เมื่อพิจารณาระบบโครงสร้างภายในซึ่งอยู่ในระดับเล็กที่สุดคือ ระบบการเรียนรู้ในระบบนาโน (Nano system) ที่มีหัวใจสำคัญคือการเรียนรู้ด้วยตนเอง ปรับบทบาทให้ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกอย่างชัดเจน สามารถช่วยผลิตและคัดกรองสื่อการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน ผ่านสื่อดิจิทัลขนาดเล็กที่ซึมซับเนื้อหาได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ (Siripongnapat & Mangkhang, 2024) เป็นประเด็นสำคัญของกรอบคิดมีม (Meme) ในงานวิจัยนี้ ซึ่งมีนิยามความหมายเป็นวิธีการสื่อสารความเป็นพลเมืองเกี่ยวกับพฤติกรรมและวัฒนธรรมของคนในสังคมผ่านรูปภาพและข้อความที่เกี่ยวกับความคิดเห็น การลอกเลียนแบบ การล้อเลียน การเสียดสีที่เกิดขึ้นในช่วงหรือชีวิตประจำวันผ่านสื่อ มีมีลักษณะเฉพาะทางภาษาเพื่อใช้ในการวิพากษ์วิจารณ์ถึงสิ่งที่กล่าวอ้างถึง (Octavita & Zaimar, 2018) โดยเป็นชุดความคิดหรือวัฒนธรรมที่ถูกส่งต่อผ่านสิ่งต่าง ๆ เช่น แฟชั่น อุดมการณ์ทางการเมือง ความเชื่อทางศาสนา อารมณ์และความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Dawkins, 1976) ซึ่งในจัดการเรียนรู้ฐานปรากฏการณ์มีม (Meme-based Learning) นั้นเป็นการศึกษาศาสตร์การสอนแนวดิจิทัล (Digital Pedagogy) โดยเน้นการจัดการเรียนรู้เพื่อใช้มีมเป็นแนวทางหลักเพื่อสร้างความสนใจและนำเสนอสาระในบทเรียนนอกจากมีม นอกจากมีมจะเป็นสื่อที่สร้างความสนุกสนานในระหว่างกระบวนการจัดทำและส่งต่อไปให้ผู้อื่นแล้ว มีมยังมีคุณค่าทางการศึกษาในเวลาเดียวกัน เนื่องจากการสร้างมีมจะต้องใช้ความคิดขั้นสูงในการวิเคราะห์ ประเมินความรู้ และความสามารถในการใช้เครื่องมือในการสร้างสรรค์

ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาทฤษฎีการกระจายมีม ของ Dawkins (1976) โดยได้อธิบายว่า ขั้นตอนการกระจายมีมมี 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การรับมีม (assimilation) คือ การสังเกต การรับฟัง หรือรับรู้มีมด้วยความเข้าใจ 2) การจดจำมีม (retention) คือ การจดจำรายละเอียดของมีม มีมที่สามารถจดจำได้นานมักเป็นมีมที่สำคัญกับผู้รับสาร 3) การส่งต่อมีม (expression) คือ การส่งต่อผ่านการพูด ข้อความ รูปภาพ หรือพฤติกรรม ทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจ และ 4) การเผยแพร่มีม (transmission) คือ การเผยแพร่ผ่าน “พาหนะมีม” เช่น หนังสือ ภาพถ่าย สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นฐานในการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งงานวิจัยของ Smith (2023) ยังชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ด้วยมีมนั้น ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนในเนื้อหาวิชาเรียนที่กำหนดให้ควบคู่ไปกับสาระสำคัญในเรื่องอื่น ๆ ได้ ดังนั้น “วิธีการมีมเป็นฐาน” จึงมีความเหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ที่ต้องการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน

ดังนั้น ในบริบทโรงเรียนที่นักเรียนมีสมรรถนะสูงในการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลของโรงเรียนสาธิตสังกัดสถาบันอุดมศึกษาได้ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนโดยใช้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐาน ทั้งหมด 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การรับมีม (assimilation) 2) การจดจำมีม (retention) 3) การส่งต่อมีม (expression) และ 4) การเผยแพร่มีม (transmission) ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่สามารถทำให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียนโดยบูรณาการสื่อมัลติมีเดียเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ส่งเสริมสำนึกความเป็นพลเมืองดิจิทัล และการตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อในโลกปัจจุบันและสร้างสรรค์สื่อบนสื่อสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ จนเกิดเป็นทักษะสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อได้แก่ 1) ทักษะการเข้าถึง (access skills) 2) ทักษะการวิเคราะห์สื่อ (analyze skills) 3) ทักษะการประเมินสื่อ (evaluate skills) 4) ทักษะการสร้างสรรค์สื่อ (create skills) และ 5) ทักษะการมีส่วนร่วม (participate skills)



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย
ที่มา: ผู้วิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิปวิดีโอที่ค้นบนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
- 2) เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิปวิดีโอที่ค้นบนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
- 3) เพื่อประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การออกแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิปวิดีโอที่ค้นบนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น” เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) โดยการเก็บรวบรวมแบบผสมวิธี (mixed method)

ขอบเขตพื้นที่วิจัย

การเลือกพื้นที่วิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย เชียงใหม่เป็นฐานการวิจัย เนื่องจากเป็นสถานศึกษาที่มีความพร้อมจากทั้ง สิ่งอำนวยความสะดวกทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่สนับสนุนโดยโรงเรียน และ ศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนจัดการเรียนรู้ (learning plan) จำนวน 15 ชั่วโมง รายวิชา ประวัติศาสตร์จีน-ญี่ปุ่น กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้ เนื้อหาประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นยุคสมัยใหม่ แบ่งตามยุคสมัย ได้แก่ ยุคเมจิ ยุคไทโช และยุคโชวะ

2. แบบประเมินคุณภาพ (quality assessment form) ของแผน จัดการเรียนรู้ เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มีเกณฑ์การแบ่งคุณภาพ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับ 3 มาก ระดับ 2 ปานกลาง และ ระดับ 1 ควรปรับปรุง (Wannapaisan, 2020)

3. แบบประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (media literacy skill evaluation form) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating scale) มีเกณฑ์การแบ่งทักษะการรู้เท่าทันสื่อ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับ 3 ดี ระดับ 2 พอใช้ และ ระดับ 1 ปรับปรุง (Masae, 2018)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 5 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 621 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 44 คน ที่ได้จากการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลากห้องเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการ ผู้เขียนได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามรูปแบบ “PAOR” (Mangkhang, 2022b) โดยปรับวงจรดังกล่าวเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ขั้นวางแผน (Plan) ประกอบด้วย

1) ศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐาน และทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2) ศึกษาแนวทางการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิปวิดีโอที่บันทึกบนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

4) หาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิปวิดีโอที่บันทึกบนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยวิธีแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน

5) ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิปวิดีโอที่บันทึกบนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

6) วางแผนปฏิบัติการจัดการเรียนรู้และดำเนินการเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิปวิดีโอที่บันทึกบนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ระยะที่ 2 ขั้นปฏิบัติและรวบรวมข้อมูล (Act and Observe)

ปฏิบัติการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีพื้นฐานผ่านคลิปวิดีโอที่ค้นบนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 ชั่วโมง

ระยะที่ 3 ขั้นทบทวนและประเมินผล (Reflect) ประกอบด้วย

1) ประเมินผลการจัดการเรียนรู้ในแต่ละครั้งเพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ต่อไป จนจบเนื้อหา

2) ประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนหลังการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีรายการประเมินดังต่อไปนี้ 1) ทักษะการเข้าถึง (access skills) 2) ทักษะการวิเคราะห์สื่อ (analyze skills) 3) ทักษะการประเมินสื่อ (evaluate skills) 4) ทักษะการสร้างสรรค์สื่อ (create skills) และ 5) ทักษะการมีส่วนร่วม (participate skills)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีพื้นฐานผ่านคลิปวิดีโอที่ค้นบนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความเรียง

2. การออกแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีพื้นฐานผ่านคลิปวิดีโอที่ค้นบนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลผลโดยประยุกต์จากแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของ Wannapaisan (2020) ดังต่อไปนี้

ระดับคะแนน	คุณภาพ
2.01 - 3.00	มาก
1.01 - 2.00	ปานกลาง
0.01 - 1.00	ปรับปรุง

3. การประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยนำไปเทียบกับเกณฑ์ซึ่งปรับปรุงจาก Masae (2018) ดังต่อไปนี้

ระดับคะแนน	คุณภาพ
2.34 - 3.00	ดี
1.67 - 2.33	พอใช้
1.00 - 1.66	ปรับปรุง

ผลการวิจัย

จากการวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปข้อมูลจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิปวิดีโอบนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ผลการประเมินคุณภาพของแผนจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานอยู่ในระดับที่สามารถนำไปใช้ได้ รายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐาน

ขั้นตอนการเรียนรู้	บทบาทของครู	บทบาทของนักเรียน
ขั้นที่ 1 การรับสาร (assimilation)	ใช้มีมสร้างความสนใจของผู้เรียนก่อนเข้าสู่เนื้อหา	ศึกษามีมที่ผู้สอนนำเสนอ
ขั้นที่ 2 การจดจำ (retention)	ตรวจสอบสิ่งที่ผู้เรียนพบเห็นจากมีม ให้ความรู้เพิ่มเติม หลังจากนั้นให้ผู้เรียนจำแนกข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์จากเนื้อหาที่มีม	ทบทวนสิ่งที่ตัวผู้เรียนได้พบเห็นจากมีม ศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติม จำแนกข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์
ขั้นที่ 3 การส่งต่อ (expression)	ให้ผู้เรียนสร้างมีมจากเนื้อหาที่ได้เรียนรู้	สร้างมีมจากเนื้อหาที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปในชั้นเรียน
ขั้นที่ 4 การเผยแพร่ (transmission)	ให้ผู้เรียนแบ่งปันมีมที่ผู้เรียนสร้างขึ้นภายในชั้นเรียน	แบ่งปันมีมที่ผู้เรียนสร้างขึ้นภายในชั้นเรียน

ตอนที่ 2 ผลการออกแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิปวิดีโอที่ค้นบนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ได้ดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ผลการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้

รายการ	รายละเอียด
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง “ญี่ปุ่นยุคเมจิถึงยุคโชวะ”	
วัตถุประสงค์	1. ผู้เรียนรู้จักเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ในมีม (K) 2. ผู้เรียนแยกแยะมุกตลกในมีมกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ (P)
กิจกรรมสำคัญ	ใช้คลิปวิดีโอเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในการทดสอบความรู้ดั้งเดิมของผู้เรียนและดึงดูดความสนใจก่อนเรียน สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ผ่านมีมในสื่อสังคมออนไลน์
การวัดประเมินผล	1. ประเมินจากใบงาน/ผลงาน 2. ประเมินพฤติกรรมตามสภาพจริง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง “มองญี่ปุ่นผ่านมีม”	
วัตถุประสงค์	1. ผู้เรียนบอกเล่าเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่ (K) 2. ผู้เรียนวิเคราะห์จุดประสงค์ของมีมที่อิงประวัติศาสตร์ (P)
กิจกรรมสำคัญ	ชมคลิปวิดีโอมีมประวัติศาสตร์ ให้ผู้เรียนระดมสมองแยกมุกตลกและข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ วิเคราะห์จุดประสงค์ของคลิปวิดีโอมีม เนื้อหาเกี่ยวกับอะไร น่าเชื่อถือหรือไม่
การวัดประเมินผล	1. ประเมินจากใบงาน/ผลงาน 2. ประเมินพฤติกรรมตามสภาพจริง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง “เล่าเรื่องญี่ปุ่นยุคเมจิ ยุคไทโชและยุคโชวะผ่านมีม”	
วัตถุประสงค์	1. ผู้เรียนถ่ายทอดเรื่องราวของประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่จากมีมได้ (K) 2. ผู้เรียนสามารถสร้างมีมที่อิงจากเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่ได้ (P) 3. ผู้เรียนบอกความสำคัญของเรื่องราวประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่ผ่านมีมได้ (A)
กิจกรรมสำคัญ	ผู้เรียนใช้ความรู้ที่ได้เรียนในรายวิชาและความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างมีมจากประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่ หลังจากนั้นแต่ละกลุ่มนำเสนอมีมของตนเองหน้าชั้นเรียน นำเสนอถึงข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์บอกความสำคัญของประเด็นดังกล่าวและมุกตลกที่นำมาใช้ในการสร้างมีม
การวัดประเมินผล	1. ประเมินจากใบงาน/ผลงาน 2. ประเมินพฤติกรรมตามสภาพจริง

การออกแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิปวิดีโอที่ค้นบนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเมื่อนำไปประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญสามารถนำเสนอผลการประเมินคุณภาพได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้

รายการ	M	SD	ระดับคุณภาพ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง “ญี่ปุ่นยุคเมจิถึงยุคโชวะ”	2.93	0.27	ระดับมาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง “มองญี่ปุ่นผ่านมิม”	3.00	0.00	ระดับมาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง “เล่าเรื่องญี่ปุ่นยุคเมจิ ยุคโทโชและยุคโชวะผ่านมิม”	2.97	0.27	ระดับมาก
ภาพรวม	2.96	0.04	ระดับมาก

จากตารางที่ 3 พบว่า คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 2.96, SD = 0.04$) โดยหากพิจารณารายแผน พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-3 มีคุณภาพในระดับมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.93 ถึง 3.00 สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้

ตอนที่ 3 ผลการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากการประเมินระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในระดับที่ดี สามารถนำเสนอได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

รายการ	M	SD	แปลผล
1. ทักษะการเข้าถึง (access skills)	3.00	0.00	ระดับดี
2. ทักษะการวิเคราะห์สื่อ (analyze skills)	2.95	0.21	ระดับดี
3. ทักษะการประเมินสื่อ (evaluate skills)	2.93	0.25	ระดับดี
4. ทักษะการสร้างสรรค์สื่อ (create skills)	3.00	0.00	ระดับดี
5. ทักษะการมีส่วนร่วม (participate skills)	2.98	0.15	ระดับดี
ภาพรวม	2.96	0.03	ระดับดี

จากการประเมินระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($M = 2.96, SD = 0.03$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทักษะการเข้าถึงสื่อและทักษะการสร้างสรรค์สื่อ มีผลการประเมินอยู่ในระดับสูงที่สุด ($M = 3.00, SD = 0.00$) รองลงมา คือ ทักษะการมีส่วนร่วม ($M = 2.98, SD = 0.15$)

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การสังเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิปวิดีโอบนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ มีทั้งหมด 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การรับสาร (assimilation) เป็นขั้นตอนเร้าความสนใจของผู้เรียน โดยผู้สอนชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ จุดมุ่งหมาย และเนื้อหา หลังจากนั้นผู้สอนใช้มีมในการเร้าความสนใจของผู้เรียนก่อนเข้าสู่เนื้อหาของผู้เรียน 2) การจดจำ (retention) ผู้สอนตรวจสอบสิ่งที่ผู้เรียนพบเห็นจากมีม ให้ความรู้เพิ่มเติมจากที่ได้เห็นในมีม หลังจากนั้นผู้สอนให้ผู้เรียนจำแนกข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ออกจากมีม 3) การส่งต่อ (expression) ผู้สอนให้ผู้เรียนสร้างมีมจากเนื้อหาที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปในชั้นเรียน และ 4) การเผยแพร่ (transmission) ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แบ่งปันปรากฏการณ์ในมีมที่ผู้เรียนสร้างขึ้นให้กับเพื่อนร่วมชั้น ผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวคิดมีมเป็นรูปแบบการสื่อสารเกี่ยวกับพฤติกรรมและวัฒนธรรมของคนในสังคมผ่านรูปภาพและข้อความที่เกี่ยวกับความคิดเห็น การลอกเลียนแบบ การลอกเลียน การเสียดสีที่เกิดขึ้นในข่าวหรือชีวิตประจำวันบนสื่อออนไลน์ สื่อมีมมีลักษณะเฉพาะทางภาษาเพื่อใช้สำหรับการวิพากษ์วิจารณ์ในสิ่งที่กล่าวถึงอย่างลึกซึ้ง (Octavita & Zaimar, 2018) ซึ่งในงานของ Serano (2021) ยังได้สนับสนุนแนวคิดทางการเรียนรู้ โดยเสนอว่าวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยมีมนั้นเป็นวิธีการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับห้องเรียนยุคดิจิทัล ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการใช้มีมมาออกแบบการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้มีมเป็นฐานในการสร้างและกำหนดกฎเกณฑ์การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ด้วยการกำหนดบทบาทให้ผู้เรียนเป็นผู้ส่งต่อสื่อมีมเกี่ยวกับบทกวีในชั้นเรียนให้สมาชิกร่วมชั้นหรือติดไว้ที่บอร์ดนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน นักเรียนสามารถใช้สื่อมีมในการเรียนรู้ที่จะค้นพบประเด็นใหม่ที่ได้เรียนรู้ ด้วยการแสดงคำสำคัญที่เป็นความคิดรวบยอดทาง

ประวัติศาสตร์ไว้ในส่วนบนของส้อมิม และแสดงความหมายหรือประโยคที่ใช้สำหรับอธิบายความคิดรวบยอดไว้ที่ส่วนล่างของส้อมิม ผู้เรียนสามารถใช้ส้อมิมในการเน้นย้ำอารมณ์ในแต่ละตอนจากสาระเรื่องราวในมิมที่นักเรียนได้ศึกษามาได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมิมเป็นฐานผ่านคลิปวิดีโอที่ค้นบนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมิมเป็นฐาน 4 ขั้นตอนมาออกแบบ แล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบคุณภาพ โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งในการออกแบบการเรียนรู้ได้มีการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี รวมทั้งมีการพัฒนาแผนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ MangKhang (2022b) ที่เสนอนวัตกรรมการศึกษาวิทยาดิจิทัล (Digital Pedagogy) ที่มุ่งให้มีการประยุกต์ใช้นวัตกรรมการสอนที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลมาส่งเสริมการเรียนรู้ และสร้างเสริมความคงทนในการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับ Teja & Dewandono (2023) ที่พบว่า การใช้สื่อการสอนในรูปแบบการเรียนรู้มิมเป็นฐาน (Meme-based learning) สามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจและจดจำเนื้อหาที่เรียนได้ดีขึ้น ทำให้สามารถเรียนรู้เนื้อหาในบทเรียนได้ง่ายขึ้น โดยส้อมิมสามารถทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติต่อเนื้อหาที่ได้รับจากบทเรียนดีขึ้น โดยเมื่อผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อเนื้อหาที่เรียนก็จะช่วยทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและจดจำเนื้อหาที่เรียนได้ดีขึ้น เช่นเดียวกับ Subbiramaniyan et al. (2021) ที่เสนอว่าการใช้มิมทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังสามารถทำให้เนื้อหาที่ยากเข้าใจง่ายขึ้น และผู้เรียนมีความสนใจต่อเนื้อหามากขึ้น นอกจากนี้ ผู้เรียนยังรู้สึกว่ามีสามารถสร้างบรรยากาศในการเรียนที่ดีขึ้น การออกแบบการสอนผู้วิจัยจึงคำนึงถึงความเหมาะสมและความเท่าเทียมในห้องเรียน ซึ่งในงานของ Smith (2023) ได้เสนอว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้มิมเป็นฐาน จะช่วยส่งเสริมแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียนที่สามารถแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาในสังคมสมัยใหม่ได้ และยังทำให้ผู้เรียนสามารถแสดงออกในเรื่องที่ผู้เรียนถูกกดทับไม่ให้แสดงออกได้ เช่น

ประเด็นเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) ปัญหาการแบ่งแยกประเทศ หรือภัยอันตรายจากกระบอบเผด็จการของประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Suswandari et al. (2021) ที่กล่าวสนับสนุนว่าสื่อมีสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ โดยใช้ในการดึงดูดความสนใจของผู้เรียนโดยเฉพาะผู้เรียนในยุคหลังมิลเลนเนียล (Post-Millennial) ทั้งนี้เพื่อนำสาระสำคัญในมีมีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้สอนยังคงต้องตระหนักว่าการสื่อสารข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้เป็นประเด็นสำคัญ และส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของผู้เรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในระดับดี ($M = 2.96$, $SD = 0.03$) เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า ทักษะการเข้าถึงสื่อและทักษะการสร้างสรรค์สื่อมีผลการประเมินอยู่ในระดับสูงที่สุด ($M = 3.00$, $SD = 0.00$) เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีพื้นที่การค้นหาค้นคว้าความรู้จากหลายแหล่งข้อมูลโดยไม่ยึดติดกับตำราเรียน อีกทั้งยังเน้นให้นักเรียนได้ลงมือสร้างสื่อมีด้วยตนเองทำให้เกิดทักษะการเข้าถึงสื่อและทักษะการสร้างสรรค์สื่อได้ด้วยการเรียนรู้ผ่านการสร้างสรรค์ชิ้นงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chung & Kim (2020) แสดงให้เห็นว่า การฝึกปฏิบัติจริงช่วยส่งเสริมทักษะการสื่อสาร การคิดเชิงสร้างสรรค์ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการผลิตสร้างสรรค์สื่อ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีทักษะการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับดี ($M = 2.98$, $SD = 0.15$) เกิดจากการทำงานเป็นกลุ่มผ่านการทำกิจกรรมวิเคราะห์มีมีและการสร้างมีมี สะท้อนให้เห็นว่าการใช้มีมีเป็นสื่อในการเรียนรู้สามารถทำให้ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นความสนใจในหัวข้อการเรียนรู้ ช่วยให้มีความสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียน ลดความซับซ้อนของความคิดรวบยอดทางประวัติศาสตร์ที่ซับซ้อน การใช้มีมีเป็นสื่อได้ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่นักเรียนได้เรียนรู้ สอดคล้องกับ Suswandari et al. (2021); Teja & Dewandono (2023); Smith (2023) and Subbiramaniyan et al. (2021) ที่ระบุไว้ว่าสถานการณ์ทางประวัติศาสตร์

ในมีมีส่งผลต่อสภาพแวดล้อมเชิงบวกในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อเนื้อหาประวัติศาสตร์ที่เรียน และมีความสนใจต่อเนื้อหามากขึ้น รวมทั้งการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ยังสอดคล้องกับการพัฒนานิเวศการเรียนรู้ที่บูรณาการสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนมัธยมศึกษาในห้องเรียนประวัติศาสตร์ในยุคดิจิทัล

บทสรุป

แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมีเป็นฐานมีองค์ประกอบทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ 1) การรับสาร 2) การจดจำ 3) การส่งต่อ และ 4) การเผยแพร่ ซึ่งเมื่อนำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพ พบว่า ในภาพรวมแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($M = 2.96, SD = 0.04$) เมื่อนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดสอบกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผ่านการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ในภาพรวมมีระดับทักษะการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับที่ดี ($M = 2.96, SD = 0.03$) สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการมีมีเป็นฐานผ่านคลิปวิดีโอที่ค้นบนสื่อออนไลน์สามารถส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้สอนควรนำกระบวนการนี้ไปใช้กับเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ไทย หรือประวัติศาสตร์สากลหรือการเรียนรู้ข้ามศาสตร์สำหรับนักเรียนในระดับชั้น มัธยมศึกษา

2. ควรมีการเตรียมทักษะผู้เรียนในการใช้เครื่องมือการเรียนการสอน แนวดิจิทัลก่อนที่จะมีการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิป วิดีทัศน์บนสื่อออนไลน์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่าน คลิปวีดิทัศน์บนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. ควรพัฒนาแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนช่วงชั้น
อื่น ๆ

3. ควรพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการมีมเป็นฐานผ่านคลิปวีดิทัศน์ บนสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมความคิดรวบยอดทางประวัติศาสตร์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

รายการอ้างอิง

- BBC News Thai. (March 7, 2024). *เลือกตั้งสหรัฐฯ 2024: พบภาพปลอมที่ใช้เอไอผลิต พยายามโน้มน้าวให้คนผิวดำหันมาเลือกทรัมป์*
[US Election 2024: Fake photos found using AI. Trying to influence black people to vote for Trump.]. Retrieved October 19, 2024 Form
<https://www.bbc.com/thai/articles/cz5z33d1k5ko>
- Chung, M. S., & Kim, S. Y. (2020). Developing media creation skills through hands-on digital learning in higher education. *Journal of Educational Technology & Society*, 23(2), 35-47. Retrieved form <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/Pitchayatat/article/view/247359>
- Communication Arts Burapha University. (2022). *การรู้เท่าทันสื่อ* [Media literacy]. Retrieved January 2, 2024 Form
<https://shorturl.asia/0qKCQ>
- Dawkins, R. (1976). *The Selfish Gene*. Oxford University Press.
- MangKhang, C. (2022a). *การสอนอนาคตวิทยาสำหรับครูสังคมศึกษา* [Teaching Futurology for Social Studies Teachers]. Chiang Mai: Lanna Printing.
- MangKhang, C. (2022b). *ปัญญาการสอนสังคมศึกษา* [Intelligence in Teaching Social Studies]. Chiang Mai: Lanna Printing.

- Masae, P. (2018). การพัฒนาแบบวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบพหุวิภาค [Development of Measurement Scale on Media Literacy in the 21st Century for Lower Secondary School Student by Applying Polytomous Item Response Theory]. (Master's thesis, Prince of Songkla University). <https://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/12153>
- Ministry of Digital Economy and Society. (2021). “ชัยวุฒิ” เผยสถิติ 9 เดือนคนไทยแชร์ข่าวปลอม 20 ล้านคน [“Chaiwit” reveals statistics: 20 million Thai people shared fake news in 9 months.]. Retrieved October 19, 2024 From <https://shorturl.asia/K6EHb>
- Octavita, A. I. & Zaimar, Y. S. (2018). Semiotic analysis of satire meme connecting women's identity in Brillio Net. *Journal of English Language Teaching*. 3(1), 38-45. Retrieved from <https://journal.lppmunindra.ac.id/index.php/SCOPE/article/view/3004>
- Serano, S. (2021). *5 Ways to Use Memes with Students*. International Society for Technology in Education. Retrieved December 24, 2024 From <https://iste.org/blog/5-ways-to-use-memes-with-students>

- Siripongnapat, V. & Mangkhang, C. (2024). แนวทางการเรียนรู้แบบนาโน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนในสังคมยุควิถี ถัดไป [Nano-Learning Guidelines to Promote Lifelong Learning Skills of Students in The Next Normal Society]. *Journal of Learning Sciences and Education*, 3(1), 1-24. Retrieved from <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JLSEd/article/view/4439>
- Smith, C.A. (2023). One Does Not Simply Teach Idioms: Meme Creation as Innovative Practice for Virtual EFL Learners. *Sage Journal*, 54(3), 714-728. doi: 10.1177/00336882211044878
- Subbiramaniyan, V., Apte, C., Mohammed, C.A. (2021). A meme-based approach for enhancing student engagement and learning in renal physiology. *Advances in Physiology Education*, 46(1), 28-29. doi: 10.1152/advan.00092.2021.
- Suswandari, S, Absor, N.F. and Soleh, M.B. (2021). Meme as a History Learning Media in The Post-Millennial Generation. *Unnes Journal*, 31(2), 272-278. doi: <https://doi.org/10.15294/paramita.v31i2.26854>
- Teja, W., Dewandono, W.A. (2023). *The Effect of Meme-Based Learning Material on Generation Z 11th Grade Students*. In Lintang Sari, A.P., Ardhan, D., Emaliana, I. and Fauzi, N.B. (Ed.). Proceedings of the 2nd International Conference on Advances in Humanities: Education and Language, ICEL 2022, 07–08 November 2022 (p. 6-7). Malang, Indonesia. doi: <http://dx.doi.org/10.4108/eai.7-11-2022.2329320>

Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. Jossey Bass.

Wannapaisan, C. (2020). *การวิจัยทางสังคมศึกษา: หลักการและการประยุกต์* [Social Studies Research: Principles and Applications]. Bangkok: Danex Inter corporation Company Limited.

Wichanon, A. (September 14, 2024). ศธ. เตือนภัยนักเรียน หลังพบการหลอกลวงทางออนไลน์ แอบอ้างเป็นครูแนะแนวเพื่อขโมยข้อมูลส่วนตัวและทำธุรกรรมทางการเงิน [Ministry of Education warns students After discovering an online scam Impersonate a guidance counselor to steal personal information and conduct financial transactions]. Retrieved October 19, 2024 Form <https://moe360.blog/2024/09/14/moe-cyber-crime/>

พฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ
แบบนำตนเองของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
The Behaviors and Attitudes Towards Self-Directed
English Skills of Higher Education Students
in A Private University

กิตติทัต วงษ์พวง^{1*}

Kittitad Wongphuang

Received: 3 May 2024

Revised: 12 December 2024

Accepted: 13 December 2024

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต, หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมทางธุรกิจ
โครงการหลักสูตรปริญญาโทออนไลน์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Master's student, Master of Business Administration Program in Business Innovation,
TUXSA Online Master's Degree Program, Thammasat University, Thailand

Email: got_kittitad@hotmail.com

* Corresponding author

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และ 2) ศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบันของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาจำนวน 12 คน ตามเกณฑ์การคัดเลือก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์แก่นสาระและการวิเคราะห์แบบนิรนัย

ผลการวิจัย พบว่า

1) พฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน กลุ่มที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับต่ำ ไม่พบพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ส่วนกลุ่มที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับสูง พบพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเอง มีแรงจูงใจและทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์

2) พฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบันของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ทั้งกลุ่มที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับต่ำและกลุ่มที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับสูง ล้วนมีพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองอย่างเป็นระบบ และมีแรงจูงใจและทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบัน

คำสำคัญ : พฤติกรรมและทัศนคติ, การเรียนรู้แบบนำตนเอง, การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ

ABSTRACT

The objective of this qualitative research was to 1. investigate the self-directed English proficiency behavior and attitudes of Thai students at a private university through social media, and 2. investigate the self-directed English proficiency behavior and attitudes of Thai students at a private university through the university's English Language Studies Program. The sample group consisted of 12 students according to the inclusion criteria. Research tools was the semi-structured interview form. The data was analyzed using thematic analysis and analytical inference.

The results of the research illustrated that:

1. the study of Thai students' self-directed English proficiency behavior and attitudes at a private university through social media. In the group with low English proficiency, no self-directed learning behavior was observed. However, this group showed a positive attitude toward improving their English skills through social media. In contrast, the group with high English proficiency displayed self-directed learning behaviors, along with motivation and a positive outlook toward developing their English skills using social media.

2. the study of Thai students' self-directed English proficiency behavior and attitudes at a private university through the university's English Language Studies Program. Both groups of students, those with low English skills and those with high skills, show organized self-directed learning habits. They also demonstrate motivation and a positive outlook on improving their English through programs provided by the university.

Keywords: Behaviors and Attitudes; Self-directed Learning; English Skills Development

บทนำ

ในโลกปัจจุบัน ภาษาอังกฤษถือว่ามีสำคัญอย่างยิ่ง ด้วยเป็นภาษาที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร ทั้งการทำงาน การสืบค้นข้อมูล การสร้างความเข้าใจต่อประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนการศึกษาหาความรู้ (Sukpan, 2019) จนกลายมาเป็นภาษาอังกฤษในฐานะภาษากลางของโลกและเป็นภาษาหลักในการติดต่อสื่อสารระดับนานาชาติในปัจจุบัน

ภาษาอังกฤษในฐานะภาษากลางของโลก

ภาษาอังกฤษ (English language) เป็นภาษาที่ผู้คนในหลายชาติหันมาให้ความสำคัญในฐานะภาษากลางมากกว่าภาษาอื่น ๆ และถูกใช้ในบทบาทต่างกัน เช่น ใช้ในฐานะภาษาที่หนึ่ง (first language, L1) ภาษาที่สอง (second language, L2) และภาษาต่างประเทศ (foreign language) เป็นต้น นอกจากนี้ยังนับว่าเป็นภาษาที่ถูกใช้ในสถานะที่แตกต่างกัน เช่น การเป็นภาษาราชการโดยพฤตินัย (A de facto language) ภาษาราชการโดยนิตินัย (official language) และภาษาราชการร่วม (co-official language) เป็นต้น (Intachakra, 2018) โดยภาษาอังกฤษค่อนข้างมีอิทธิพลต่อความเชื่อของรัฐบาลและนโยบายด้านการสอนภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศในกลุ่มประเทศแถบเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งสังเกตได้จากการมุ่งพัฒนาหลักสูตร Teaching English to Speakers of Other Languages (TESOL) เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศในทุก ๆ ระบับ นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์ทางสังคมและการเมือง (sociopolitical phenomenon) ที่รัฐหนึ่ง ๆ ยอมรับและใช้ภาษาอังกฤษให้เป็นภาษากลางของโลก และกำหนดเป็นนโยบายระดับชาติในด้านการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และใช้ความพยายามในการออกแบบหลักสูตรให้มีการสอนภาษาอังกฤษโดยกำหนดให้เป็นรายวิชาบังคับ (Nunan, 2003)

Saengboon (2012) กล่าวว่า การสอนภาษาอังกฤษทั้งในฐานะภาษาที่สองและภาษาต่างประเทศ เป็นผลสืบเนื่องจากการก้าวขึ้นมามีอิทธิพลของสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกาภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ทั้งด้าน

การทหาร การค้าพาณิชย์ การต่างประเทศและการทูต ตลอดจนการจัดการศึกษา โดยสหราชอาณาจักรได้จัดตั้งองค์กรระดับนานาชาติที่ดูแลเรื่อง การส่งเสริมการสอนภาษาอังกฤษและการจัดการศึกษา เรียกว่า British Council มีหน้าที่เผยแพร่ความรู้ด้านภาษาอังกฤษและวัฒนธรรมของชนชาติ ภาษาอังกฤษไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก และในทำนองเดียวกัน สหรัฐอเมริกา ได้จัดตั้งองค์กรระดับนานาชาติ เรียกว่า The American University Alumni (AUA) มีสาขาคำเนินการอยู่ในหลายประเทศ มีหน้าที่เผยแพร่ความรู้ ด้านภาษาอังกฤษและวัฒนธรรมของชนชาติอเมริกันไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยด้วย

ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สามารถสรุปได้เป็น 7 ทักษะ (“7Cs” skills of 21st century learning) ประกอบด้วย 1) ทักษะการคิดอย่าง มีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (critical thinking and problem-solving) 2) ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (creativity and innovation) 3) ทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีมและความเป็นผู้นำ (collaboration, teamwork, and leadership) 4) ทักษะการสร้างความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม (cross-cultural understanding) 5) ทักษะการสื่อสารและการรู้เท่าทันสื่อ (communications, information, and media literacy) 6) ทักษะการ คำนวณและการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ (computing and ICT literacy) และ 7) ทักษะการประกอบอาชีพและการเรียนรู้ด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง (career and learning self-reliance) (Tongaht, 2018) ซึ่งการจัดการเรียนรู้ใน ปัจจุบันมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะดังกล่าว โดยเป็นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ของนักเรียนในการแก้ปัญหาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งครอบคลุมถึง การคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม เป็นต้น โดย การแก้ปัญหาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณนี้ เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ ที่สำคัญที่นักการศึกษาได้นำมาใช้ในการกำหนดจุดประสงค์หรือเป้าหมายของ การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า สหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา เผยแพร่ความรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมอังกฤษผ่านองค์กรตัวแทนระหว่าง ประเทศ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการขยายอาณานิคมทางสังคมและวัฒนธรรม

(cultural colonialism) Baker and Jarunthawatchai (2017) อธิบายว่า ประเทศไทยรวมถึงประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียน ได้มีลงทุนทางการศึกษา จำนวนมากในการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค มีอุดมการณ์พื้นฐาน (underlying ideology)

ที่เชื่อว่า “ภาษาอังกฤษ” คือภาษาที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาใน กระแสโลกาภิวัตน์ (English as the language of development and globalization) และการพัฒนาการศึกษาให้มีความทันสมัย จำเป็นต้อง ออกนโยบายและสนับสนุนให้คนในสังคมเชื่อมั่นในภาษาอังกฤษ และ ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลาง (English as a lingua franca: ELF) ในการสื่อสารระดับประชมคมต่อไป

พฤติกรรมและทัศนคติในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในประเทศไทย

EF Education First (2023) ได้นำเสนอรายงานความสามารถทาง ภาษาอังกฤษ (EF English Proficiency Index) ประจำปี 2023 โดยรายงาน ระดับความสามารถด้านภาษาอังกฤษของประชากรโดยภาพรวมของประเทศ ต่าง ๆ จำนวน 113 ประเทศ ซึ่งประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 101 โดยมีคะแนน 416 คะแนน จัดเป็นกลุ่มประเทศที่ความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับต่ำ มาก (very low) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความสามารถด้านภาษาอังกฤษของ ประชากรไทยลดลง หากเปรียบเทียบกับผลการรายงานการศึกษาของ EF Education First ประจำปี 2022 ที่ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 97 จากจำนวน ประเทศที่ศึกษา 111 ประเทศ

EF EPI Proficiency Bands

About EF EPI Proficiency Bands

The EF English Proficiency Index places the surveyed countries and territories into five proficiency bands, from Very High to Very Low. The bands make it easier to identify countries and regions with similar skill levels and to draw comparisons between and within regions.

In the chart on the right, we give examples of tasks that an individual could accomplish at each proficiency band. The selection of tasks is not meant to be exhaustive, but it is a useful reference for understanding how skills advance across the bands.

It is important to keep in mind that a proficiency band merely indicates the skills of an average test taker. The EF EPI seeks to compare countries and territories, which necessitates overlooking individual strengths and weaknesses.

Proficiency

Very High

Netherlands
Portugal
Singapore

Sample Tasks

- ✓ Use nuanced and appropriate language in social situations
- ✓ Read advanced texts with ease
- ✓ Negotiate a contract with a native English speaker

High

Argentina
Kenya
Philippines

- ✓ Make a presentation at work
- ✓ Understand TV shows
- ✓ Read a newspaper

Moderate

Chile
India
Honduras

- ✓ Participate in meetings in one's area of expertise
- ✓ Understand song lyrics
- ✓ Write professional emails on familiar subjects

Low

China
Pakistan
Turkey

- ✓ Navigate an English-speaking country as a tourist
- ✓ Engage in small talk with colleagues
- ✓ Understand simple emails from colleagues

Very Low

Haiti
Saudi Arabia
Thailand

- ✓ Introduce oneself simply (name, age, country of origin)
- ✓ Understand simple signs
- ✓ Give basic directions to a foreign visitor



ภาพที่ 1 EF EPI Proficiency Bands (2023)

ที่มา : EF Education First. (2023). *EF EPI - EF English Proficiency Index: A Ranking of 113 Countries and Regions by English Skills*.

Zürich: EF Education First Headquarters

ปัญหาทางการศึกษาด้านภาษาอังกฤษในประเทศ มักสะท้อนผ่านปัญหาเชิงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ทางภาษา Khenkhampha (2023) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านผู้เรียน 2. ปัจจัยด้านครูผู้สอน 3. ปัจจัยด้านครอบครัว และ 4. ปัจจัยด้านโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านผู้เรียน เกี่ยวข้องกับ

ความรู้สึกและเห็นคุณค่าของภาษาอังกฤษของผู้เรียน โดยเฉพาะการเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ปัจจัยด้านครูผู้สอน เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูโดยตรง โดยปัญหาที่พบเกิดจากการใช้วิธีการสอนที่ไม่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ไม่เปิดโอกาสให้มีการซักถาม พูดคุยโต้ตอบ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ภาษา ปัจจัยด้านครอบครัว เกี่ยวข้องกับการขาดการสนับสนุนในการเรียนภาษาอังกฤษของสมาชิกในครอบครัว ขาดการกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ภาษาอังกฤษอย่างสม่ำเสมอ และฝึกฝนทักษะทางภาษาจากการทำบ้านที่ได้รับมอบหมาย และปัจจัยด้านโรงเรียน เกี่ยวข้องกับการขาดแหล่งสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับภาษาอังกฤษและการมีสื่อที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะทางภาษาอังกฤษในปัจจุบัน สอดคล้องกับ Bunnag (2018) ที่ได้เสนอผลการศึกษาปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยและข้อเสนอแนะด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ปี 2564-2568 โดยผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย มี 6 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการเรียนการสอน 2. ด้านครูผู้สอน (ครูไทยและครูต่างชาติ) 3. ด้านการบริหารจัดการภายในหมวดภาษาต่างประเทศ 4. ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนภาษาอังกฤษ 5. ด้านเกณฑ์การประเมินทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ และ 6 ด้านหลักสูตร ซึ่งสามารถสรุปปัญหารายด้านได้ดังนี้

1) ปัญหาด้านการเรียนการสอน พบว่าการเรียนการสอนยังไม่เป็นการสอนแบบบูรณาการทั้ง 4 ทักษะ (ฟัง-พูด-อ่าน-เขียน) การฝึกปฏิบัติยังไม่เพียงพอ มักเน้นการสอนเฉพาะไวยากรณ์และการท่องจำคำศัพท์ ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษเป็นประโยชน์เพื่อการสื่อสารได้จริง ถึงแม้จะมีการใช้ผู้สอนที่เป็นชาวต่างชาติ (ที่เป็นเจ้าของภาษาและไม่ใช่อเจ้าของภาษา) มาเป็นผู้สอน แต่ก็ไม่ใช่ทุกโรงเรียนจะสามารถจัดหาครูต่างชาติได้ และครูต่างชาติมักจะถูกกำหนดให้สอนเฉพาะในหลักสูตรภาษาอังกฤษ (English Program: EP) เท่านั้น ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางด้านการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างมาก

2) ปัญหาด้านครูผู้สอน พบว่าครูผู้สอนชาวไทยในระดับประถมศึกษา มากกว่าร้อยละ 80 ไม่ได้จบสาขาวิชาภาษาอังกฤษ และมักจะสอนใน หลากหลายสาระ ทำให้มีภาระงานสอนและภาระงานอื่น ๆ มากกว่าภาระงาน สอนภาษาอังกฤษ และผลการประเมินความสามารถของครูผู้สอนชาวไทย พบว่าส่วนใหญ่ยังด้อยทั้งทักษะทางภาษา โดยเฉพาะการพูดและการเขียน ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และขาดเจตคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการขาดการสนับสนุนและพัฒนาสมรรถนะครูอย่างเป็น ระบบและต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ยังพบว่าครูต่างชาติที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียน ส่วนหนึ่งมีปัญหาด้านคุณสมบัติของการปฏิบัติหน้าที่ผู้สอน ทั้งด้านคุณวุฒิ การศึกษา ความรู้ด้านศาสตร์การสอน และพฤติกรรมแสดงออก นอกจากนี้ ปัญหาด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ไม่เหมาะสมในโรงเรียนของรัฐยังส่งผล ให้เกิดปัญหาการให้ความร่วมมือกับองค์กรและการภักดีต่อองค์กรด้วย ซึ่งเป็น ปัจจัยที่ทำให้เกิดการย้ายงานเพื่อแสวงหาค่าตอบแทนที่สูงขึ้นในโรงเรียน ขนาดใหญ่ โรงเรียนเอกชน หรือโรงเรียนนานาชาติ จนทำให้การจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนของรัฐขาดความต่อเนื่องและขาดประสิทธิภาพในเชิงบริหารจัดการ

3) ปัญหาด้านการบริหารจัดการภายในหมวดภาษาต่างประเทศ พบว่า การสื่อสารระหว่างครูไทยและครูต่างชาติยังไม่เหมาะสม ครูต่างชาติไม่สามารถ เข้าใจเป้าหมายของหลักสูตรและการวัดประเมินทักษะของผู้เรียนได้ บางส่วน พบว่าโรงเรียนใช้บริการการจัดการหาครูต่างชาติผ่านคนกลาง (agency) เพื่อต้องการใช้มีครูต่างชาติอยู่ประจำชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่ได้กำหนด ระดับคุณวุฒิและประสบการณ์ที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนทำให้ การจัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังพบว่าขาด การสนับสนุนเรื่องการจัดทำวีซ่า (visa) และใบอนุญาตทำงาน (work permit) โรงเรียนบางแห่งให้ครูต่างชาติดำเนินการเอง ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นต่อองค์กร ของครูชาวต่างชาติ

4) ปัญหาด้านสภาพแวดล้อม พบว่า การสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยในสถานศึกษาเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการเรียนรู้ทางภาษา โดยเฉพาะการฝึกฝนทักษะการสื่อสาร (พูดและเขียน) ซึ่งมีพื้นฐานจากทักษะการรับสาร (ฟังและอ่าน) อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องยากในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่หนึ่ง (L1) และยังมีภาษาถิ่น (dialect) ที่มีอิทธิพลต่อการรับภาษา (language acquisition) ทำให้สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมไม่เอื้อต่อการสัมผัสทางภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดความไม่คุ้นชินทางภาษา

5) ปัญหาด้านเกณฑ์การประเมินทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ พบว่า สถานศึกษามักจะเลือกวิธีวัดและประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบหรือข้อสอบแบบเลือกตอบ (ปรนัย) ซึ่งเป็นข้อสอบที่เน้นการวัดความรู้และความจำด้านไวยากรณ์เป็นหลัก ผู้เรียนจึงขาดทักษะการพูดและการเขียน ผู้ปกครองมักจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนเพิ่มเติมหรือเรียนพิเศษเพื่อจำหลักการใช้ในการสอบ มากกว่าการส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกฝนการพูดและการเขียน เนื่องจากมุ่งหวังคะแนนสอบมากกว่าความสามารถทางภาษา

6) ปัญหาด้านหลักสูตร พบว่า สถานศึกษาขาดการทำความเข้าใจหลักสูตร ไม่มีแนวปฏิบัติในการใช้หลักสูตร และไม่สามารถจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรได้ และหลายโรงเรียนมักจะพึ่งพาความรู้ความสามารถของครูต่างชาติเป็นหลัก ทำให้องค์ความรู้ด้านหลักสูตรไม่ได้รับการถ่ายทอดให้กับบุคลากรภายใน และส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมได้

ทั้งนี้ นอกจากปัญหาและปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้น ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในประเทศไทย ในปัจจุบันยังพบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองผ่านสื่อที่หลากหลาย โดย Kosa (2022) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนิสิตระดับปริญญาตรี พบว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนิสิตระดับปริญญาตรีเกี่ยวข้องกับปัจจัย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้

2. แรงจูงใจในการเรียน 3. เจตคติต่อการเรียน และ 4. พฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างชัดเจน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) สภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ (physical environment) เป็นสภาพแวดล้อมทางวัตถุต่าง ๆ ได้แก่ บรรยากาศห้องเรียน แสงสว่าง การถ่ายเทอากาศ เป็นต้น และ 2) สภาพแวดล้อมทางจิตภาพ (psychological environment) เป็นสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับบรรยากาศทางอารมณ์และสังคมของบุคคลในชั้นเรียนหนึ่ง ๆ ได้แก่ ความรู้สึกปลอดภัย มั่นคง การเป็นที่ยอมรับ และความปรารถนาจะเรียนรู้ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังพบว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนผันแปรตามความสามารถในการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะนิสิตที่มีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้จากสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ อื่น ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือ หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ และสื่ออินเทอร์เน็ต รวมไปถึงภาพยนตร์ภาษาอังกฤษ เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองจากสื่อต่าง ๆ หรือเรียกว่าการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-directed learning) นั่นเอง

มุมมองและทัศนคติด้านการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับมุมมองและทัศนคติด้านการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน พบว่า นักศึกษามีมุมมองและทัศนคติด้านการเรียนภาษาอังกฤษทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดย Nuypukiaiw (2018) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความวิตกกังวลในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่านักศึกษามีความวิตกกังวลในการเรียนภาษาอังกฤษในระดับสูง เนื่องมาจากความประหม่าในการสื่อสาร การประเมินผลเชิงลบ ความคาดหวังสูง ความวิตกกังวลในการสอบ และกลัวการสอบตก ลักษณะของครูผู้สอน วิธีการสอน การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน ระดับความสบายใจเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของภาษา และ

แรงบันดาลใจและทัศนคติของผู้เรียน สอดคล้องกับ Nanthasudsawaeng (2020) ที่อธิบายว่า มุมมองและทัศนคติด้านการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่จะพบว่าทัศนคติเชิงลบ เนื่องจากความเข้าใจว่าการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นเรื่องยาก และความไม่พร้อมในการเปิดรับภาษาอื่น โดยมักจะแสดงออกในลักษณะของการไม่ชอบการเรียน ไม่ตั้งใจเรียน ไม่เข้าเรียน ไม่ชอบครู ไม่ชอบเพื่อน ท้อแท้ เบื่อหน่าย และขาดเรียนบ่อย ๆ ซึ่งทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษมีความสำคัญเท่า ๆ กับความถนัดทางภาษา เพราะการมีทัศนคติที่ดีของผู้เรียนสามารถทดแทนความถนัดด้านการเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้

ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่าเทคโนโลยีการสื่อสารโดยเฉพาะการสื่อสารออนไลน์ ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น และส่งผลกระทบต่อการปรับเปลี่ยนมุมมองและทัศนคติด้านการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาในเชิงบวกมากยิ่งขึ้น โดย Kaosam and Saeyang (2023) ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ พบว่าสื่อสังคมออนไลน์ที่นักศึกษาเข้าใช้งานมากที่สุด คือ Facebook และ YouTube โดยนักศึกษาเห็นว่าการนำเอาสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการเรียนการสอนมากขึ้นช่วยอำนวยความสะดวก เนื่องจากสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว และพึงพอใจต่อการใช้งานเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับ Phumjit and Lieungnapar (2019) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้แอปพลิเคชันในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้านการฟัง พบว่า YouTube เป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่นักศึกษาเลือกเข้าถึงมากที่สุด รองลงมาคือ BBC Learning English, TED, Podcasts, Learn English Podcasts, Learn English Listening ESL, VOA Learning English, AudioBooks และ Netflix ตามลำดับ ซึ่งนักศึกษาให้เหตุผลในการเลือกใช้แอปพลิเคชันดังกล่าวว่าเป็นการใช้เพื่อการฝึกฟังสำเนียงและการออกเสียงสำเนียงที่ถูกต้อง ซึ่งช่องทางการเรียนรู้เหล่านี้อำนวยความสะดวก น่าเชื่อถือ และได้สัมผัสภาษาที่ใช้งานในสถานการณ์จริงจากเจ้าของภาษา โดยมุมมองดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนให้ความสำคัญกับ

การพัฒนาทักษะการฟัง เนื่องจากเป็นทักษะพื้นฐานของการพัฒนาความเข้าใจทางภาษา และจะช่วยพัฒนาทักษะการพูด ซึ่งเป็นทักษะทางภาษาที่สูงขึ้นต่อไป

การเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-directed learning)

Wongyai and Patphol (2021) อธิบายว่า การเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-directed learning) หมายถึง การเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบมีความมุ่งมั่น (passion) มีเป้าหมาย และใช้กระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างหลากหลาย มีความเพียรพยายามจนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และสมรรถนะตามเป้าหมายที่ผู้เรียนกำหนด

Hammond and Collins (1991) อธิบายว่า การเรียนรู้แบบนำตนเองเป็นการเรียนรู้โดยผู้เรียนอย่างเป็นอิสระ (Learning independently) โดยผู้สอนมักจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายใต้กระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้ (being ready to learn) 2. การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ (setting learning goals) 3. การลงมือปฏิบัติการเรียนรู้ (engaging in the learning process) และ 5. การประเมินการเรียนรู้ (evaluating learning) นอกจากนี้ การเรียนรู้แบบนำตนเองยังสามารถเชื่อมโยงกับการใช้เทคโนโลยีที่สนับสนุนการเรียนรู้ได้ โดย Sumuer (2018) อธิบายว่า เทคโนโลยีการสื่อสารสามารถประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้แบบนำตนเองได้เป็นอย่างดี โดยผู้เรียนจะมีบทบาทในฐานะผู้ใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล ตรวจสอบและเปรียบเทียบข้อมูล และเรียนรู้จากข้อมูลเพื่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวกต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้

จากดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การเรียนรู้แบบนำตนเองนั้น เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระตามความมุ่งมั่น เป้าหมาย และความเพียรพยายามของผู้เรียน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ผู้เรียนต้องการ การลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจะช่วยสร้างความเข้าใจ ทักษะ และสมรรถนะตามเป้าหมายที่ผู้เรียนกำหนดได้ และผู้เรียนสามารถเลือกใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล ตรวจสอบและเปรียบเทียบข้อมูล และเรียนรู้จากข้อมูลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้

การเรียนรู้ภาษาแบบนำตนเองในระดับอุดมศึกษา

การเรียนรู้ภาษาแบบนำตนเอง (Self-Directed Language Learning : SDL) หมายถึง การเรียนรู้ตามความสนใจส่วนบุคคล (individual interest) และการกำกับดูแลตนเอง (self-regulation) เพื่อเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษของตนเอง (Lai, Chen, Wang and Qi, 2023) ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีโมบายเลิร์นนิง (Mobile Learning) หรือการเรียนรู้ผ่านอุปกรณ์สื่อสารแบบเคลื่อนที่ มาประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้ภาษาแบบนำตนเองในระดับอุดมศึกษา เช่น คอมพิวเตอร์พกพา (notebook computers) แท็บเล็ต (tablet) และสมาร์ทโฟน (smart phones) เป็นต้น Lai, Saab and Admiraal (2022) อธิบายว่า การเรียนรู้ภาษาแบบนำตนเองผ่านเทคโนโลยีโมบายเลิร์นนิง มักจะพบพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้งด้านการรับสารและการส่งสาร อาทิ ด้านคำศัพท์ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน นัยของการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสื่อสารของผู้เรียนเกิดจากแรงจูงใจภายใน และเป้าหมายในการพัฒนาทักษะทางภาษาของผู้เรียนเอง ซึ่งความสำเร็จของการเรียนรู้จะขึ้นอยู่กับระดับความสามารถในการกำกับตนเองของผู้เรียน

Khoonthongnoom and Channuan (2016) อธิบายว่า การใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบนำตนเองในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองและการวางแผนเป้าหมายทางการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน โดยผู้เรียนที่มีความมุ่งมั่นในการเรียนสูง มีแนวโน้มที่จะใช้ความพยายามในการกำกับตนเองในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งส่วนมากจะพบว่าเป็นผู้เรียนที่มีผลการเรียนดี โดยการเรียนรู้ในรูปแบบนี้จะช่วยลดความเครียดในการเรียน ลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับเนื้อหาได้ และยังพบว่าการเรียนรู้แบบนำตนเองนั้นสามารถทำให้ผู้เรียนทราบความสามารถของตนเองและคาดหวังผลการเรียนตามระดับการรับรู้ความสามารถเหล่านั้นอีกด้วย โดย Prayoonwong (2022) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการตระหนักรู้กลยุทธ์การกำกับตนเองในการอ่านและการใช้กลยุทธ์แบบกำกับตนเองในการอ่านภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ พบว่านักศึกษามีการตระหนักรู้

กลยุทธ์การกำกับตนเองในการอ่านภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ โดยเฉพาะการใช้กลยุทธ์การแก้ไขปัญหาการอ่านในการอ่านภาษาอังกฤษเชิงวิชาการในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนชาวไทยที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศควรมีความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์การกำกับตนเองในการอ่าน และการสอนนักศึกษาถึงวิธีใช้กลยุทธ์แบบกำกับตนเองในการอ่านภาษาอังกฤษนั้น จะสามารถช่วยเพิ่มศักยภาพการอ่านให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) กับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

การเรียนรู้ภาษาอังกฤษในปัจจุบัน ผู้สอนจะพบว่าผู้เรียนมักจะแสวงหาความรู้นอกห้องเรียนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ Thorne, Black and Sykes (2009) กล่าวว่า ในศตวรรษที่ 21 อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์พกพา ได้เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาที่สองของผู้เรียนทางอ้อม (informal second language learning) โดยเฉพาะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ผ่านการรับข้อมูลข่าวสาร การดูรายการโทรทัศน์ภาษาอังกฤษ และการเรียนรู้ผ่านวิดีโอขนาดสั้นในแอปพลิเคชันออนไลน์ ซึ่งนับเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมทางภาษาให้กับผู้เรียนที่อาศัยอยู่ในสังคมที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ ได้มีโอกาสเรียนรู้ผ่านสังคมเสมือนจริง และสัมผัสภาษาอังกฤษจากตัวอย่างบุคคลที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่

Donkuanchao (2022) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการพูดและการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับวิดีโอยูทูบ (YouTube) พบว่าวิดีโอยูทูบบมีบทบาทในการเป็นสื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน สามารถสร้างประสบการณ์ทางภาษา โดยเฉพาะประสบการณ์ด้านฟังและการพูดได้ใกล้เคียงกับประสบการณ์จริง ทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่าย และยังช่วยให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์อีกด้วย โดยสื่อสังคมออนไลน์ประเภทยูทูบนั้น สร้างขึ้นภายใต้การคำนึงถึงปัจจัยที่จะกระทบต่อผู้รับสารโดยตรง โดย Namphenbun (2018) อธิบายว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสารในการเลือกรับชมวิดีโอความรู้ภาษาอังกฤษทางยูทูบ คือปัจจัยด้านคุณลักษณะของวิดีโอ ประกอบด้วย

การมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสนทนา (conversation) คำศัพท์ (vocabulary) หรือการแนะนำวิธีการ (how to) ออกเสียง การอ่าน การเขียน และมารยาททางภาษา โดยเฉพาะเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นฐานทางภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน และการสอบวัดระดับทางภาษา อีกทั้งปัจจัยเกี่ยวกับคุณภาพของภาพที่ชัดเจนของวิดีโอด้วย

จากทั้งหมดจะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบนำตนเองนั้น ก่อให้เกิดประโยชน์ทางบวกกับนักศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะทางภาษา ทั้งการรับสารและการส่งสาร โดยสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีโมบายเลิร์นนิง (Mobile Learning) มาสนับสนุนการเรียนรู้ของตนเองตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยด้านการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบในอนาคต โดยมุ่งศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์และโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบันของผู้เรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
- 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบันของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ออกแบบและดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 1) ขั้นตอนออกแบบงานวิจัย
- 2) ขั้นตอนทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3) ขั้นตอนกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล
- 4) ขั้นตอนสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 5) ขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล
- 6) ขั้นตอนวิเคราะห์ผล
- 7) ขั้นตอนตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล

โดยมีรายละเอียดด้านขอบเขตการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนดำเนินการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล ดังต่อไปนี้

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยภายใต้แนวคิดและแบบจำลองเชิงทฤษฎี 5 แนวทาง ดังนี้

- 1) แนวคิดคอมพิวเตอร์ช่วยเรียนรู้ภาษา (CALL)
- 2) ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy)
- 3) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-directed learning)
- 4) แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ (Motivation)
- 5) แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model; TAM)

ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยนี้ ศึกษาข้อมูลเฉพาะนักศึกษาระดับปีที่ 1 ถึงปีที่ 3 ระดับอุดมศึกษาที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษผ่านโปรแกรมเรียนรู้ภาษากำหนดโดยสถาบันของสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ จำนวนทั้งสิ้น 356 คน แบบความสะดวก

ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยนี้ เก็บข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคม - ธันวาคม 2566 ซึ่งตรงกับภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2566

ขอบเขตด้านสถานที่

การวิจัยนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ วิทยาเขตแจ้งวัฒนะ จังหวัดนนทบุรี และวิทยาเขตอโศก จังหวัดชลบุรี เท่านั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) จำนวน 1 ชุด แบ่งเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ 1) แนวคิดคอมพิวเตอร์ช่วยเรียนรู้ภาษา 2) ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง 3) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง 4) แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ และ 5) ทักษะคิดและเจตนาต่อการใช้งาน (ผ่านแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี) โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ (IOC : Index of item objective congruence) จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มประชากร คือ นักศึกษาระดับชั้นปีที่ 1 ถึงปีที่ 3 ระดับอุดมศึกษาที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษผ่านโปรแกรมเรียนรู้ภาษากำหนดโดยสถาบันของสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ จำนวนทั้งสิ้น 356 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria) โดยให้นักศึกษาตอบคำถามคัดคุณสมบัติผู้ตอบ (Filter questions) ผ่าน Google form เพื่อให้ได้

กลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นจึงดำเนินการขอความยินยอมผู้เข้าร่วมการวิจัยตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาจำนวน 12 คน ตามเกณฑ์การคัดเลือก โดยผู้วิจัยจะแบ่งกลุ่มนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่มเพื่อทดสอบความสามารถของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นนักศึกษาที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับต่ำ (กรอบ CEFR ระดับ A1 และ A2) จำนวน 6 คน

กลุ่มที่ 2 เป็นนักศึกษามีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับสูง (กรอบ CEFR ระดับ B2 และ C1) จำนวน 6 คน

ทั้งนี้ ผลคะแนนภาษาอังกฤษตามกรอบ CEFR ของกลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการทดสอบ CEFR (Common European Framework of Reference for Languages) ด้วยโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบครบวงจร (English Discoveries) ด้วยรูปแบบการสอบ Computer-based test โดยมีการจัดสอบและควบคุมคุณภาพการสอบโดยสถาบัน

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) รายบุคคล ตามแนวคำถามในแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่พัฒนาขึ้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย รวมทั้งประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นจากการวิจัย

2) ตรวจสอบความสมัครใจของผู้เข้าร่วมการวิจัย และแจ้งสิทธิการถอนตัวจากการวิจัย โดยมีสิทธิบอกเลิกการเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ และการบอกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยนั้นไม่มีผลกระทบต่อคะแนนของนักศึกษา

3) ชี้แจงว่าจะไม่เปิดเผยข้อมูลผู้ให้ข้อมูลจะเปิดเผยข้อมูลได้เฉพาะ ส่วนสรุปผลการวิจัยเท่านั้น

4) รับรองว่าหากมีข้อมูลเพิ่มเติมที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา ผู้ให้ข้อมูล จะได้รับการแจ้งให้ทราบทันทีโดยไม่ปิดบังซ่อนเร้น

5) ขออนุญาตบันทึกเสียงระหว่างสัมภาษณ์

6) สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยเริ่มจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จากชุดคำถามด้านการศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะ ภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) แล้วจึง สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากชุดคำถามด้านการศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติ ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดย สถาบัน (University's English language studies program)

ตารางที่ 1 ตัวอย่างข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

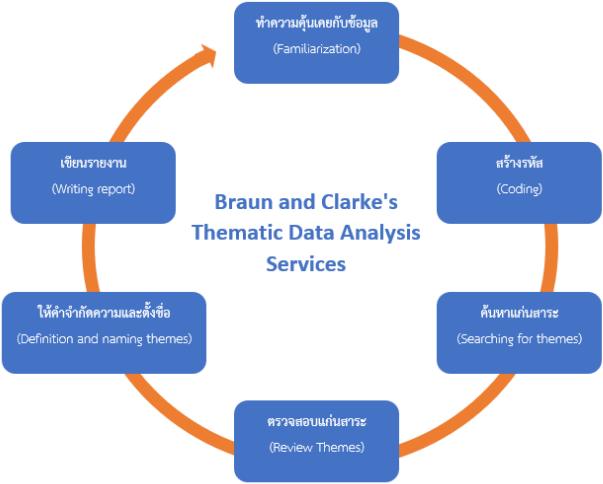
ประเด็น	ตัวอย่างคำถาม
ประเด็นคำถามที่ สอดคล้องกับแนวคิด คอมพิวเตอร์ช่วยเรียนรู้ ภาษา (CALL)	● นักศึกษาชอบพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษผ่าน Social media หรือ การเรียนในห้องเรียนที่เนื้อหาจากอาจารย์เพียงอย่างเดียวมากกว่า กัน เพราะเหตุใด ● นักศึกษาใช้แพลตฟอร์มใดในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษผ่าน Social media เหตุผลที่เลือกใช้ ความถี่ต่อสัปดาห์ ช่วงเวลาที่เข้าเรียน และ เรียนรู้ผ่านอุปกรณ์ใด
ประเด็นคำถามที่ สอดคล้องกับทฤษฎี การรับรู้ความสามารถของ ตนเอง (Self-efficacy)	● นักศึกษามีการรับรู้ความสามารถของตนเองหรือไม่ ถ้ามี เหตุการณ์ หรือปัจจัยใดที่ส่งเสริมการรับรู้ความสามารถภาษาอังกฤษของ ตนเอง
ประเด็นคำถามที่ สอดคล้องกับแนวคิด เกี่ยวกับการเรียนรู้แบบ นำตนเอง (Self-directed learning)	● นักศึกษามีการตั้งเป้าหมาย วางแผน ควบคุม ติดตามตนเองใน การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษหรือไม่ ● ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้วยตนเอง นักศึกษาชอบวางแผน ด้วยตนเองหรือชอบให้ผู้สอนมีการวางแผนให้ เพราะเหตุใด ● สิ่งแวดล้อมใดบ้างที่ ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของ นักศึกษา
ประเด็นคำถามที่ สอดคล้องกับแนวคิด	● แรงจูงใจใดบ้างที่กระตุ้นให้นักศึกษาพัฒนาทักษะภาษา อังกฤษ นอกห้องเรียนด้วยตนเองผ่าน Social media และผ่านโปรแกรมที่ กำหนดโดยสถาบัน

ประเด็น	ตัวอย่างคำถาม
เกี่ยวกับแรงจูงใจ (Motivation)	● นักศึกษามีการเปรียบเทียบความพยายาม และผลลัพธ์ รวมถึงความสามารถด้านภาษาอังกฤษของตนเองกับผู้อื่นหรือไม่ ถ้ามีการเปรียบเทียบ มีแนวโน้มอย่างไรในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ● รางวัลภายนอกและรางวัลภายในใด ที่นักศึกษามองว่าสามารถช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษสูงขึ้น
ประเด็นคำถามที่สอดคล้องกับแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (TAM)	● นักศึกษามีมุมมองต่อเทคโนโลยีอย่างไรที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ มีความยากง่ายในการใช้งาน อย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากทำการวิจัย เก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะทำการถอดเทปสัมภาษณ์เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) และการวิเคราะห์แบบนิรนัย (Analytic Deduction)

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ตามแนวคิดของ Braun & Clarke (2006) จำนวน 6 ขั้นตอน ดังนี้



ภาพที่ 2 Braun and Clarke's Thematic Data Analysis Services

ที่มา : Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.

1) การทำความคุ้นเคยกับข้อมูล (Familiarization) ผู้วิจัยได้ตรวจทานข้อมูลเสียงสัมภาษณ์จากเทปบันทึกการสัมภาษณ์จำนวน 5 รอบ เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับข้อมูล หลังจากนั้นจึงดำเนินการถอดเสียงการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ แล้วจึงตรวจสอบการถอดเสียงสัมภาษณ์กับเสียงสัมภาษณ์อีก 2 รอบ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของเนื้อหาบทสนทนา โดยบันทึกจุดที่สนใจในบทสนทนาตามวัตถุประสงค์การวิจัยไว้เป็นข้อมูล โดยใช้เลขเวลาในเทปสัมภาษณ์เป็นเลขกำกับ แล้วจึงอ่านบทสนทนาที่บันทึกไว้เพื่อนำไปสร้างรหัส

2) การสร้างรหัส (Coding) โดยนำข้อมูลที่สอดคล้องเป็นประเด็นเดียวกันมาจัดเป็นหมวดหมู่ และกำหนดรหัสเพื่อสะดวกต่อการนำมาใช้งาน

3) การค้นหาแก่นสาระ (Searching for themes) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจัดหมวดหมู่และกำหนดรหัสแล้วมาค้นหาแก่นสาระหลักของข้อมูล

4) การตรวจสอบแก่นสาระ (Review Themes) ผู้วิจัยได้พิจารณาบทสนทนาแก่นสาระที่พบ ในประเด็นเรื่องความเหมาะสมสอดคล้อง โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์แบบนิรนัย (Analytic Deduction) โดยยึดหลักการให้เหตุผลสำคัญ (major premise) และเหตุผลประกอบ (minor premise) เพื่อจัดทำข้อสรุป

5) การให้คำจำกัดความและตั้งชื่อ (Definition and naming themes) ผู้วิจัยตั้งชื่อและให้คำจำกัดความของเรื่องด้วยคำที่มีความชัดเจน โดยจะกำหนดเป็นคำนามทั้งหมด เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย จำแนกหมวดหมู่ได้ และสามารถนำไปพัฒนาเป็นบทสรุปแบบจำแนกประเด็นได้จากทุกชุดข้อมูล

6) การเขียนรายงาน (Writing report) ผู้วิจัยเขียนรายงานแบบบรรยาย โดยนำเสนอบทสรุป ผลการวิเคราะห์ และการอธิบายประกอบเพื่อให้เห็นความเกี่ยวข้องของข้อมูล แล้วจึงเขียนข้อสรุปที่สอดคล้องกับคำถามการวิจัย แล้วจึงนำเสนอผลการวิจัย

ตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล ด้านความเป็นตัวแทนของข้อมูล โดยนำบทสรุปที่ได้มาตรวจสอบว่าข้อมูลการสรุปนั้น มีน้ำหนัก เอนเอียงไปหาผู้ร่วมวิจัยเพียงคนเดียวหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นพิเศษหรือไม่ และเมื่อสรุปผลการวิจัยได้แล้ว ผู้วิจัยก็จะตรวจสอบผลการสรุปว่ากลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือกศึกษานั้นมีความเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรที่ผู้วิจัยสนใจ มากน้อยเพียงใด ผลการศึกษาครอบคลุมและสามารถตอบคำถามวิจัยได้หรือไม่

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความอิมตัวของข้อมูล พบว่าไม่พบข้อมูลเพิ่มเติมใด ๆ จากการสัมภาษณ์ และไม่พบแก่นสาระอื่น ๆ อีก จึงสรุปผลการวิจัย โดยสร้างบทสรุปจากข้อมูลที่มีน้ำหนัก เชื่อถือได้ และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้

CEFR	ระดับ		ความสามารถทางภาษาอังกฤษ
C2	ดีเยี่ยม	Proficiency	ใช้ภาษาอังกฤษในทุกทักษะได้ในระดับเดียวกับเจ้าของภาษา
C1	ดีมาก	Advanced	ใช้ภาษาอังกฤษในทุกทักษะได้ในระดับใกล้เคียงกับเจ้าของภาษา
B2	ดี	Upper-intermediate	สามารถสื่อสารเนื้อหาที่ซับซ้อนได้ดี ถูกต้องตามระดับภาษา
B1	ปานกลาง	Intermediate	สามารถสื่อสารเนื้อหาได้อย่างชัดเจน และตีความได้ถูกต้อง
A2	พอใช้	Pre-intermediate	สามารถสื่อสารเนื้อหาที่ง่าย ในหัวข้อที่ตนเองสนใจให้ผู้สนใจเข้าใจได้
A1	พื้นฐาน	Elementary	สามารถสื่อสารเนื้อหาที่ง่ายตามที่กำหนดให้ได้

ภาพที่ 3 British Council CEFR Level

ที่มา : ปรับปรุงจาก British Council. (n.d.). CEFR Level. Retrieved November 18, 2024, from <https://learnenglish.britishcouncil.org/english-levels/understand-your-english-level>

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง พฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. พฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบ
นำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

1.1. กลุ่มที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับต่ำ
(กรอบ CEFR ระดับ A1 และ A2)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเรียนรู้ภาษา กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์โดยใช้คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ช่วยเรียนรู้ภาษา โดยสื่อสังคมออนไลน์ที่พบ ได้แก่ TikTok YouTube และ Instagram โดยมีวัตถุประสงค์ที่พบ 2 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อทบทวนความรู้ที่ได้เรียนในห้องเรียนไปแล้ว และ 2) เพื่อตรวจสอบความเข้าใจ และความถูกต้องของเนื้อหาที่ได้เรียนในชั้นเรียนไปแล้ว 2) ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับที่สูง สามารถประเมินความสามารถทางภาษาอังกฤษของตนเองได้ โดยสามารถอธิบายทักษะที่ตนเองเชี่ยวชาญไปจนถึงทักษะที่มีความสามารถน้อยได้ และพบว่าทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์เชิงบวก โดยต้องการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะทักษะด้านการอ่าน เช่น การอ่านเป็นคำ การอ่านเป็นประโยค และการแปลความหมาย เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างถูกเสริมสร้างมาจากประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ (mastery experience) ในอดีตและการได้เห็นประสบการณ์ของเพื่อน ๆ ในห้องเรียน (vicarious learning) 3) ด้านการเรียนรู้แบบนำตนเอง ผู้วิจัยไม่พบพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองในกลุ่มตัวอย่างที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับต่ำ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์แบบเลือกศึกษาเฉพาะเรื่อง จึงไม่สามารถขยายความรู้ไปสู่การเรียนรู้เนื้อหาทางภาษาอังกฤษในเรื่องอื่น ๆ ได้ ถึงแม้จะพบว่ากลุ่มตัวอย่างล้วนมีทัศนคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษเชิงบวก แต่ยังไม่มีความเข้าใจพื้นฐานทางภาษาอังกฤษมากเพียงพอที่จะสังเกต ตั้งข้อสงสัย และแสวงหาคำตอบด้วยตนเองได้ 4) ด้านแรงจูงใจ กลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษ

แบบนำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์จากหลายปัจจัย เช่น ครอบครัว การเรียน การฝึกปฏิบัติงาน และการประกอบอาชีพ เป็นต้น โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดคาดหวังถึงรางวัลของแรงจูงใจภายในที่เป็นเรื่องการประสบความสำเร็จทั้ง การเรียน การฝึกปฏิบัติงานและการทำงานในอนาคต และ 5) ด้านการยอมรับเทคโนโลยี กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการยอมรับเทคโนโลยี และพร้อมเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ โดยเฉพาะเทคโนโลยีสนับสนุน การเรียนรู้ที่ไม่มีค่าใช้จ่ายก่อนการใช้งาน และไม่จำกัดจำนวนการเข้าถึงข้อมูล

“เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ในปัจจุบัน ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้รู้ได้ง่ายขึ้น ถ้าย้อนกลับไปแต่ก่อน หากต้องการเก่งภาษาอังกฤษ ก็อาจจะต้องไปเรียนพิเศษหรือลงคอร์สในห้องเรียน ซึ่งทำให้เสียเวลาในการเดินทาง และเสียเวลาอื่นๆ รวมถึง มีค่าใช้จ่ายด้วย แต่ในปัจจุบัน สามารถเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลา ที่สำคัญไม่เสียค่าใช้จ่ายด้วย เพราะว่าแพลตฟอร์ม ต่าง ๆ เปิดให้ใช้งานแบบฟรีอยู่แล้ว”

(นางสาวเอ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2566)

1.2. กลุ่มที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับสูง (กรอบ CEFR ระดับ B2 และ C1)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเรียนรู้ภาษา กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์โดยใช้คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ช่วยเรียนรู้ภาษา โดยสื่อสังคมออนไลน์ที่พบ ได้แก่ TikTok YouTube และ Instagram และพบว่า มีพฤติกรรมการใช้งานแพลตฟอร์มส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น Character AI และ Yobo เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่พบ 4 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อทบทวนความรู้ ที่ได้เรียนในห้องเรียนไปแล้ว 2) เพื่อตรวจสอบความเข้าใจ และความถูกต้อง

ของเนื้อหาที่ได้เรียนในชั้นเรียนไปแล้ว 3) เพื่อสนับสนุนให้ตนเองมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Engagement) แบบต่อเนื่อง และ 4) เพื่อสร้างความท้าทายตนเอง (Challenge) ในการพัฒนาทักษะทางภาษาในระดับที่สูงขึ้น 2) ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับที่สูง โดยมีพฤติกรรมการรับรู้ความสามารถของตนเองจากประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ (Mastery experience) ของตนเอง และของผู้อื่น (Vicarious learning) กลุ่มตัวอย่างแสดงความปรารถนาที่จะพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จมากกว่าของตนเองในอดีต และเทียบเท่าหรือมากกว่าความสำเร็จของผู้อื่นที่ตนเองใช้เป็นบุคคลเป้าหมาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างถูกเสริมสร้างมาจากประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ (mastery experience) ในอดีตและการได้เห็นประสบการณ์ของเพื่อน ๆ ในห้องเรียน (vicarious learning) 3) ด้านการเรียนรู้แบบนำตนเอง กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองอย่างเป็นระบบ โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดจะใช้วิธีการวางแผนการเรียนรู้ของตนเองอย่างเป็นกิจจะลักษณะ มีช่วงเวลาที่แน่นอนในการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเรียนรู้แบบขยายความรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีพื้นฐานทางภาษาอังกฤษในระดับสูง สามารถสังเกต ตั้งข้อสงสัย และแสวงหาคำตอบด้วยตนเองได้ และยังสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้ 4) ด้านแรงจูงใจ กลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์จากหลายปัจจัย เช่น ครอบครัว การเรียน การฝึกปฏิบัติงาน การประกอบอาชีพ และการท่องเที่ยว เป็นต้น โดยมักจะพบว่า ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพเป็นปัจจัยหลักที่จูงใจให้กลุ่มตัวอย่างมีความพยายามในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษของตนเองมากที่สุด นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการประกอบอาชีพในสถานประกอบการระดับชาติและนานาชาติที่ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างเรียนรู้ภาษาแบบมีเป้าหมายที่ชัดเจน 5) ด้านการยอมรับเทคโนโลยี กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมยอมรับเทคโนโลยี มองเห็นถึงประโยชน์ และพร้อมเรียนรู้การใช้

เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างล้วนมีอุปกรณ์ (Device) ส่วนตัวเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามที่ตนเองกำหนดไว้ และยังพบว่านักศึกษามีทัศนคติทั้งเชิงบวกและลบต่อเทคโนโลยี เพราะนอกจากจะเห็นประโยชน์ของเทคโนโลยีแล้ว ยังเห็นข้อบกพร่องของเนื้อหาบางประการที่ตนเองค้นหาได้ โดยเฉพาะข้อมูลที่คาดเคลื่อน ไม่ถูกต้อง และไม่น่าเชื่อถือ ซึ่งต้องประเมินความถูกต้องของข้อมูลก่อนการเรียนรู้ จดจำ และนำไปใช้ต่อไป

“เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่ๆ มาสนับสนุนการพัฒนาภาษาอังกฤษได้อย่างดี แต่อาจมีข้อจำกัดเรื่องของความถูกต้องของข้อมูล เช่น Character AI เพราะเมื่อถามอะไรไป บางครั้งได้คำตอบไม่ตรง”

(นายปี (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2566)

2. พฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบันของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

2.1. กลุ่มที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับต่ำ (กรอบ CEFR ระดับ A1 และ A2)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเรียนรู้ภาษา กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบันในระดับสูง เนื่องจากโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบันได้นำเสนอข้อมูลตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับที่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร 2) ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับที่สูง โดยสามารถบอกได้ว่าตนเองมีความเข้าใจระดับใดจากการเรียนรู้ผ่านโปรแกรม และมีทัศนคติเชิงบวกในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบัน ทั้งในส่วนของรูปแบบการเรียนรู้และเนื้อหา โดยเฉพาะเนื้อหา

ระดับพื้นฐานที่มีจุดประสงค์เพื่อปูพื้นฐานทางภาษา จากระดับง่ายไปยาก นอกจากนี้ นักศึกษายังมีความพร้อมในการเข้าเรียนรู้ผ่านโปรแกรม เนื่องจากสามารถเข้าเรียนในเวลาที่คุณเองเลือกได้แบบไม่จำกัด สามารถทราบผลการทดสอบในเวลาอันรวดเร็วหลังการทดสอบ ทั้งก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) ซึ่งถือว่าเป็นการเสริมสร้างจากประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ (Mastery experience) 3) ด้านการเรียนรู้แบบนำตนเอง กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองอย่างเป็นระบบ โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการวางแผนการเข้าเรียนรู้ผ่านระบบ การจัดลำดับเนื้อหา การเลือกเนื้อหา ปริมาณเนื้อหาที่ต้องการเรียนรู้ การติดตามความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถนำตนเองในการเรียนรู้ผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบันได้ดี 4) ด้านแรงจูงใจ กลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบันจากปัจจัย 2 ประการ คือ 1) ความต้องการในการเพิ่มระดับคะแนนการทดสอบภาษาอังกฤษของตนเอง และ 2) ความต้องการในการนำผลคะแนนการทดสอบไปใช้ในวัตถุประสงค์อื่น ๆ 5) ด้านการยอมรับเทคโนโลยี กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการยอมรับเทคโนโลยีการเรียนภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบันในระดับต่ำ ผลการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use: PEU) ในระดับต่ำ สาเหตุจากปัญหาเชิงระบบ โดยมักพบว่าระบบดังกล่าวยังมีปัญหาเชิงเทคนิคบางประการ เช่น ระบบไม่ตอบสนองผู้เรียนแบบฝึกหัดการพูด (Speaking exercise) ไม่ตอบสนอง โปรแกรมไม่สามารถแสดงผลในอุปกรณ์สื่อสารอื่น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์ ส่งผลให้การรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness: PU) อยู่ในระดับต่ำด้วย และทัศนคติด้านการยอมรับเทคโนโลยีจึงมีระดับต่ำเช่นเดียวกัน

“เป็นโปรแกรมที่ดี เพราะมีการแบ่งระดับของ CEFR คนที่ไม่มีพื้นฐานก็สามารถเรียนได้ เพราะเริ่มตั้งแต่ A1 เลย ในบทเรียนก็จะเริ่มจากง่าย ๆ แล้วค่อยเพิ่มเนื้อหา ยากขึ้นทีละหน่อย”

(นางสาวซี (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2566)

2.2. กลุ่มที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับสูง (กรอบ CEFR ระดับ B2 และ C1)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเรียนรู้ ภาษา กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเอง ผ่านผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบันในระดับสูง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการในการพัฒนาภาษาอังกฤษของตนเองให้มากยิ่งขึ้น และต้องการเรียนรู้เนื้อหาใหม่ ๆ อยู่เสมอ ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างสะท้อนว่า ผลการทดสอบหลังการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบันจะได้คะแนนในระดับเดียวกันกับก่อนเรียน โดยอยู่ในระดับ B2 – C1 แต่กลุ่มตัวอย่างมีความปรารถนาที่จะเรียนเนื้อหาตามที่สถาบันกำหนดและคาดหวังจะเห็นการพัฒนาคุณภาพเนื้อหาให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น 2) ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับที่สูง โดยรับรู้จากผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนผ่านระบบ โดยแสดงความคาดหวังในการพัฒนาความสามารถของตนเองให้อยู่ในระดับ C2 ซึ่งเป็นระดับสูงสุดของเกณฑ์ระดับตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล CEFR 3) ด้านการเรียนรู้แบบนำตนเอง กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองอย่างเป็นระบบ โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดจะใช้วิธีการวางแผนการเรียนรู้ของตนเองอย่างเป็นกิจจะลักษณะ ให้เป็นกิจวัตรหลักด้านการเรียนรู้ของตนเอง กลุ่มตัวอย่างสามารถจัดสรรเวลาและกำกับตนเองให้เข้าเรียนรู้ตามระบบที่สถาบันกำหนดได้ดี 4) ด้านแรงจูงใจ กลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบันจากปัจจัย 2 ประการ คือ

1) ความคาดหวังด้านระดับคะแนน CEFR และ 2) ความคาดหวังในการพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับใกล้เคียงหรือเทียบเท่าเจ้าของภาษา

5) ด้านการยอมรับเทคโนโลยี กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการยอมรับเทคโนโลยีการเรียนภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบันในระดับต่ำ เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับต่ำ ซึ่งผลการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use: PEU) ในระดับต่ำ โดยมีสาเหตุจากปัญหาเชิงระบบ ปัญหาเชิงเทคนิค ระบบก็ไม่ตอบสนองผู้เรียน และไม่สามารถแสดงผลในอุปกรณ์สื่อสารอื่น ๆ ได้อย่างสมบูรณ์

“สำหรับเรื่องการออกแบบ UX UI ที่เกี่ยวกับปุ่มที่แสดงผลในโปรแกรม เช่น เวลาหนูกดปุ่ม “Next” มันกลายเป็นกดคัดลอกแทน และขึ้นแถบสีฟ้า เลยอยากให้ปุ่มนี้ใหญ่ขึ้น กดสะดวกขึ้น เพราะนักศึกษาต้องกดปุ่มนี้ทุกครั้งก่อนจะไปข้อถัดไปได้”

(นางสาวดี (นามสมมุติ), สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2566)

ข้อจำกัดด้านการวิจัย

1) การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกศึกษา กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก ผู้วิจัยพบว่าการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผ่านการใช้คำถามคัดคุณสมบัติผู้ตอบ (Filter question) สามารถจำแนกกลุ่มตัวอย่างให้มีความเหมาะสมได้ยาก โดยเฉพาะการจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามระดับความสามารถทางภาษาตามกรอบ CEFR ที่หากสามารถคัดกลุ่มตัวอย่างในทุก ๆ ระดับให้มีจำนวนเท่ากัน หรือใกล้เคียงกัน จะสามารถทราบพฤติกรรม และทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

2) ระดับชั้นปีที่หลากหลายของกลุ่มตัวอย่าง ส่งผลต่อความเข้าใจในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบัน โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 1 ที่มีประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านระบบดังกล่าวไม่มากเพียงพอ

อภิปรายผล

ตอนที่ 1 พฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

พฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนกลุ่มที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับต่ำ ผลการศึกษาไม่พบพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเอง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในระดับนี้เป็นกลุ่มที่เรียนอ่อนและมีพื้นฐานทางภาษาอังกฤษไม่เพียงพอในการนำไปใช้เพื่อแสวงหาความรู้ ถึงแม้จะพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ แต่พบว่าระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่างเป็นอุปสรรคสำคัญในการเรียนรู้ แตกต่างจากกลุ่มที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับสูง ที่มักจะพบพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยวางแผนการเรียนรู้ของตนเองอย่างเป็นกิจจะลักษณะ มีช่วงเวลาที่แน่นอนในการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อีกทั้งมีแรงจูงใจและทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยสรุปจากผลการสะท้อนความต้องการพัฒนาทักษะและความสามารถของตนเองในระดับที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ Wongyai and Patphol (2021) ที่อธิบายว่า การเรียนรู้แบบนำตนเองเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบมีความมุ่งมั่น (passion) มีเป้าหมาย และใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลาย มีความเพียรพยายามจนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และสมรรถนะตามเป้าหมายที่ผู้เรียนกำหนด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ

Kamolthip (2021) ที่พบว่า พฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองและทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของผู้เรียน พัฒนาโดยใช้ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษออนไลน์ โดยผลการศึกษพบว่าพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองหลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษออนไลน์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษออนไลน์ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ Thepjanta (2022) ที่พบว่า การเรียนรู้แบบนำตนเองและเทคนิคการใช้คำถามขั้นสูงสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และสมรรถนะการจัดการตนเองในระดับที่สูงขึ้น

ตอนที่ 2 พฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบันของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

พฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบันของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน กลุ่มที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับต่ำ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนการเข้าเรียนรู้ผ่านระบบ จัดลำดับเนื้อหา เลือกเนื้อหาและปริมาณเนื้อหาที่ต้องการเรียนรู้ และสามารถติดตามความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้ได้ เนื่องจากโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบันได้ทดแทนการเรียนรู้โดยผู้สอน มีการจัดลำดับเนื้อหาอย่างเหมาะสม และเป็นระบบ ง่ายต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความเหมาะสม ซึ่งเป็นไปในทำนองเดียวกันกับกลุ่มที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับสูง ที่ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเรียนรู้แบบนำตนเองอย่างเป็นระบบ โดยพบว่าเกือบทั้งหมดใช้วิธีการวางแผนการเรียนรู้ของตนเองอย่างเป็นกิจจะลักษณะ ให้เป็นกิจวัตรหลักด้านการเรียนรู้ของตนเอง สามารถจัดสรรเวลาและกำกับตนเองให้เข้าเรียนรู้ตามระบบที่สถาบันกำหนดได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Bandura (1977) ที่เชื่อว่า บุคคลสามารถกำกับ จัดการและกำหนดการกระทำของตนเอง

เพื่อบรรลุเป้าหมายของแต่ละบุคคลได้ และสอดคล้องกับ Sumner (2018) ที่อธิบายว่า เทคโนโลยีการสื่อสารสามารถประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้แบบ นำตนเองได้เป็นอย่างดี โดยผู้เรียนจะมีบทบาทในฐานะผู้ใช้เทคโนโลยีใน การสืบค้นข้อมูล ตรวจสอบและเปรียบเทียบข้อมูล และเรียนรู้จากข้อมูลเพื่อ ให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวกต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะ ภาษาอังกฤษแบบนำตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษากลุ่มที่มี ความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับต่ำ ไม่พบพฤติกรรมการเรียนรู้แบบ นำตนเอง สะท้อนให้เห็นว่า ผู้เรียนที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับ ดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นที่สามารถส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีความสามารถและเกิดทักษะทางภาษามากขึ้น และเพียงพอที่จะเรียนรู้ ภาษาอังกฤษแบบนำตนเอง

2. พฤติกรรมและทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบ นำตนเองผ่านโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบัน สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนทั้งกลุ่มที่มี ความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับต่ำและระดับสูงล้วนแสดงพฤติกรรม และทัศนคติในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแบบนำตนเองอย่างเป็นระบบ แต่ผลของการวิจัยยังไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องของกระบวนการ เรียนรู้ได้ และยังไม่สามารถอธิบายความคงทนในการเรียนรู้ (learning retention) ได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการตรวจสอบคุณภาพเนื้อหาสื่อหรือแพลตฟอร์มสำหรับการ เรียนรู้ภาษาอังกฤษอย่างเป็นระบบ และหาค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ วัตถุประสงค์หรือเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญก่อนการทดลอง

2. ในกรณีที่สถาบันการศึกษามีโปรแกรมที่กำหนดโดยสถาบันเพื่อให้นักศึกษาลงทะเบียน/สมัครเข้าศึกษา ควรมีการเตรียมการด้านการจัดการรายวิชาให้รอบคอบก่อนการวิจัย และนักศึกษาควรทราบล่วงหน้าว่าจะมีการวิจัยโดยใช้รายวิชานั้น ๆ เป็นกรณีศึกษา เพื่อให้เป็นไปตามจรรยาบรรณการวิจัยในมนุษย์

รายการอ้างอิง

- Baker, W., & Jarunthawatchai, W. (2017). English language policy in Thailand. *European journal of language policy*, 9(1), 27-44.
Doi: <https://doi.org/10.3828/ejlp.2017>.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. Doi: <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Bunnag, C. (2018). ปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยและข้อเสนอแนะด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ปี 2564–2568 [The Problems in teaching English in Thailand and recommendations for strategies for developing English teaching and learning in 2021–2025]. In รายงานการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 2 [GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2018] (pp. 235-241). Bangkok: Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University. Retrieved from <http://journalgrad.ssru.ac.th/index.php/miniconference/article/view/1716>
- Donkuanchao, K. (2022). การพัฒนาทักษะการพูดและการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับวิดีโอของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 [Developing English Speaking Skills and Learning Vocabulary by Learning Management based on Teaching Language Concept for Communication via YouTube Video of Grade 6 Students]. (Master's Thesis, Mahasarakham University). <http://202.28.34.124/dspace/handle123456789/1652>

EF Education First. (2023). *EF EPI - EF English Proficiency Index: A Ranking of 113 Countries and Regions by English Skills*. Zürich: EF Education First Headquarters. Retrieved from <https://www.ef.com/assetscdn/WIBlwq6RdJvcD9bc8RMd/cef-com-epi-site/reports/2023/ef-epi-2023-english.pdf>

Hammond, M. & Collins, R. (1991). *Self-directed learning: Critical practice*. London: Kogan Page Limited.

Intachakra, S. (2018). *ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาโลก* [English as a Global Language]. Bangkok: Linguistics Department, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University.

Khenkhampha, T. (2023). *การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย* [A Study Of Factors Affecting The English-Speaking Skills Of Secondary School Students]. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 18(1), 149–161. Retrieved from <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/jre/article/view/15300>

Khoonthongnoom, S., & Channuan, P. (2016). An Investigation of the Relationship between Self-Regulated Learning, Self-Efficacy, and Goal Orientation of Thai EFL Undergraduate Students. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal*, 22(2), 148-157. Retrieved from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/article/view/67578>.

- Kaosam, P., & Saeyang, S. (2023). การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย [The Study of Using Online Media to Improve English Language Skills of Students at Chiang Rai Buddhist College]. *Journal of Innovation in Educational Management and Research*, 5(2), 439-444. Retrieved from <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemri/article/download/261131/175683/1019310>
- Kosa, Y. (2023). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ของนิสิตระดับปริญญาตรีที่สอบผ่าน (SWU-SET) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ [The Causaul Factors To Result In English Behavior Study For English Proficiency Exam (SWU-SET) of Undergraduate Students Srinakarinwirot University]. (Master's Thesis, Srinakharinwirot University). <http://ir-ithesis.swu.ac.th/dspace/handle/123456789/2540>.
- Lai, C., Chen, Q., Wang, Y., & Qi, X. (2023). Individual interest, self-regulation, and self-directed language learning with technology beyond the classroom. *Br. J. Educ. Technol.*, 55, 379-397. Doi: <https://doi.org/10.1111/bjet.13366>.
- Lai, Y., Saab, N., & Admiraal, W.F. (2022). University students' use of mobile technology in self-directed language learning: Using the integrative model of behavior prediction. *Computers & Education*, 179, 104413. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2021.104413>.

- Namphenbun, N. (2018). ปัจจัยความสำเร็จของวิดีโอความรู้ภาษาอังกฤษทางยูทูป [The Success Factors of English Learning Videos on YouTube]. (Master's Thesis, Sripatum University).
<https://dspace.spu.ac.th/handle/123456789/7464>
- Nanthasudsawaeng, K. (2020). ทศนคติของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับต่ำ [Student's Attitudes Towards English Language Learning Behavior and Learning English in Low Level English Proficient]. *Mahachula Academic Journal*, 7(1), 189-203. Retrieved from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JMA/article/download/182719/163741/825370>
- Nunan, D. (2003). The impact of English as a global language on educational policies and practices in the Asia-Pacific Region. *TESOL quarterly*, 37(4), 589-613.
- Nuypukiaw, S. (2018). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความวิตกกังวลในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา [Factors Affecting English Language Learning Anxiety of First Year Students: A Case Study of Phranakorn Si Ayutthaya Rajabhat University]. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*, 12(28), 231-243. Retrieved from <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/trujournal/article/view/124148>

Phumjit, P., & Lieungnapar, A. (2019). การใช้แอปพลิเคชันในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้านการฟัง [Using Applications to Develop English Listening Skills]. Proceeding in the 2nd National Academic Conference for the Presentation of Research Results of Humanities and Social Science. January 19, 2019. At the Faculty of Humanities and Social Sciences, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand. Retrieved from <http://hs.ssrui.ac.th/useruploads/files/20190304/87790ccdc571fc1222e83ee4b0e7726781a65542.pdf>

Prayoonwong, C. (2022). การศึกษาการตระหนักรู้และการใช้กลยุทธ์การกำกับตนเองในการอ่านภาษาอังกฤษเชิงวิชาการของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 และปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ [A Study on Metacognitive Awareness and Use of Academic English Reading Strategies of Second and Third Year Students of Valaya Alongkorn Rajabhat University under The Royal Patronage]. *Valaya Alongkorn Review (Humanities and Social Science)*, 12(1), 76-94. Retrieved from <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/var/article/view/248973>

Saengboon, S. (2012). การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ : อดีตสู่ปัจจุบัน [Teaching English as a Foreign Language: Past to Present]. *Pasaa Paritat Journal*, 27, 89-104. Retrieved from https://www.culi.chula.ac.th/Images/asset/pasaa_paritat_journal/file-27-173-hleiya102082.pdf

- Sukpan, P. (2019). การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษกับความเป็นบัณฑิตในยุคปัจจุบัน [The Development of English Communication Skills as Graduate in Modern Times]. *MCU Haripunchai Review*, 2(2), 89–100. Retrieved from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JMHR/article/view/182762>
- Sumuer, E. (2018). Factors Related to College Students' Self-Directed Learning with Technology. *Australasian Journal of Educational Technology*, 34(4), 29-43. DOI: <https://doi.org/10.14742/ajet.3142>
- Thepjanta, S. (2022). ผลของการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้การเรียนรู้แบบนำตนเองและเทคนิคการใช้คำถามขั้นสูงที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสมรรถนะการจัดการตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษา [Effects of health education learning activities using self-directed learning and higher order questioning techniques on learning achievement and self-management competency of secondary students]. (Master's Thesis, Chulalongkorn University). <http://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2022.994>
- Thorne, S.L., Black, R.W. and Sykes, J.M. (2009). Second Language Use, Socialization, and Learning in Internet Interest Communities and Online Gaming. *The Modern Language Journal*, 93(1), 802-821. Doi: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1540-4781.2009.00974.x>
- Wongyai, W., & Patphol. M. (2021). การเรียนรู้แบบนำตนเองเชิงสร้างสรรค์ [Creative self-directed learning]. Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University

การจัดการการศึกษาทางเลือกในชุมชนพื้นที่ห่างไกล
เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ไร้รอยต่อสำหรับผู้เรียนนอกระบบการศึกษา
Alternative Education Approaches to Promoting
Seamless Learning for Non-Formal Education Learners
in Remote Areas

ชรินทร์ มั่งคั่ง^{1*}

Charin Mangkhang

วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร²

Varintorn Siripongnapat

กัณติทัต งามชู³

Kuntitat Nguanchu

ชัชวาลย์ บุตรทอง⁴

Chatchawal Buttong

Received: 6 July 2024

Revised: 7 December 2024

Accepted: 16 December 2024

¹ รองศาสตราจารย์, ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Associate Professor, Faculty of Education, Chiang Mai University, Thailand
Email: charin.mangkhang@cmu.ac.th

² นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Student, Faculty of Education, Chiang Mai University, Thailand
Email: varintorn93@gmail.com

³ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Student, Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University, Thailand
Email: anopong.8206@gmail.com

⁴ ผู้อำนวยการ, ศูนย์การเรียนรู้สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสังคม
Director, Life Long Learning Institution for Society Learning Center, Thailand
Email: Chatchawalb53@gmail.com

*Corresponding author

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอุปสรรคในการศึกษาในระบบโรงเรียนของผู้เรียนนอกระบบการศึกษา และ 2) เสนอแนวทางการจัดการศึกษาทางเลือกในพื้นที่ชุมชนห่างไกลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ไร้รอยต่อสำหรับผู้เรียนนอกระบบการศึกษา กลุ่มเป้าหมายงานวิจัย คือ วารสารทั้งในระบบออนไลน์และออฟไลน์ที่ได้จากการคัดเลือกให้เป็นเอกสารขั้นต้นและขึ้นรองด้วยการสืบค้นด้วยคำสำคัญ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความเชิงวิเคราะห์ เปรียบเทียบและสังเคราะห์ใจความสำคัญของเนื้อหางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย พบว่า อุปสรรคในการศึกษาในระบบโรงเรียนของผู้เรียนนอกระบบการศึกษา คือ ปัญหาด้านครอบครัวที่มีต้นทุนทางสังคมน้อยและส่วนใหญ่เกิดจากการมีรายได้ต่ำ และ แนวทางการจัดการการศึกษาทางเลือกในพื้นที่ชุมชนห่างไกลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ไร้รอยต่อสำหรับผู้เรียนนอกระบบการศึกษาควรใช้นวัตกรรมหน่วยการเรียนรู้เคลื่อนที่ด้วยการการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับลักษณะภูมิวัฒนธรรมของผู้เรียน โดยกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียน

คำสำคัญ : ผู้เรียนนอกระบบการศึกษา, การเรียนรู้ไร้รอยต่อ, การจัดการศึกษาทางเลือก

ABSTRACT

This research article aims to: 1) study the learning difficulties in formal education of non-formal education learners and 2) propose alternative education approaches to promoting seamless learning for non-formal education learners in remote area. The primary and secondary materials from online and offline journals are selected for analysis using keyword searches. Data were selected using the document analysis form. Data analysis through analytical interpretation, comparison and synthesis of the research content related to the study.

The findings from the study indicated that the learning difficulties in formal education of non-formal education learners is family problems with low social costs and mostly caused by low income and alternative educational approaches to promote seamless learning for non-formal education learners in remote area should use mobile learning centers based on community learning to encourage learners to learn in a way that corresponds to their cultural characteristics and requires the definition of learning content that corresponds to the experiences of the learners.

Keywords: Non-formal Education Learners; Seamless Learning; Alternative Education Management

บทนำ

การพัฒนาประชากรของนานาประเทศในปัจจุบัน ให้ความสำคัญกับการจัดระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยวางเป้าหมายเพื่อการขับเคลื่อนประเทศชาติในมิติต่าง ๆ ผ่านการสร้างสรรค์จากความสามารถของประชากรในประเทศ ทั้งนี้ยังพบว่า หลายประเทศยังมี “เยาวชน” จำนวนหนึ่ง ที่ “หลุดออกจากระบบการศึกษา” โดย คำว่า “หลุดออกจากระบบการศึกษา” ในที่นี้ ไม่ได้มีความหมายว่าเยาวชนหรือผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจออกจากระบบการศึกษาอย่างสมัครใจ แต่หมายถึงการเกิดอุปสรรคทางการศึกษาในระบบโรงเรียนที่เป็นสาเหตุทำให้หลุดจากระบบการศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาเชิงระบบที่ซับซ้อนในการจัดระบบการศึกษาของแต่ละประเทศ โดยมีการศึกษาพบว่า มีนักเรียนในช่วงอายุ 16 – 24 ปีทั่วโลก ได้หลุดออกจากระบบการศึกษา จำนวน 2 ล้านคน ในปี ค.ศ. 2021 ซึ่งในกลุ่มประเทศโซนเอเชียมีอัตราเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 2.1 ของจำนวนทั้งหมด และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรในประเทศเอเชียทั้งหมด (National Center for Education Statistics, 2023)

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่กำลังเผชิญกับการหลุดออกจากระบบการศึกษา โดยในปี ค.ศ. 2023 กระทรวงศึกษาธิการ พบว่ามีสถิติผู้เรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาจำนวนมากกว่า 100,000 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้เรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาด้วยเงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจ ผลจากการวิจัยเชิงสำรวจ โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 848 คน ศูนย์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในภาวะวิกฤตทางการศึกษา กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) พบว่า จำนวน 3 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ระหว่างการศึกษาในระบบการศึกษาภาคบังคับ โดยพบการเผชิญวิกฤตและปัญหาในชีวิตอย่างแตกต่างกันหลากหลาย ซึ่งล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อการหลุดออกจากระบบการศึกษา ปัญหาสำคัญที่พบแบ่งเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจและปัญหาเชิงโครงสร้าง โดยปัญหาทางเศรษฐกิจ คือ ปัญหาทางการเงินของครอบครัว โดยพบว่าครอบครัวที่ไม่สามารถสนับสนุนงบประมาณเพื่อการศึกษาของบุตรและ

การเดินทาง อีกทั้งปัญหาด้านหนี้สินครัวเรือนที่สะสมจนทำให้ขาดสภาพคล่องทางการเงิน ส่วนปัญหาเชิงโครงสร้าง คือ ปัญหาการออกแบบนโยบายด้านการศึกษาหรือการวางโครงสร้างด้านหลักสูตรการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และไม่ตรงกับทักษะที่ผู้เรียนคาดหวัง ซึ่งปัญหาทั้งสองส่วนนี้เป็นปัญหาหลักที่ส่งผลกระทบต่อแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นของผู้เรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาในประเทศไทยในปัจจุบัน (The STANDARD, 2023)

การศึกษาทางเลือก (Alternative Education) เป็นการจัดการศึกษาที่เคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพของมนุษย์บนฐานชุมชน โดยเชื่อว่ามนุษย์ล้วนแต่มีสิทธิเลือกรูปแบบการศึกษาที่สอดคล้องกับธรรมชาติ และศักยภาพของตนเองเพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศชาติ การศึกษาทางเลือกเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ ผู้เรียนมีโอกาสนในการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้พบกับบริบท สถานที่ สถานการณ์และผู้คนที่แตกต่างกันไป การมีพื้นที่แลกเปลี่ยนอยู่เสมอ การมีกิจกรรมให้ลงมือปฏิบัติอยู่เสมอเหล่านี้ จะเกิดคุณค่าเมื่อผู้เรียนได้นำเอาประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้มาคิด วิเคราะห์ สรุปความรู้ความเข้าใจของตนเอง การศึกษาทางเลือกเป็นการเปิดทิศทางการจัดการศึกษาได้ครอบคลุมความต้องการของมนุษย์ทั้งในแง่ของปรัชญาการศึกษาและความรู้เชิงคุณค่าที่ให้ความหมายต่อวิถีชีวิตอย่างแท้จริง (Thumthong, 2022)

การเรียนรู้ไร้รอยต่อ (Seamless Education) คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการเรียนรู้ในห้องเรียนอย่างต่อเนื่อง เน้นการสืบเสาะความรู้นอกห้องเรียนผ่านภาระงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งความรู้และประสบการณ์นั้นจะต่อเนื่องกับการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนผ่านวิธีการสอนอย่างเหมาะสม (Wong and Looi, 2011) ปัจจุบันหากกล่าวถึง “การเรียนรู้ไร้รอยต่อ” มักจะพบว่าเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) โดยมักจะพบว่ามี การประยุกต์ใช้กับการศึกษานอกระบบ แต่ยังไม่พบการประยุกต์ใช้รูปแบบ

การเรียนรู้ดังกล่าวกับการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา ยิ่งไปกว่านั้น องค์กรที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการทางการศึกษา หรือกำหนดนโยบาย ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้รูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวหรือรูปแบบการเรียนรู้อื่น ๆ ที่สนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สะท้อนให้เห็นสภาพปัญหาเชิงระบบของระบบการศึกษาที่ซับซ้อนและไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่ชุมชนห่างไกลและโรงเรียนขนาดเล็กในเขตเมืองที่จะต้องแบกรับนโยบายการศึกษาเหล่านั้น ทั้ง ๆ ที่หน่วยการศึกษาเหล่านั้นรับภาระด้านการพัฒนาผู้เรียนและกำลังพยายามลดจำนวนผู้เรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาอยู่ในปัจจุบัน (Sanook, 2017; Thappan, 2021) ทั้งนี้ หลักการประยุกต์ใช้รูปแบบการเรียนรู้ไว้ร่อยต่อ ต้องให้ความสำคัญกับการสนับสนุนผู้เรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษา ให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาทางเลือก เช่น Home School โรงเรียนทางเลือก โรงเรียนหลักสูตรพิเศษ และการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นต้น โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการเปลี่ยนเจตคติเกี่ยวกับการศึกษาต่อโดยให้เข้าใจและเชื่อว่าการหลุดออกจากระบบการศึกษาไม่ใช่ความผิดพลาดในชีวิต และการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาเป็นโอกาสในการพัฒนาทักษะตนเอง ซึ่งต้องอาศัยการเห็นคุณค่าในตนเองเพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง

ศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่ในพื้นที่ห่างไกล (Mobile Community Learning Center for Remote Area) คือ แหล่งความรู้ประเภทหนึ่งที่แตกต่างจากแหล่งความรู้อื่น ๆ โดยเป็นแหล่งการเรียนรู้แบบเคลื่อนที่เพื่อให้บริการแก่ประชาชนและผู้เรียนที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยมักจะเลือกพื้นที่บริการเป็นพื้นที่ห่างไกล ชุมชนแออัด เขตก่อสร้าง โรงงาน ตลอดจนพื้นที่ทุรกันดารที่ถูกมองข้ามว่าไม่จำเป็นต้องให้การศึกษา โดยปัจจุบันการสื่อสารและนวัตกรรมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้บุคคลในพื้นที่เหล่านั้น ต้องการการเรียนรู้และเพิ่มพูนทักษะ หากแต่ยังขาดแหล่งความรู้ โอกาสที่จะเรียนรู้ ทุนทรัพย์ รวมทั้งการเติมเต็มโอกาสในการเข้าถึงความรู้จากศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่

ผ่านสื่อและกิจกรรมที่หลากหลาย ตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย (Department of Learning Encouragement, 2015)

“ศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่” จึงไม่ใช่คำนิยามที่มีภาพจำว่าเป็น อาคารสถานที่ที่มีตำแหน่งที่แน่นอน แต่เป็นหน่วยการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น เป็นแหล่งเรียนรู้ไร้พรมแดนที่มีความยืดหยุ่นด้านสถานที่ โดยไม่จำกัดว่าจะต้องอยู่ประจำพื้นที่ที่เป็นหลักแหล่ง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการออกแบบนวัตกรรมการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาทางเลือกในชุมชนพื้นที่ห่างไกลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ไร้รอยต่อสำหรับผู้เรียนนอกระบบการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับบริบทด้านพื้นที่เฉพาะ รวมไปถึงการออกแบบแนวทางการเรียนการสอนที่มีความสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่และนวัตกรรมศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่อีกด้วย ดังนั้นแนวทางทางการจัดการการศึกษาทางเลือกในพื้นที่ชุมชนห่างไกลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ไร้รอยต่อสำหรับผู้เรียนนอกระบบการศึกษา จึงเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ไม่หยุดนิ่งของผู้เรียนที่มีข้อจำกัดด้วยปัจจัยทั้งหลาย ให้สามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างไร้รอยต่อ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอุปสรรคในการศึกษาในระบบโรงเรียนของผู้เรียนนอกระบบการศึกษาในพื้นที่ชุมชนห่างไกล
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการการศึกษาทางเลือกในพื้นที่ชุมชนห่างไกลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ไร้รอยต่อสำหรับผู้เรียนนอกระบบการศึกษา

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวิเคราะห์เอกสาร (Documents Analysis Form) ที่ความเชิงวิเคราะห์ เปรียบเทียบและสังเคราะห์ใจความสำคัญของเนื้อหางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยใช้กระบวนการคัดเลือกเอกสาร ขั้นตอนและขั้นตอนด้วยการสืบค้นจากคำสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายในงานวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในงานวิจัย คือ เอกสารงานวิจัยที่เผยแพร่ข้อมูลแบบออนไลน์และออฟไลน์ โดยผู้วิจัยใช้กระบวนการคัดเลือกเอกสารขั้นตอนและขั้นตอนด้วยการสืบค้นจากคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางเลือก การเรียนรู้ ไร้รอยต่อ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในชุมชนพื้นที่ห่างไกล มีเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) เป็นแหล่งข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ กรณีเป็นเอกชนต้องมีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลที่ชัดเจนและตรวจสอบได้ และ 2) เป็นงานวิชาการหรืองานวิจัยที่ได้รับการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ แหล่งที่มาจากการศึกษาวารสารทั้งในระบบออนไลน์และออฟไลน์ บทความวิชาการและบทความออนไลน์ ในช่วงเวลาไม่เกิน 5 ปี นับตั้งแต่เริ่มกระบวนการวิจัย ยกเว้นกรณีเอกสารที่หายากหรือเอกสารสำคัญ

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 การศึกษาและรวบรวมข้อมูล

ศึกษาและค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การรวบรวมข้อมูลขั้นทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ คือ 1) เป็นแหล่งข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ กรณีเป็นเอกชนต้องมีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลที่ชัดเจนและตรวจสอบได้ และ 2) เป็นงานวิชาการหรืองานวิจัยที่ได้รับการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ โดยการวิเคราะห์เอกสารวิชาการ บทความวิชาการ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้อง และศึกษาแนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับอุปสรรคการศึกษาในระบบโรงเรียนของผู้เรียนนอกระบบการศึกษา การศึกษาแนวคิดหรือทฤษฎีที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และสามารถส่งเสริมการออกแบบการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับนวัตกรรมศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบการวิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่รวบรวมมาจากขั้นที่ 1 มาวิเคราะห์ ค้นหาประเด็นและใจความสำคัญเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยสรุปเนื้อหาสาระสำคัญของเอกสารแต่ละรายการ เพื่อการวิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาทางเลือกที่มีความเหมาะสมกับนวัตกรรมศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่

ขั้นที่ 3 สังเคราะห์แนวคิดใหม่

นำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาทางเลือกในพื้นที่ชุมชนห่างไกลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ไร้รอยต่อสำหรับผู้เรียนนอกระบบการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

ขั้นที่ 4 การสรุปผลการศึกษา

สรุปผลการวิจัย ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 จนถึง ขั้นตอนที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการจัดการศึกษาทางเลือกในพื้นที่ชุมชนห่างไกลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ไร้รอยต่อสำหรับผู้เรียนนอกระบบการศึกษา เสนอแนวทางการพัฒนาออกแบบหลักสูตรการผลิตนักนวัตกรรมการศึกษาทางเลือกในบริบทสังคมไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสารเพื่อตีความข้อมูล แล้วจึงนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบการพรรณนา (Descriptive Analysis) และการเล่าเรื่อง (Narrative) ตามกรอบแนวคิดการศึกษาเกี่ยวอุปสรรคการศึกษาในระบบโรงเรียนสู่การเสนอแนวทางแนวการจัดการศึกษาทางเลือกในพื้นที่ชุมชนห่างไกลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ไร้รอยต่อสำหรับผู้เรียนนอกระบบการศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

1. ผลการศึกษาอุปสรรคในการศึกษาในระบบโรงเรียนของผู้เรียนนอกระบบการศึกษา พบว่า สาเหตุของการหลุดจากระบบโรงเรียน ส่วนใหญ่จะมีทั้งปัจจัยจากปัญหาทางเศรษฐกิจที่อิงกับบริบทพื้นที่ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ คือ ปัญหาเกี่ยวกับรายได้ภายในครัวเรือนของผู้เรียนที่ไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนชาติพันธุ์ที่อยู่บนภูเขาสูงในประเทศไทย ประชากรในชุมชนชาติพันธุ์มีโอกาสในการทำงานที่หลากหลายอย่างจำกัด ขาดคุณสมบัติความสามารถและคุณวุฒิที่เหมาะสมกับงาน ทำให้ไม่สามารถเลือกประเภทงานที่หลากหลายได้ โดยพบว่าอาชีพหลัก ได้แก่ เกษตรกรรม ทำงานฝีมือ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามลำดับ รายได้บุคคลและครัวเรือนไม่แน่นอน และผันแปรไปตามปัจจัยภายนอกชุมชน ความผันแปรของปัจจัยภายนอกหรือรายได้ไม่คงที่ล้วนส่งผลต่อการขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนในชุมชน สอดคล้องกับ งานศึกษาของ Equitable Education Fund (2022) ที่พบว่า ประเทศไทยมีนักเรียนกว่า 1.8 ล้านคน ที่เสี่ยงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษา และอีกกว่า 1.02 ล้านคนที่ไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียน เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจ สุขภาพ ความรุนแรงในครอบครัว และปัญหาสังคมอื่น ๆ

นอกจากนี้ ปัญหาด้านสาธารณูปโภค เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่กระทบต่อการจัดการศึกษาในพื้นที่ห่างไกล เนื่องจากเป็นพื้นที่บนภูเขาสูงทำให้การเดินทางด้วยยานพาหนะไม่สะดวกและใช้ระยะเวลานาน พื้นที่บนภูเขาสูงมีความลาดชันของพื้นที่ค่อนข้างมาก ทำให้เกิดข้อจำกัดในเรื่องของยานพาหนะที่สามารถเดินทางขึ้นไป ผู้วิจัยได้ศึกษาบันทึกเรื่องราวของครูพิชญานันต์ สรรพภักกุล คนในพื้นที่ห่างไกลที่เล่าประสบการณ์ในการเป็นครูอาสาสมัครเอาไว้ว่า “ตอนนั้นใช้ชีวิตโดยไม่มีไฟฟ้า ไร้สัญญาณโทรศัพท์ และขาดการติดต่อจากโลกภายนอก ส่วนสถานศึกษา ไม่ได้เป็นห้องเรียนแบบจริงจังตามที่เห็นในเมือง แต่เป็นเหมือนศูนย์การเรียนรู้ขนาดเล็ก” (Thairath, 2024) จากคำบอกเล่าข้างต้นพบว่า เด็กนักเรียนพื้นที่ห่างไกลนั้นจะมีอุปสรรคในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการเรียนทางไกล เพราะขาดแคลนสาธารณูปโภคในพื้นที่ห่างไกล คือ ไม่มีไฟฟ้าและสัญญาณโทรศัพท์ ซึ่งไฟฟ้ากับสัญญาณโทรศัพท์เป็นสิ่งจำเป็นต่อการเชื่อมต่อกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือสื่อการสอนประเภท

สื่อการสอนออนไลน์ ทำให้ข้อจำกัดของการใช้สื่อการสอนออนไลน์เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Suwannasuan et al. (2013) ที่พบว่า ต้องมีการสนับสนุนความพร้อมด้านสื่อ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน เพื่อให้สถานศึกษาทางเลือกที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับที่ใกล้เคียงกับพื้นที่อื่น ๆ มากไปกว่านั้น โรงเรียนเหล่านั้น ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้จำกัดเช่นเดียวกับบุคลากรและทรัพยากรการเรียนรู้ ส่งผลต่อการหลุดออกจากระบบการศึกษาของเด็กในพื้นที่ห่างไกลได้เช่นเดียวกัน โดยนโยบายด้านการศึกษาที่กำหนดใ้ใช้อยู่ในปัจจุบัน ยังเข้าไม่ถึงถึงและยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะป้องกันไม่ให้ผู้เรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา

2. แนวทางการจัดการการศึกษาทางเลือกในพื้นที่ชุมชนห่างไกล เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ไร้รอยต่อสำหรับผู้เรียนนอกระบบการศึกษา พบว่างานวิจัยการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ของ Mangkang et al. (2021) มีข้อค้นพบสำคัญ คือ การจัดการศึกษาทางเลือกในชุมชนพื้นที่ห่างไกลด้วยนวัตกรรมหน่วยการเรียนรู้เคลื่อนที่นั้น จะต้องใช้สื่อการสอนแบบออฟไลน์หรือสื่อการสอนทำมือ เนื่องจากมีความคล่องตัวค่อนข้างสูงและเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ของผู้เรียนที่อยู่ตามพื้นที่ห่างไกล ไม่ต้องใช้สัญญาณโทรศัพท์หรือไฟฟ้าในการอำนวยความสะดวกระหว่างการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้หรือวิชาที่จะนำมาสอนให้กับนักเรียนนั้นจะใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะและทักษะในศตวรรษที่ 21 ตามการประมวลและจัดหมวดหมู่ของสมาคมการศึกษาแห่งชาติ (National Education Association, 2010) ประเทศสหรัฐอเมริกา เรียกว่า “Four CS” มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1) การคิดอย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหา

ผู้เรียนสามารถให้เหตุผล และสามารถคิดวิเคราะห์ พิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ หรือความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ได้ด้วยการให้เหตุผลเชิงประจักษ์ ที่สามารถนำไปสู่การพิจารณาแนวโน้มและการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การสื่อสาร

การที่ผู้เรียนสามารถสื่อสารเจตนาหรือเจตคติของตนเองและเข้าใจเจตนาและเจตคติของผู้อื่นได้ ผ่านวัจนภาษาและอวัจนภาษา ใช้งานภาษาได้หลากหลายบริบทและเข้าใจภาษาทั้งสองแบบได้หลากหลายบริบท

3) การร่วมมือร่วมใจ

การเข้าใจและให้เกียรติในความคิดเห็นที่แตกต่างของคนในสังคมและการสร้างจิตสำนึกร่วมกันระหว่างคนในสังคมสร้างจิตสำนึกที่นึกถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน

4) การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม

ความสามารถในการคิดต่อยอดจากองค์ความรู้เดิม หรือการคิดค้นสิ่งใหม่เพื่อพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขปัญหาหรือประเด็นที่ต้องการได้

การพัฒนานวัตกรรมศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่ตามแนวคิดสมรรถนะ Four CS จะต้องบูรณาการการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานที่มีการเชื่อมโยงกับลักษณะภูมิโนเวศวัฒนธรรมของผู้เรียนเพื่อให้เนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียนมากที่สุด กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ เช่น สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และทักษะอาชีพ เช่น การเย็บปักถักร้อย การเกษตร เป็นต้น โดยรายวิชาภูมิศาสตร์นั้น สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดพื้นที่ที่ผู้เรียนอาศัยอยู่เป็นตัวอย่างได้ เพราะผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงกับพื้นที่ ทำให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้สูง ทั้งนี้ การคัดเลือกเนื้อหาควรคำนึงถึงช่วงวัยของผู้เรียน และอุปสรรคด้านภาษาของผู้เรียนด้วย เพราะในหลายพื้นที่เป็นชาวชาติพันธุ์ นอกจากนี้ผู้สอนควรคำนึงถึงการเข้าถึงชุมชนและการสร้างความกลมกลืนกับผู้เรียนด้วย เนื่องจากผู้เรียนมาจากที่ที่แตกต่างกัน การสร้างความไว้วางใจและลดช่องว่างความแตกต่างระหว่างครูกับนักเรียนจึงเป็นอีกเรื่องที่สำคัญมากเช่นเดียวกัน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การทบทวนกรอบความคิดการศึกษาของประเทศไทย เรื่อง “การเรียนรู้ไร้รอยต่อ” สามารถสนับสนุนการเรียนรู้และเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งในและนอกชั้นเรียน สำหรับการจัดการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนสามารถใช้การศึกษาทางเลือกเข้ามาเป็นพื้นที่การเรียนรู้ใหม่ในการดึงผู้เรียนกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาอีกครั้ง โดยต้องคำนึงถึงคุณภาพการบริหารจัดการการศึกษาทางเลือกอย่างมี “ความยืดหยุ่น” ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับลักษณะผู้เรียน ครอบครัว สังคม และบริบทแวดล้อม

ระบบการเตรียมครูเพื่อรองรับการศึกษาไร้รอยต่อ นับว่ามีความจำเป็นและสำคัญต่อระบบการศึกษาในอนาคต ถ้าเป้าหมายของการศึกษาไทยต้องการตอบสนองผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันตามศักยภาพ และความถนัด นวัตกรรมศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่ได้ ออกแบบขึ้นบนพื้นฐานแนวคิดที่ต้องการสร้างการเรียนรู้ที่สามารถสอดคล้องกับความต้องการของชีวิตและยังสามารถได้รับวุฒิการศึกษา นักการศึกษาที่ดีควรมองว่าการศึกษาที่แท้จริงไม่เพียงแต่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่จำเป็นเท่านั้น แต่ต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและผู้อื่น รวมถึงการได้พัฒนาทักษะที่จำเป็นอย่างเพียงพอที่จะประกอบอาชีพในอนาคตตามความถนัด ความพร้อม และศักยภาพของตนเอง ดังนั้นการออกแบบ “ห้องเรียนไร้รอยต่อ” ของศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่จึงเป็นอีกหนึ่งชุดความคิดที่มุ่งไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกลจะมีโอกาสเข้าถึงพื้นที่การเรียนรู้ที่หลากหลาย แหล่งเรียนรู้เหล่านั้นจะสามารถกระตุ้นความต้องการเรียนรู้ และจะเป็นพื้นฐานไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า นวัตกรรมศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่ (Mobile Unit Learning Center) เป็นพื้นที่การเรียนรู้สำคัญที่ตั้งอยู่บนความต้องการในการสนับสนุนการจัดการศึกษาที่เน้นสาระสำคัญของชีวิตผู้เรียน ส่งเสริมการเปิดรับรูปแบบการเรียนรู้ใหม่ ๆ มากกว่าการยึดติดการเรียนรู้ในระบบ

เท่านั้น สนับสนุนการส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเรียนที่แตกต่างหลากหลาย การให้อิสระในการเรียนรู้และทำในสิ่งที่ถนัดหรือสนใจ และการสร้างความเชื่อมั่นในโมทัศน์ว่าศักยภาพมนุษย์สามารถพัฒนาได้

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการศึกษา และเสนอการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาอุปสรรคในการศึกษาในระบบโรงเรียนของผู้เรียนนอกระบบการศึกษาในพื้นที่ชุมชนห่างไกล พบว่า ส่วนใหญ่ผู้เรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษานั้น ปัญหาสำคัญคืออุปสรรคการที่ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาในระบบโรงเรียนของนักเรียนในชุมชนพื้นที่ห่างไกล หมายถึงรวมถึงการที่ผู้เรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา เนื่องจากครอบครัวมีต้นทุนทางสังคมน้อยและส่วนใหญ่เกิดจากการมีรายได้ต่ำ สิ่งอำนวยความสะดวกอย่างไฟฟ้าและสัญญาณโทรศัพท์เป็นปัจจัยปัญหาด้านพื้นที่ซ่อนตัวอยู่ ซึ่งแก้ไขได้ยาก ข้อจำกัดด้านพื้นที่มีความเกี่ยวข้องกับทั้งปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและปัญหาด้านเศรษฐกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Saksomboon (2014) ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษา และความจำเป็นในการใช้สอยทรัพยากรที่อำนวยความสะดวกทั้งในด้านการบริหารจัดการและการเรียนรู้ สภาพปัญหาในพื้นที่สูงมีทั้งความลำบากในการเดินทาง ขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐาน และไม่มีไฟฟ้าใช้ ทั้งนี้การจัดการศึกษาทางเลือกเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วนที่ทุกภาคส่วนต้องให้ความร่วมมือ สอดคล้องกับ Yuenwong (2021) ที่กล่าวว่า ปัญหาเด็กหลุดออกนอกระบบการศึกษาของไทยจะมีการสร้างแนวทางหรือวิธีการต่าง ๆ ในอนาคต เช่น การเข้าร่วมปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการสร้างความเข้มแข็งทางการศึกษาให้แก่เด็กตกหล่น (ASEAN Declaration for Out-of-School Children) มีเป้าหมาย เพื่อให้ความช่วยเหลือดูแลนักเรียนที่ออกกลางคันจากสาเหตุต่าง ๆ และกำหนดมาตรการการช่วยเหลือดูแลกลุ่มดังกล่าวให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา และส่งเสริมการศึกษาให้ครอบคลุมและทั่วถึง (inclusive education) ทั้งนี้ ปฏิญญาดังกล่าว จะให้ความสำคัญกับเด็ก

และเยาวชนที่ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษา เช่น เด็กและเยาวชนที่ไม่ได้เข้าเรียน หรือเข้าเรียนแล้วไม่ไปเรียน และออกกลางคัน เป็นต้น โดยมุ่งเน้นการสร้าง ความตระหนักในการจัดระบบการศึกษาให้กับคนทุกกลุ่มด้วยการจัดการศึกษา แบบยืดหยุ่น (Flexible education) เพื่อให้มั่นใจว่าทุกคนสามารถเข้าถึง การศึกษาและพัฒนาตนเองให้เป็นประชากรโลกที่มีประสิทธิภาพได้ ทั้งนี้ ถึงแม้ว่า Krull (2017) จะชี้ให้เห็นว่า เทคโนโลยีสามารถนำมาช่วยสนับสนุน การศึกษาและการเข้าถึงพื้นที่ต่าง ๆ ได้มากขึ้น แต่งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การคำนึงถึงทรัพยากรที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ที่มีความแตกต่างกันของผู้เรียนก็มี ความสำคัญอย่างมากเช่นเดียวกัน

2. แนวทางการจัดการการศึกษาทางเลือกในพื้นที่ชุมชนห่างไกล เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ไร้รอยต่อสำหรับผู้เรียนนอกระบบการศึกษา พบว่า การจัดการศึกษาทางเลือกในชุมชนพื้นที่ห่างไกลต้องใช้นวัตกรรมหน่วย การเรียนรู้เคลื่อนที่และสื่อการสอนที่ไม่ต้องการสัญญาณโทรศัพท์หรือไฟฟ้า เช่น การใช้สื่อการสอนแบบออฟไลน์หรือสื่อการสอนทำมือ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ Somja and Wichaakkharawit (2024) ที่พบว่า ข้อจำกัดใน ด้านการบริหารการศึกษาในพื้นที่สูง นอกจากขาดแคลนทรัพยากร และ เทคโนโลยีที่ใช้ระบบดิจิทัลแล้ว ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญใน การบริหารจัดการระบบด้วย รวมถึงสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยในการใช้ระบบ อินเทอร์เน็ตและเครื่องใช้ไฟฟ้า การจัดการศึกษาจึงควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนา ทักษะของผู้เรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องใช้กรอบแนวคิด “Four CS” ซึ่งเน้นการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และแก้ไขปัญหา การสื่อสาร การร่วมมือร่วมใจ และการคิดสร้างสรรค์และ นวัตกรรม เป็นต้น สารการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับชุมชนนั้นควรคำนึงถึง ปัจจัย เช่น ช่วงวัยของผู้เรียน พื้นที่การเรียนรู้ และภาษาของผู้เรียน เป็นต้น เพื่อให้การเรียนรู้มีความสอดคล้องและเข้าใจได้ในระดับที่สูง ครูควรสร้าง ความไว้วางใจและลดช่องว่างระหว่างตนกับผู้เรียนด้วยการเข้าถึงและปรับปรุงแนว ทางการสอนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมของชุมชน และ ต้องเหมาะสมกับประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนด้วย สอดคล้องกับ Homsombat et al. (2022) ที่อธิบายว่า เมื่อสังคมปัจจุบันมีความซับซ้อน เป้าหมายของการจัดการศึกษาจึงต้องมีการปรับตัว เช่น วิชาสังคมศึกษาที่เน้น

ความเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม ย่อมจะต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญและจำเป็นอื่น ๆ เพิ่มขึ้นอีก เช่น การรู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีทักษะด้านต่าง ๆ การนำความรู้มาแก้ปัญหาที่พบในชีวิตประจำวัน การทำงานร่วมกับผู้อื่น การเห็นคุณค่าของการทำงานที่สุจริต การมีค่านิยมที่พึงประสงค์ การมีความภูมิใจ รักและผูกพันกับท้องถิ่น เป็นต้น การศึกษาจึงไม่ควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเด็กและเยาวชนเฉพาะในระดับโรงเรียนเท่านั้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sornttha and Wannasri (2024) ที่พบว่า องค์ประกอบและแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะที่จำเป็นของนักเรียนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความสำคัญของสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การจัดการการศึกษาทางเลือกในพื้นที่ชุมชนห่างไกลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ไร้รอยต่อสำหรับผู้เรียนนอกระบบการศึกษาต้องการการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น (Flexible education) เพื่อให้มั่นใจว่าทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาและพัฒนาตนเอง ดังนั้นจึงควรพัฒนาหลักสูตรการผลิตและพัฒนาครูเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับนวัตกรรมการศึกษาเชิงพื้นที่สูงเพื่อสร้างความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิเคราะห์เนื้อหาและอุปสรรคการศึกษาในระบบโรงเรียนของผู้เรียนนอกระบบการศึกษายังขาดประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับการลงทุนทางการศึกษาสำหรับผู้เรียนนอกระบบการศึกษา

2.2 ชุมชนพื้นที่ห่างไกลส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ชนบท จึงควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังพื้นที่อื่น ๆ เช่น ชุมชนแออัด หรือการศึกษาชุมชนด้อยโอกาสในพื้นที่เมือง เป็นต้น เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบและได้องค์ความรู้ในการพัฒนา

นวัตกรรมการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อการเรียนรู้ไร้รอยต่อสำหรับผู้เรียนนอกระบบการศึกษาที่ชัดเจนขึ้น

รายการอ้างอิง

Department of Learning Encouragement. (2015). *แนวทางการดำเนินงาน ศูนย์การเรียนรู้เคลื่อนที่ (รถห้องสมุด)* [Operational guidelines Mobile learning center (library car)]. Bangkok: Get the Future Company Limited.

Equitable Education Fund. (2022, October 22). *เด็กและเยาวชนไทยกว่า 1.02 ล้านคนอยู่นอกระบบการศึกษา จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะสำหรับชีวิตและอาชีพ ในการประชุมนานาชาติเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ครั้งที่ 3 กสศ. เน้นย้ำถึงความสำคัญของการสร้างระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับความต้องการแรงงานในอนาคตมากขึ้น* [More than 1.02 million Thai children and youth are outside the education system. Need to develop skills for life and career At the 3rd International Conference for Educational Equality, the EEF emphasized the importance of creating an education system that is more flexible and consistent with future workforce needs]. Retrieved December 2, 2024 From <https://www.eef.or.th/news-221024/>

Homsombat, P., Tabaselo, P.S., Fangkham, B., Sornsakdaand, S. and Panyaphalo, P.P. (2022). *สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21* [Learning management competencies of social studies teachers in the 21 century]. *Journal of MCU Ubon Review*, 7(3). 457-472. Retrieve from <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/260825>

- Krull, G.E. (2017). *Supporting Seamless Learning: Students' Use of Multiple Devices in Open and Distance Learning Universities* [Doctoral dissertation]. Universitat Oberta de Catalunya.
- Mangkang, C., et al. (2021). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบวิธีการเชิงพื้นที่ เรื่อง ประวัติศาสตร์นครหริภุญไชยเพื่อส่งเสริมสำนึกประวัติศาสตร์ ความสุขของนักเรียนในพื้นที่นครหริภุญไชย จังหวัดลำพูน [Area-Based Approach to Local Curriculum Development on the History of Hariphunchai to Promote Happiness History Consciousness among Students in Hariphunchai Area, Lamphun Province]. Lamphun Provincial Administrative Organization and Faculty of Education Chiang Mai University.
- National Center for Education Statistics. (2023, May). *Status Dropout Rates. Condition of Education*. U.S. Department of Education, Institute of Education Sciences. Retrieve from <https://nces.ed.gov/programs/coe/indicator/coj>.
- National Education Association (2010). *Preparing 21st Century Students for a Global Society: An Educator's Guide to the "Four Cs"*. Retrieved March 5, 2024 Form <http://www.nea.org/assets/docs/A-Guide-to-Four-Cs.pdf>
- Sanook. (2017, July 7). รู้จัก “myME” โรงเรียนเคลื่อนที่สำหรับเด็กยากจน ในเมียนมา [Get to know “myME,” a mobile school for poor children in Myanmar]. Retrieved March 10, 2024 Form <https://www.sanook.com/campus/1385673/>

- Somja, S and Wichaakkharawit, C. (2024). แนวทางการบริหารสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ในยุคดิจิทัลของกลุ่มเครือข่ายพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 จังหวัดเชียงใหม่ [Administering guidelines for highland school with ethnic students in the digital era of the Development Education Network Under Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 6], *Journal of Graduate Studies Review MCU Phrae Campus*, 8(2), 136–149. Retrieve from <https://ojs.mcupr.ac.th/index.php/jgrp/article/view/166>
- Sorntha, J. and Wannasri, J. (2024). รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะที่จำเป็นของนักเรียน ในสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร [An Educational Management Model to Promote Necessary Skills of Students in Highland Schools in Remote Areas]. *Journal of MCU Peace Studies*. 12(1). 12(1). 210-221. Retrieve from <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/268041>
- Suksomboon, P. (2014). สภาพปัญหาและการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงที่มีความขาดแคลน: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านอุมโละเหนือ อำเภอสบเมน จังหวัดแม่ฮ่องสอน [Problems and development of a small school with shortage of resources in hand land area: a study of Ban Umlo Nuea School, Sop Moei District, Mae Hong Son Province]. *Community and Social Development Journal*, 15(1), 27–36. Retrieve from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/cmruresearch/article/view/96162>

- Suwannasuan, W., Chaiyakit, M., Markshoe, P., Thamrongsoththisakul, W. (2013). รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย [A model of Alternative Education for Disadvantaged Children on Highlands in the Upper North of Thailand]. *Journal of Education Naresuan University*. 15(5). 182-192. Retrieve from https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/16382
- Thairath. (2024, January 8). “ครูอาสาบนดอยสูง” สัมผัสความหมายชีวิต เต็มฝันในแก้วแคบ [“Volunteer teachers on high mountains” experience the meaning of life, Fulfill your dream of rain in narrow glass]. Retrieved March 3, 2024 Form https://www.thairath.co.th/scoop/interview/2753509?gallery_id=5
- Thappan, N. (2021, May 26). นวัตกรรม “ห้องเรียนเคลื่อนที่” การจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ห่างไกล เมื่อออนไลน์ไปไม่ถึง [Innovative “mobile classroom” learning management in remote areas When you can't get online]. THE POTENTIAL. Retrieved March 24, 2024 Form <https://thepotential.org/social-issues/how-to-learn-offline/>
- THE STANDARD. (2023, June 20). เปิดข้อมูลสาเหตุเด็กหลุดจากระบบการศึกษา เสียงเงียบที่ต้องฟัง หวังรัฐบาลใหม่ผลักดันเป็นวาระเร่งด่วน [Revealing information on the reasons why children drop out of the education system A quiet voice that must be heard Hopefully the new government will turn this into an urgent agenda]. Retrieved February 16, 2024 Form <https://thestandard.co/education-children-abandoned-data/>

- Thumthong, B. (2022). ผลกระทบจากสถานการณ์โควิดที่มีต่อการจัดการศึกษาไทย: การศึกษาทางเลือกคือทางหลักและทางรอดในการจัดระบบการศึกษาในอนาคต [Effects of the COVID Situation on Thai Education Management: Alternative Education is the Main Way and the Way to Survive Education in the Future]. *Journal of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus*, 33(3), 15-29. Retrieve from <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/edupsu/article/view/250873>
- Wong, L. H., & Looi, C. K. (2011). What seems do we remove in mobile-assisted seamless learning? A critical review of the literature. *Computers & Education*, 57(4), 2364-2381. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2011.06.007>
- Yuenwong, K. (2021). นโยบายและกระบวนการขับเคลื่อนมาตรการป้องกันเด็กเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา หลังการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19: ศึกษาเฉพาะกรณี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) [Policies and processes motivating student retention measures after the COVID-19 pandemic: an Office of the Basic Education Commission case study]. Thammasat university.

ชีวิตการเรียนดนตรี ณ สำนัก “บ้านบาตร”
ในความทรงจำของครูเยื่อ อุบลน้อย
The Life of Music Learning at “Ban Bat” School
in The Memories of Khru Yuea Ubon-noi

อัศนีย์ เปลียนศรี^{1*}

Assanee Pleinsri

Received: 1 March 2024

Revised: 28 June 2024

Accepted: 12 July 2024

¹ รองศาสตราจารย์, คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Associate Professor, Faculty of Fine and Applied Arts, Thammasat University, Thailand

Email: a_assanee@yahoo.com

*Corresponding author

บทคัดย่อ

กระบวนการเรียนดนตรีของครูเยื่อ อุบลน้อย ในสำนัก “บ้านบาตร” มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) แหล่งเรียนรู้ มี 2 ลักษณะ คือ แหล่งเรียนรู้ที่จัดขึ้น (สำนักดนตรีบ้านบาตร) และแหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล (ครูหลวงประดิษฐไพเราะ) 2) การจัดการเรียนรู้ แบ่งเป็น 3 ส่วนย่อย คือ หลักสูตร (แบบบังคับ และแบบยืดหยุ่น) การจัดการเรียนรู้ (เปิดรับผู้เรียนทั่วไป เน้นการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติในรูปแบบไปกลับและแบบประจำ) และการวัดประเมินผล (ไม่ปรากฏการวัดประเมินผลที่ชัดเจน) และ 3) ผู้เรียน (มักมีทักษะพื้นฐานในการบรรเลงเครื่องดนตรีมาก่อน) อัตลักษณ์ที่มีความโดดเด่นในสำนักดนตรีนี้คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการคัดเลือกผู้เรียนที่มีศักยภาพดีเยี่ยมมาพัฒนาต่อยอด

คำสำคัญ : การเรียนรู้, ดนตรีไทย, บ้านบาตร, หลวงประดิษฐไพเราะ,
เยื่อ อุบลน้อย

ABSTRACT

Khru Yuea Ubon-noi's music learning process at "Ban Bat" school consists of three key components: 1) Learning resources: There are two types of learning resources: institutional learning resources ("Ban Bat", Thai music school) and personal resource-based learning (Khru Luang Pradit Phairo). 2) Learning Management: It consists of three subparts: curriculum (core and flexible), learning management (open to general learners, with emphasis on practical learning through day learning and boarding learning) and measurement (assessment methods are not prominent displayed) and 3) Learners: Normally, learners have basic skills in playing musical instruments before entering this school. The special features of this Thai music school include a learner-centered learning process and the selection of learners with high potential for development.

Keywords: Learning, Thai traditional music, Ban Bat, Luang Pradit Phairo, Yuea Ubon-noi

บทนำ

ระบบการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศชาติ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความรู้ ทักษะ คุณธรรมและจริยธรรมให้กับบุคคลเพื่อความเป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ รู้จักพึ่งพาตนเอง สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และเป็นกำลังสำคัญในการสร้างอนาคตของสังคมให้ดียิ่งขึ้น ระบบการศึกษาในประเทศไทยปัจจุบันภาครัฐต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 [ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553] (Ministry of Education, 2024) โดยมักจัดให้เรียนในรูปแบบของการศึกษาในระบบ (Formal education) ซึ่งได้กำหนดวิธีการเรียน หลักสูตร ระยะเวลาในการเรียน การวัดและการประเมินผล เป็นเงื่อนไขในการสำเร็จการศึกษาไว้อย่างเป็นระบบชัดเจนผ่าน “แหล่งเรียนรู้” ที่เรียกว่า “สถานศึกษา¹” (School) แต่เมื่อย้อนกลับไปในหลายศตวรรษที่ผ่านมา กล่าวได้ว่า สังคมไทยในอดีต สถานศึกษาที่เป็นทางการยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและมีโครงสร้างที่ชัดเจน โดยเฉพาะวิชาที่ต้องเรียนรู้โดยใช้ร่างกายส่วนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว (Motor skill learning) ในการประกอบอาชีพ เช่น การวาดรูป การรำ หรือดนตรี ดังที่ Pleinsri (2012) กล่าวว่า “สมัยก่อนบรรดาผู้ที่สนใจเรียนดนตรีต้องอาศัยการฝากตัวเข้าไปอยู่ที่บ้านครู (สำนักดนตรี)² คอยปรนนิบัติรับใช้งานต่าง ๆ และเรียนรู้วิชาดนตรีไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการศึกษาเล่าเรียน และฝึกฝนทักษะพื้นฐานก่อน ด้วยไม่มีการเรียกร้อยค่าเรียน ในแต่ละ

¹ หมายถึง สถานพัฒนาเด็ก โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา (Ministry of Education, 2024)

² ในบริบทนี้ หมายถึง บ้านของนักดนตรีไทยอาชีพผู้ซึ่งรับจ้างบรรเลงดนตรีไทยในงานต่าง ๆ ที่มีเครื่องดนตรีไทยครบวง และตั้งตนขึ้นเป็นครู พร้อมเปิดบ้านรับสมัครผู้สนใจเข้าร่วมวงดนตรี โดยไม่จำกัดว่าต้องมีพื้นฐานทางดนตรีมาก่อนหรือไม่ ซึ่งจะถ่ายทอดความรู้อย่างค่อยเป็นค่อยไป มุ่งเน้นให้สามารถนำทักษะไปใช้ได้จริง เมื่อพัฒนาทักษะจนมีฝีมือที่เหมาะสม ผู้เรียนจะได้รับโอกาสไปร่วมบรรเลงตามงานภายใต้ชื่อสำนักดนตรีนั้น ๆ ถือเป็นการฝึกฝนในสถานการณ์จริง

สำนักยังมีข้อกำหนดแตกต่างกัน จึงมักคัดเลือกผู้เรียนเฉพาะรายตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ นานา กอปรกับครูในสมัยก่อนมักหวงวิชาความรู้ ไม่บอก ไม่ต่อ (ถ่ายทอด) เพลงให้กับผู้ใดง่าย ๆ เพราะครูจำเป็นต้องใช้เวลาศึกษาลักษณะนิสัยใจคอของผู้ที่ฝากตัวเป็นศิษย์ให้ถ่องแท้เสียก่อน หากศิษย์ผู้นั้นเป็นคนดี ประพฤติดีแล้ว ย่อมสร้างชื่อเสียงและนำวิชาความรู้ที่ครูได้ถ่ายทอดให้ไปใช้ประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง ไม่นำไปข่มเหงผู้ใด เมื่อครูมั่นใจในตัวศิษย์ผู้นั้นแล้ว จึงจะเริ่มถ่ายทอดวิชาความรู้อย่างแท้จริงให้ต่อไปตามลำดับ” ในอดีตการศึกษาวิชาเฉพาะทางเหล่านี้ จึงมักอาศัย “กลุ่มบุคคล” ผู้ที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ ทำหน้าที่เสมือน “สถานศึกษา” ในรูปแบบ “แหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต” โดยผู้เรียนจะต้องฝากตัวเข้าไปอาศัยที่บ้านเพื่อขอรับการถ่ายทอดวิชาความรู้โดยตรง การเรียกชื่อสำนักดนตรีจึงมักใช้ชื่อครูเจ้าของสำนักหรือแหล่งที่ตั้งเป็นชื่อสำนักนั้น ๆ เช่น สำนักครูช้อย สุนทรวาทิน (สำนักดนตรีวัดน้อยทองอยู่) การณ์ดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยหนึ่งให้เกิดกลุ่มบุคคลที่กลายเป็นสถานศึกษาในรูปแบบแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตที่เรียกว่า “สำนักดนตรี” ขึ้นหลายแห่ง ดังนั้น ในบทความนี้ ผู้เขียนจะนำเสนอประสบการณ์การเรียนรู้ดนตรีไทยของนักดนตรีท่านหนึ่งใน “สำนักดนตรีของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)” ด้วยการเปิดบ้านพักอาศัยและกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ (ที่มีชีวิต) ด้านดนตรีไทยของหลวงประดิษฐไพเราะนั้น ได้เปลี่ยนแปลงแนวทางที่สำคัญบางประการไปจากการเรียนดนตรีไทยในอดีต คือ การเปิดรับนักดนตรีทุกเพศทุกวัยที่สนใจเล่าเรียนอย่างเปิดกว้าง และถ่ายทอดวิชาให้โดยไม่ปิดบังอำพรางตามปณิธานของเจ้าสำนัก ซึ่งปรากฏหลักฐานการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสำนักดนตรีแห่งนี้ในยุคแรกเริ่ม ดังนี้

ในสมัยรัชกาลที่ 7 ราว พ.ศ. 2471 เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช หรือ “สมเด็จพระวังบูรพา” เสด็จทิวงคต จางวางศรหรือหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นักดนตรีไทยผู้มีชื่อเสียงท่านหนึ่งในยุคนั้น ในฐานะผู้ควบคุมและฝึกซ้อมนักดนตรีวงปี่พาทย์ประจำวังบูรพาภิรมย์

และ “จางวาง”³ ผู้มีหน้าที่จัดพระภูษาในห้องพระบรรทม และบรรเลงระนาด ถวายในตอนกลางคืน จึงต้องย้ายครอบครัวจากบ้านพักหน้าวังบูรพาฯ ไปอยู่ บ้านใหม่บริเวณสี่แยกแม่น้ำศรี ตั้งอยู่ในซอยเล็ก ๆ ที่แยกเข้ามาจากถนนบริพัตร ซึ่งทอดผ่านมาจากภูเขาทอง เลยสะพานตรงประตูผีเล็กน้อย ตรงแหล่งนี้มีชื่อเรียกขานเป็นที่รู้จักกันว่า “บ้านบาตร” (Nakkong, Sagarik and Wongthet, 2001) การย้ายออกมาอาศัยเป็นเอกเทศโดยมิได้อยู่ในระบบการควบคุมดูแล และการอุปถัมภ์ของเจ้านาย ประกอบกับสภาพสังคมในช่วงเวลานั้น อาจกล่าวได้ว่า เป็นจุดเริ่มต้นประการหนึ่งให้หลวงประดิษฐไพเราะ มีแนวคิดในการก่อตั้ง สำนักดนตรีเพื่อถ่ายทอดความรู้แบบเปิดกว้างขึ้น ซึ่งภายหลังเรียกชื่อว่า “สำนัก คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ” หรือ “สำนักดนตรีบ้านบาตร” สถานที่ที่ กลายเป็นบ้านพักอาศัย และ “สถานศึกษา” ในเวลาเดียวกัน บรรดานักเลง⁴ ดนตรีที่มีใจรักและหลงใหลเสียงปี่พาทย์ มักจะแสวงหาโอกาสเดินทางจาก ถิ่นฐานเดิมมาฝากตัวเป็นศิษย์ ด้วยแนวคิดที่จะส่งเสริมการเข้าถึง การศึกษา ดนตรีโดยไม่จำกัดเพศและวัย และปณิธานอันแน่วแน่ในการถ่ายทอดความรู้โดยไม่ปิดบังดังเช่นครุท่านอื่น ทำให้หลวงประดิษฐไพเราะ มีศิษยานุศิษย์กระจาย อยู่ทั่วประเทศ ลูกศิษย์มักเรียนท่านว่า “ท่านครู” บ้านบาตรจึงกลายเป็นสำนัก ดนตรีที่บรรดาชาวพระนคร และต่างจังหวัดรู้จักกันโดยทั่วไปในช่วง พ.ศ. 2471- 2497 ดังที่ศิษย์ผู้หนึ่งของท่านได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “นักดนตรีทั่วทุก สารทิศ จะมาศึกษาเล่าเรียนกันอย่างเนืองแน่นมีเว้นว่าง อย่างน้อย ๆ ก็ไม่ ต่ำกว่า 20 - 30 คน ทั้งกินอยู่หลับนอนทั้งเรียนทั้งเล่นทั้งฟังพาอาศัย แทบทุก เวลาที่มีคนตื่นอยู่ มักจะได้ยินเสียงการฝึกซ้อมดนตรีมิได้ขาด” (Sukrahat, 1955) เหล่าศิษย์มากมายหลายรุ่น ทั้งครูประสิทธิ์ ถาวร ครูบุญยงค์ เกตุคง ครูบุญยงค์ เกตุคง ครูอุทัย แก้วละเอียด หรือครูเสนาะ หลวงสุนทร ล้วนผ่าน การพุมพักจากบ้านบาตร ซึ่งภายหลังทุกท่านเหล่านี้ล้วนได้รับการยกย่องเชิดชู เกียรติเป็น “ศิลปินแห่งชาติ” ทั้งสิ้น

³ ตำแหน่งในสังกัดของเจ้านายที่ทรงกรม ทำหน้าที่กำกับดูแลกรมเจ้านาย (Royal Society of Thailand, 2013)

⁴ ในบริบทนี้ หมายถึง ผู้ฝึกฝนในสิ่งนั้น ๆ (Royal Society of Thailand, 2013)



ภาพที่ 1 ครูหลวงประดิษฐไพเราะ และสาสนิกษย์บ้านบาตร

ถ่ายภาพหมู่หน้าเรือนนอนท่านครู

ที่มา : Nakkong, A., Sagarik, A., & Wongthet, S. (Ed.). (2001). หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มหาศรียกวีลุ่มเจ้าพระยาแห่งอุษาคเนย์ [Luang Pradit Phairo (Son Sinlapa Banlang) The Great Poet of Chao Phraya River in Southeast Asia].

Bangkok: Matichon Publisher.

สำนักดนตรี “บ้านบาตร” จึงเป็นสถานที่ที่เหล่านักเลงปี่พาทย์ไฟฝันที่จะเข้ามารับการถ่ายทอดความรู้จากท่านครู เพื่อให้ตนมีฝีมือกลายมือกลับออกไปเป็นนักดนตรีที่ได้รับการยอมรับในวงการ เจริญรอยตามศิษย์พี่ทั้งหลายผู้ซึ่งได้รับการขัดเกลาฝีมือจนกลายเป็นนักดนตรีแนวหน้าของประเทศ หนึ่งในนั้นคือ นักดนตรีหนุ่มชาวเมืองเพชร ผู้เดินตามรอยพี่ชายทั้งสองคนที่ชื่อ “เยื่อ อุบลน้อย” ซึ่งจะนำเสนอประวัติชีวิตโดยสังเขปและประสบการณ์การเรียนดนตรีของท่านดังต่อไปนี้

ชีวประวัติครูเยื่อ อุบลน้อย

ครูเยื่อ อุบลน้อย เกิดเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ณ ตำบลบางครก อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เป็นบุตรคนที่ 3 ในพี่น้องทั้งหมด 8 คน ของนายยอด และนางด้อม อุบลน้อย บิดาประกอบอาชีพนักดนตรี

รับงานปีพาทย์และตรวจตามงานต่าง ๆ ด้านการศึกษา ครูเยื้องการศึกษาชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดใหม่สุทธารวาส หลังจากนั้นก็ช่วยเหลือบิดา มารดาทำมาหากินเท่าที่จะสามารถช่วยเหลือได้ โดยเฉพาะงานด้านดนตรี ปีพาทย์ ครูเยื้องเล่าให้ฟังว่า “เริ่มหัดเรียนดนตรีกับปู่ยอด (บิดา) เมื่ออายุได้ 6 ปี ปู่ยอดจับให้ครูหัดตีฆ้องวงใหญ่ และต้องซ้อมเพลงทุกเช้าเย็นจนออกงานได้ แล้วได้เรียนเครื่องหนังกับแตงรองเพิ่มอีก เลย์อ่านเขียนโน้ตสากลได้ด้วย” เมื่ออายุได้ราว 17 ปี บิดาจึงให้ไปฝากตัวเป็นศิษย์กับครูหลวงประดิษฐไพเราะที่บ้านบาตร เรียนอยู่ได้ประมาณปีกว่าก็ขออนุญาตกลับบ้าน และมีได้กลับไป ศึกษาต่อด้วยปัจจัยหลายประการ กระทั่งอายุได้ 21 ปี จึงเข้าพิธีอุปสมบทตาม ประเพณีเป็นเวลา 1 พรรษา หลังจากลาสิกขาบทแล้ว ครูเยื้องได้เป็นอาจารย์ พิเศษสอนดนตรีตามโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบุรี ด้วยมีความรู้เรื่อง โน้ตสากล จึงสอนทั้งดนตรีไทยและสากล เป็นเวลากว่า 30 ปี ทั้งยังรับงานปี พาทย์และแตงรองเป็นอาชีพเสริม โดยใช้นามสกุลรวมกับชื่อคุณครูหลวง ประดิษฐไพเราะ ครูผู้เป็นที่เคารพรักและเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้กับครูเยื้อง ใช้เป็นชื่อวงดนตรีไทยในนามวง “อุบลน้อยศิษย์หลวงประดิษฐ ไพเราะ” รับงานดนตรีทั่วจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดใกล้เคียงมาตั้งแต่ราว พ.ศ. 2506 (จนถึงปัจจุบัน) ภายหลังครูได้ลาออกจากอาจารย์พิเศษและรับงาน ปีพาทย์ (และแตงรอง) เพียงอย่างเดียว ทั้งตั้งสำนักของตนขึ้นตามแนวทางสำนัก ดนตรีบ้านบาตร โดยในระหว่างเป็นอาจารย์พิเศษ บางครั้งก็ได้ชักชวนนักเรียน ในวงดนตรีไทยที่สนใจให้มาฝึกหัดเพิ่มเติมที่บ้านครูร่วมกับลูกศิษย์ที่มาขอฝาก ตัวหรือมีผู้นำมาฝากเรียนไว้หลายคน โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน ฝึกฝนกันจนรวม เป็นวงและสามารถออกงานได้ อาศัยใช้ช่วงเวลาเย็น ๆ หลังเลิกเรียน หรือ วันหยุดมาฝึกซ้อมกัน กล่าวได้ว่า ครูเยื้องมีลูกศิษย์ลูกหาหลายรุ่น (ปัจจุบันศิษย์ รุ่นแรกอายุเฉลี่ยประมาณ 60 ปี) ศิษย์ของท่านส่วนใหญ่มักสำเร็จการศึกษาทั้ง ระดับปริญญาตรีและปริญญาโทในด้านดนตรีไทยหรือด้านอื่นๆ ประกอบอาชีพ ทั้งด้านดนตรีไทยโดยตรง เช่น ครูสอนดนตรีไทยในสถาบันการศึกษาระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา นักดนตรีไทยอิสระ รับราชการทหาร

(กองดุริยางค์) และประกอบอาชีพอื่น ๆ (The Memorial book for the cremation of Khru Yue Ubon-noi, 2014)

ช่วงบั้นปลายชีวิต ครูเยื่อมีค้อยได้ฝึกสอนลูกศิษย์มานานัก จึงมอบให้บุตรชาย (ครูจิรายุ อุบลน้อย) เป็นผู้ดูแลการเรียนการสอนดนตรีในบ้าน และการรับงานดนตรีต่าง ๆ เนื่องจากมีอาการเหนื่อยง่าย ประกอบกับมีโรคประจำตัวคือ โรคหืดหอบ ต้องเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาลเป็นระยะ ๆ กระทั่งอาการทรุดหนัก และสิ้นใจอย่างสงบ ณ บ้านพักของท่านเมื่อ พ.ศ. 2553 สิริอายุได้ 79 ปี (The Memorial book for the cremation of Khru Yue Ubon-noi, 2014)

นักเลงดนตรีเมืองเพชรในสำนักดนตรี “บ้านบาตร”

ผู้เขียนในฐานะศิษย์ผู้หนึ่งของครูเยื่อ อุบลน้อย มักจะได้ยินครูเล่าเรื่องราวสมัยที่เดินทางเข้าพระนครไปเรียนดนตรีที่บ้านบาตรให้พวกเรา (ลูกศิษย์) ฟังด้วยอารมณ์ครื้นเครงอยู่เนือง ๆ ช่วงพักจากการฝึกซ้อมดนตรีที่บ้านครูแถววังบ้านปืน (พระรามราชนิเวศน์) ทุกการสนทนาของครูจะเอยชื่อครูหลวงประดิษฐไพเราะ ว่า “คุณครู” ด้วยน้ำเสียงที่แสดงถึงความเคารพรักทุกครั้ง ครูจะเป็นผู้เล่าขึ้นมาเองบ้าง บางครั้งพวกเราก็กถามครูด้วยความสงสัยใคร่รู้ หรือบางครั้งก็จะมีกลุ่มอาจารย์ตามสถาบันต่าง ๆ มาขอสัมภาษณ์ ด้วยครูเป็นหนึ่งในศิษย์ไม่กี่คนที่มีโอกาสเรียนเครื่องหนัง⁵ (Drums) กับครูหลวงประดิษฐไพเราะ โดยเฉพาะ ปัจจุบันอาจใช้คำศัพท์ว่า ครูเป็น “แรร์ไอเทม” (Rare item) ก็คงได้ ในกรณีนี้ พวกเราก็จะได้ยินข้อมูลทางวิชาการเพิ่มเติมด้วย ดังนั้น ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะนำเสนอประสบการณ์การเรียนดนตรีในสำนักดนตรีบ้านบาตรจากความทรงจำของครูเยื่อ อุบลน้อย อ้างอิงจากประสบการณ์ส่วนตัว ข้อมูลจากวิทยานิพนธ์เรื่อง “วิธีการถ่ายทอดความรู้ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)” (Osotcharoen, 2008) และหนังสืออนุสรณ์งานฌาปนกิจศพครูเยื่อ อุบลน้อย (The Memorial book for the cremation

⁵ ในบริบทนี้ หมายถึง กลองชนิดต่าง ๆ ของไทยที่ใช้บรรเลงในวงดนตรีไทย เช่น กลองแขก กลองสองหน้า ตะโพน กลองทัด

of Khru Yue Ubon-noi, 2014) โดยเรียบเรียงขึ้นในรูปแบบการสมมติให้เป็น บทสนทนาประหนึ่งการสัมภาษณ์ระหว่างศิษย์กับครู ดังนี้

ลูกศิษย์: ครูครับ เห็นครูเคยบอกว่า ครูเคยไปเรียน (กลอง) สองหน้า⁶ กับคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ ที่บ้านบาตร ครูไปรู้จักหรือไปเรียนได้ยังไงครับ

ครูเยื่อ: อ้อ ปุ้ยอด (บิดา) แกส่งครูยूरกับชัยยงค์⁷ เข้าไปเรียนที่นั่น ก่อน พอครูยूरกลับเพชร ชัยยงค์เขายังอยู่ ปุ้ยเลยส่งครูไป เรียนต่อ ให้ชัยยงค์เป็นคนพาไปฝากเรียนกับคุณครู ตอนนั้นก็อายุประมาณสิบเจ็ดสิบแปด (พ.ศ. 2491) ที่ปุ้ยส่ง ไปนะ แกจะให้ไปเรียน สองหน้า เพราะตอนนั้นที่เพชร ไม่มีใครตีสองหน้าได้

ลูกศิษย์: แล้วพอไปถึงบ้านคุณครู เป็นไงบ้างครับ อายากรู้

ครูเยื่อ: แหม สนุกตั้งแต่วันแรก (หัวเราะ) คุณครูถามว่า “มาแต่ ไหน” เราก็ตอบไปว่า “มาจากเพชรบุรีครับ” คุณครูก็เลยถามว่า “เคยมาอยู่ไหม” “ไม่เคยครับ” คุณครูก็เลยถามว่า “แล้วมากับใครละ” “มากับพี่ชายชื่อชัยยงค์” คุณครูก็เลยว่า “อ้อ ชัยยงค์ จั๊นพุ่มนี้ค่อยมาลงมือเรียนกัน” วันนั้นคุณครูไม่ได้ให้ตีกลองหรือตีเครื่องอะไรให้ ดูเหมือนกับคนอื่น ๆ ตอนมาฝากเรียนครั้งแรก แกบอก พุ่มนี้ให้มาเรียนได้เลย ที่นี้พอเจอคุณครูเสร็จ มันก็มีเพื่อน มาชวนออกไปเดินเที่ยวดูอะไรกัน ไอ้เราก็เดินกันเพลิน คุยกันเพลินจนประมาณทุ่มหนึ่งได้ มีดละสี ผลสุดท้าย กลับบ้านคุณครูไม่ถูก ไอ้เพื่อนก็ถามเราว่า “กลับทาง ไหน” เราก็ตอบว่า “เอ้า กูก็ไม่รู้ ฟังมาวันแรก” (หัวเราะ)

⁶ กลองสองหน้า เป็นกลองทรงกระบอกคล้ายเปิงมาง ขึ้นด้วยหนังวัวทั้งสองด้าน โดยใช้สายหนังที่เรียกว่า “หนังเรียด” โยงแรงเสียงระหว่างหนังทั้งสองด้าน ตรงกลางหน้ากลองด้านหนึ่ง (หน้าเท่ง) จะทนายางรักไว้ เป็นวงกลม สำหรับติดข้าวตะโพน (ข้าวสุกผสมขี้เถ้า) เพื่อถ่วงเสียง กลองชนิดนี้ ใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์ เสภา (Pleinsri, 2012)

⁷ ครูประยูร อุบลน้อย และครูชัยยงค์ อุบลน้อย พี่ชายโตและคนรองของครูเยื่อ อุบลน้อย

เลยต้องไปถามตำรวจแถว ๆ นั้น จึงกลับมาบ้านคุณครู
ได้”

ลูกศิษย์: (หัวเราะ) มีเรื่องตั้งแต่วันแรกเลย แล้วเวลาเรียนที่บ้าน
คุณครู มันมีระบบระเบียบแบบโรงเรียนไหมครับ อย่างมี
ตารางเรียนหรืออะไรแบบนี้ล่ะ

ครูเยื่อ: เว้นพวกเรียนแบบไปกลับ มันก็จะคล้าย ๆ โรงเรียน
ประจำนะ คุณครูจะนอนและกินข้าวกับครอบครัวท่านที่
เรือนใหญ่ พวกเราที่มาเรียนแบบกินนอนจะไปจับจองที่
ทางกันเองบนบ้านสองชั้นอีกหลังหนึ่งเรียกว่า “โรงเรียน”
นอนกันอยู่ชั้นบน ต้องเอาที่นอนหมอนมุ้งกันไปเองนะ
ข้าวสังขารสาร เกลือ ปลาเค็ม ไข่ ถ่าน อะไรต่อมิอะไร
ก็หอบกันพะรุงพะรังไปทำกับข้าวกับปลากินเอง (ทำท่า
ทางประกอบ) คุณครูบอกว่าให้หุงหากินกันเองนะ
กลุ่มเราจัดเวรหุงข้าว มี 4 คน ซ้ายหนึ่ง ท้องหล่อ
คนดำเนิน (ราชบุรี) หนึ่ง แล้วก็ถม คนอัมพวาอีกหนึ่ง
ผลัดกันหุงข้าว เจียวไข่ ปิ้งปลากันไปตามเรื่องตามราว
แหลม บางทีข้าวสารหรือถ่านโดนขโมยก็มีนะ อย่างว่า
ลูกศิษย์ที่มาเรียนมันมีหลายกลุ่ม หลายจังหวัด แต่ก็สนุกดี
ที่นี่ ตอนจะต่อเพลง ใครอยากเรียนอะไรก็จะไปยกเครื่อง
มาเรียนตอนที่เขาต่อเพลงกัน เช่น เขาต่อทุ้มกัน พวกก็ไป
ยกทุ้มมานั่งต่อด้วย จำไม่ทันก็มาถามกันทีหลัง ส่วนเรา
เรียนเครื่องหนึ่งคนเดียว ไม่ได้ไปต่อเครื่องกับเขา คุณครู
ก็เรียกให้ต่อเพลงนะ แต่ตอนนั้นเราตีเครื่องไม่ค่อยคล่อง
หลัง ๆ เลยมักนอนฟังเอา แต่ก็พอจำเพลงที่เขาต่อ ๆ กัน
ได้นะ (ยิ้ม) แหลม สมัยนั้นมันเรียนมันซ้อมกันทั้งวันทั้งคืน
ตั้งแต่ตีห้าถึงห้าทุ่ม ตีกันไม่หยุด อย่างว่า ไอ้คนนี่ไปเที่ยว
คนนั้นเข้ามาซ้อม พอไอนั้นกลับมา ไอนี้ก็ออกไป (ชี้มือไป
มา) วันยังค่ำเลย ไอ่เรานะ ไม่ค่อยกล้าออกไปเที่ยวไหน
กลัวหลง เพราะเคยมาแล้ว (หัวเราะ) ก็เลยนอนอยู่คน
เดียวบนโรงเรียน เวลาใครเขาไปเที่ยวกลางค้ำกลางคืน

แล้วกลับมา ก็คอยเปิดประตูให้มันเข้ามา คุณครูแกไม่ได้
ตั้งกฎเข้มงวด อีกอย่าง คุณครูจะมองคนออก ถ้าไปเรียน
กับแกระ แกจะให้ตีเพลงเดี่ยว⁸ ให้ดูก่อน แล้วคุณครูจะ
ทำทาง⁹ ให้ตามมือคน เราจะคอยแอบฟังแอบสังเกตดู
คนนี่ดียังงี้ ๆ นะ พออีกคนมาต่อก็ตีอีกอย่างหนึ่ง เคยถาม
ท่าน คุณครูบอกว่า มือไม้มันไม่เหมือนกัน ทำได้ทำไม่ได้”

ลูกศิษย์: แหม มีทางเดียวหลายทางซะด้วย ทำได้ทำไม่ได้ แล้ว
ตอนครูเยื่อต่อ (เรียน) กลองสองหน้า คุณครูแกดูไหมครับ
แกสอนยังงี้

ครูเยื่อ: ไม่ดูนะ แต่ถ้าคุณครูโมโหแบบต่อแล้วจำไม่ได้ซักที แกจะ
ด่าว่า “สติ” คำเดียว ทีนี้ ตอนสอน น่าจะประมาณสาม
โมงเช้าได้ คุณครูจะขึ้นมาสอนพวกลูกศิษย์ที่รอกันอยู่
ชั้นบน แกจะใส่เสื้อกั๊กเฮงสีขาเป็นประจำ ตอนเรียน
กลองกับท่าน ท่านเรียกไปสอนตัวต่อตัวนะ ไอ้เราตี
ตะโพน ตีกลองคู่¹⁰ ได้อยู่แล้วใช่ไหม แต่พอมาถึงบ้าน
คุณครู ท่านถามก่อนว่า “เคยตีได้ไหม” เราก็ตอบว่า “ได้
ครับ” “ไหนลองตีให้ดูหน่อย” เราก็ตีไปหยิบตะโพนบน
โรงเรียนลงมาตีหน้าทับ¹¹ โน้นหน้าทับนี้ให้ท่านดู ท่านบอก
ว่า “ไม่ถูก ๆ ผิดมีอนะ ให้เอาหน้าแท่งไว้ซ้าย หน้าดับ

⁸ เพลงเดี่ยว (Solo song) คือ เพลงที่แต่งทำนองขึ้นจากโครงสร้างของทำนองเพลงปกติ ให้มีลีลาพิสดาร
หรือพิเศษไปจากเดิม สำหรับเฉพาะเครื่องดนตรีแต่ละชนิด เพื่อใช้บรรเลงในการแสดงฝีมือของนักดนตรี
ซึ่งจำเป็นต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ เพราะต้องมีความจำดี มีความแม่นยำในการบรรเลง และมีทักษะ
ฝีมือขั้นสูง เพลงเดี่ยวยังสะท้อนถึงภูมิปัญญาของผู้แต่งอีกประการหนึ่งด้วย (Pleinsri, 2012)

⁹ ในบริบทนี้ หมายถึง ทำนองที่แต่งขึ้นให้เฉพาะบุคคล เพื่อใช้บรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีแต่ละชนิด ดังนั้น
แต่ละ “ทางเดี่ยว” แม้ว่าจะเป็นเพลงเดียวกัน เครื่องดนตรีชนิดเดียวกัน ก็จะแตกต่างกันไปตาม
ความสามารถของผู้เรียน และภูมิปัญญาของผู้แต่ง

¹⁰ ครูเยื่อมักเรียก “กลองแขก” ว่า “กลองคู่” (นักดนตรีบางท่านก็เรียก) เนื่องจากเป็นกลองที่ต้องบรรเลง
คู่กันสองคน

¹¹ หมายถึง เสียงที่เป็นทำนองจากการตีเครื่องดนตรีที่ซิงด้วยหนัง (กลอง) จำพวกที่เสียงเสียงมาจากทับ
(ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเรียกจาก “ทับ” เป็น “โพน”) เช่น ตะโพน กลองแขก ซึ่งกำหนดไว้เป็นแบบแผน
สำหรับตีประจำทำนองเพลงต่าง ๆ (Pleinsri, 2012)

ใช้เยอะกว่าให้ไว้ขวา¹²” เราเลยต้องกลับด้านใหม่ (ทำท่าทางประกอบ) ที่นี้เหมือนเด็กหัดใหม่เลย มันกะกะมือไม้ไปหมด (หัวเราะ) ต้องมาเริ่มตีตั้งแต่ ตับ พริง พริง กันใหม่ พอตีได้คล่องแล้วก็มาเรียนสองหน้า แกจะใช้ปากบอก¹³หน้าทับต่าง ๆ ทั้งตะโพน สองหน้า กลองคู่ให้เราตีตาม แล้วสองหน้าหะ คุณครูท่านว่า จะต้องให้เสียงดัง พलोंต๊ะบ พलोंต๊ะต๊ ทั้งตังพलों ตัดต๊ต เคยได้ยินไหม แรก ๆ ครูก็ตีไม่ได้นะ ไอ้เสียง “พलों” คุณครูเลยตีให้ดูก่อน เสียงนี้ออกมาเป็นเสียง “พलों” จริง ๆ ถ้ากลองคู่¹⁴ แกบอกว่า มันจะมีมุมที่เสียงดังดี เพราะหนังมันหนาไม่เท่ากัน ต้องเลือกหามุมดี และตัวผู้เวลาตีจะต้องนั่งชันเข่าตี เสียงถึงจะออกมาดี”

¹² โดยทั่วไป การบรรเลงตะโพนนั้น ผู้บรรเลงจะใช้มือขวาตีหน้าเท่ง (หน้าใหญ่) และมือซ้ายตีหน้ามัด (หน้าเล็ก) ฉะนั้น วิธีการบรรเลงของครูเยื่อ จึงเป็นการสลับหน้ากลองในการบรรเลงตะโพน ซึ่งแตกต่างจากวิธีการบรรเลงแบบปกติ

¹³ นักดนตรีไทยเรียกวิธีการเรียนลักษณะนี้ว่า “การนอยปาก” คือ การสอนโดยใช้ปากท่องทำนองเพลงให้ฟังแทนเสียงจากการบรรเลงเครื่องดนตรีจริง แล้วให้ผู้เรียนบรรเลงตามทำนองที่จำได้จากการใช้ปากท่องทำนองเพลงนั้น ๆ หรือให้จดจำไว้

¹⁴ กลองแขก (หรือกลองคู่) มีรูปร่างยาวทรงกระบอก หุ่นกลองทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ซึ่งหนังทั้งสองหน้าด้วยหนังวัว เรียกว่า “หนังเรียด” ในการโยงเร่งเสียง และใช้หนังเรียดอีกเส้นรวบให้ตึงเป็นระเบียบเรียกว่า “รัดอก” มี 2 ลูก โดยลูกที่มีเสียงสูงเรียกว่า “ตัวผู้” และลูกที่มีเสียงต่ำเรียกว่า “ตัวเมีย” วิธีการบรรเลงนั้น ต้องบรรเลงคู่กัน โดยใช้มือตีทั้งสองหน้าสลับกันตามจังหวะหน้าทับต่าง ๆ (Pleinsri, 2012)



ภาพที่ 2 ครูเยื่อ อุบลน้อย ขณะกำลังบรรเลงตะโพน

ที่มา : หนังสืออนุสรณ์งานฌาปนกิจศพ ครูเยื่อ อุบลน้อย ศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) [The Memorial book for the cremation of Khru Yue Ubon-noi : disciple of Luang Pradit Phairo (Son Sinlapa Banleng). (2014). (n.p.).

- ลูกศิษย์: ฟังดูแล้วท่าจะตียากอยู่นะเนี่ย ไอ้เสียง “พล่อง ๆ” ตะโพนก็ตีไม่เหมือนเขา แล้วมีคนไปเรียนกันเยอะไหมครับ ใครไปเรียนที่บ้านคุณครูมั่งตอนนั้น
- ครูเยื่อ: (นึกเล็กน้อย) ถ้าพวก ๆ กันที่สนิท ๆ ก็มีทัย (ครูอุทัย แก้วละเอียด) ถม (ประถม นึกปี) ทองหล่อ (ลูกผู้ใหญ่คำ ราชบุรี) คนอื่น ๆ หรือรุ่นพี่ ๆ ก็มีพี่เป๋ม (ครูศิริ นึกดนตรี) พี่วี (ครูทวี พิณพาทย์เพราะ) ง่อน (ครูชง่อน หงส์ทอง) เหนาะ (ครูเสนาะ หลวงสุนทร) มวล (ครูประมวล อรรถชีพ) อีกหลายคนจำไม่ค่อยได้ละ แต่จำง่อนได้แม่น เพราะเคยต่อยกัน (หัวเราะ) มันเป็นนักมวย

เวลาเจอหน้าใคร ก็จะชอบต้อยแขนเพื่อนแห่เล่นกัน แต่ที่นั่นมันโดนอยู่ที่เดิมทุกวัน ๆ มันก็เจ็บสิ วันนั้นมันต้อยเราที่แขนตรงที่เดิม (ชี้ให้ดู) ที่นี้ มันเจ็บมาหลายวันแล้ว ใจทนไม่ไหว หมั่นไส้ด้วย (หัวเราะ) เลยสวนหมัดกลับไปจนมันคว้าไปโน้น (ทำท่าทางประกอบ) พอมันลุกขึ้นมาได้ก็ปรีเข้ามาต้อยเราเลย คราวนี้ก็ต้อยกันใหญ่ ภูมั่ง มิงมั่ง คนอื่นเลยต้องรีบจับห้ามกันแทบแย้ ไม่พูดกันพักใหญ่ หลัง ๆ ก็ดีกันเหมือนเดิม



ภาพที่ 3 หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
ที่มา : ภาพสมบัติส่วนตัวของมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ

ลูกศิษย์: มีวางมวยกันด้วย สมเป็นคนเพชรเลยครับ (หัวเราะ) เออ แล้วช่วงที่ไม่ได้ต่อเพลงกันล่ะ เขาทำอะไรกัน อยู่แต่ในนั้น ไม่เบื่อเหรอ

ครูเยื่อ: วันไหนมีงานที่คุณครูรับไว้ก็ไปช่วยกันทำ วันว่างก็พักบ้าง ซ้อมเพลงบ้าง ใครฝีมือดีบางทีก็เรียกไปต่อส่วนตัว บางคนออกไปเที่ยวก็มี ไ้เรามันบ้านนอก กลัวหลงก็เลยไม่ได้ ออกไปเที่ยวไหน คุณครูจะให้เงินไปเที่ยวนะ แต่เราไม่ไปเอง ว่ากันว่า บางคนก็หนีเที่ยวนะ แกรู้รู้ แกลยบ่นกับเราว่า ไอ้คนที่ให้เที่ยวนะ ไม่ค่อยไป ไอ้คนไม่ให้เที่ยว มันหนีเที่ยว ทีนี้พอเราไม่ได้ไปไหน ก็เลยได้ไปนวดให้ท่านทุกคืน คุณครูชอบนวด โดยมากตอนนวดแคะจะเปิดวิทยุที่หัวเตียงไว้ฟังเพลง แล้วก็กระดิกเท้าตามจังหวะเพลง อย่าง เพลงสามชั้น¹⁵ แกกักระดิกสามชั้น พอสองชั้น ก็กระดิกเป็นสองชั้น พอชั้นเดียวก็กระดิกเร็วตามเพลง แต่ครูว่าแกล์ล้อยู่ นะ บางทีตอนนวด ๆ แกก็จะเล่าเรื่องโน้นเรื่องนี้ให้ฟัง เรื่องหนึ่งแกว่า เวลาปีพาทย์สองวงไปประชันกันนะ มันเหมือนยังกับเขามีดาบกันมา ทางนี้เรามีดาบมาทางโน้นเขาก็มีดาบไป แต่ไอ้ทางโน้นนะ ดาบเขาหลับอยู่เรื่อย แต่พวกเราทางนี้นี้อาศัยใจจริง มีดพร้าอะไรไม่ได้ลับหรือหอก คว่าไปเลย พอไปถึงก็ฟันเขาก่อนเลยนะ ฟันไปที่สองที (ทำท่าทางประกอบ) เขาไม่รู้สึกระไรเลย พอเขาฟันเราบ้าง ทีเดียวเท่านั้นแหละ หกคะเมนกันหมดเลยเป็นไง เข้าใจไหมว่า ท่านจะบอกอะไร

ลูกศิษย์: น่าจะหมายถึงว่า พวกเราต้องฝึกต้องซ้อมกันบ่อย ๆ ใช่มั้ยครับ เหมือนต้องคอยลับดาบให้คมเสมอ เวลาเมื่อไรจะได้เอามาใช้ได้เลย ไม่ขึ้นสนิม

ครูเยื่อ: (ยิ้ม ไม่พูด)

¹⁵ เพลงสามชั้น เป็นเพลงที่มีลีลาทำนองค่อนข้างยาว จึงมักมีจังหวะค่อนข้างช้า เพลงสองชั้น มีลีลาทำนองพอดิ ไม่สั้นหรือยาวเกินไปนัก จังหวะปานกลาง ส่วนเพลงชั้นเดียว มีลีลาทำนองสั้น กระชับ จึงมีจังหวะรวดเร็ว

ลูกศิษย์: (คิดในใจ แอบหลอกว่าเราแน่เลย) แล้วเรียนที่บ้านบาตร
นานไหมครับ

ครูเยื่อ: (ทำท่านึกซึกพักแล้วตอบ) ประมาณปีกว่า ๆ ได้ ตอนแรก
ก็เรียนอยู่ที่บ้านคุณครุนั้นแหละ ทีนี้ คณะละครลูกสาว
คุณครู¹⁶ ที่เขาแสดงอยู่วิกเฉลิมไทย¹⁷ หยุดแสดง ต้อง
กลับมาอยู่ที่บ้าน คุณครูก็เลยจัดให้พวกคณะละครไปอยู่
ชั้นบนโรงเรียน ส่วนพวกปีพาทย์ให้ย้ายลงมาอยู่ข้างล่าง
แรก ๆ ก็ยุ่ง ไม่พอใจกัน เพราะตัวเอง (หมายถึงพวกปี
พาทย์) ต้องย้ายลงมาอยู่ข้างล่าง แต่คุณครูท่านว่า ความ
จริง พวกละครเขาเคยอยู่ชั้นบนมาก่อน พวกปีพาทย์ก็เลย
ต้องยอมลงมาอยู่ชั้นล่าง หลัง ๆ เลยให้พวกปีพาทย์ย้าย
ไปอยู่บ้านคุณพระ¹⁸ ลูกเขยท่านแถวบางซื่อ แล้วครูมา
สอนที่นี้ช่วงเย็น ๆ เกือบทุกวันหลังจากกลับจากกรมศิลป์
อีกอย่าง สมัยก่อนช่วงเช้าพรรษาจะไม่มีงาน เลยเป็นช่วง
ที่จะมีใครต่อใครเข้ามาเรียนที่บ้านคุณครูเยื่อ พอออก
พรรษาก็ต่างคนต่างกลับบ้านไป

ลูกศิษย์: อ้อ ได้เรียนอยู่ปีกว่า แล้วยังงี้ถึงได้ขอลับบ้านมาก่อนละ
ครับ

ครูเยื่อ: ก็มีความรู้สึกคิดถึงบ้าน อยากกลับไปเยี่ยมบ้าน ก็เลยเข้าไปหาท่าน บอกว่า “คุณครูครับ ผมคิดถึงบ้าน จะขอลา
กลับบ้านซักสามสี่วัน” แกมองหน้าแล้วก็ว่า “เออ ครู
อยากให้อยู่อีกซักเจ็ดวันได้ไหม” เราก็อ้า “ได้ครับ” พอ
ครบเจ็ดวัน เย็นวันที่เจ็ดก็มีคนมาเรียก บอกคุณครูให้ไป
หาบตึกหน่อย เราก็เดินขึ้นไปหาท่าน ท่านก็ว่า “วันนี้
ครบกำหนดเจ็ดวันแล้วนะ พรุ่งนี้ครูให้กลับได้ ให้ออกจาก
ที่นี้สามโมงเช้า แต่ว่าบุญเยื่อ แกเรียกครูว่า บุญเยื่อ ต้อง
มาหาครูก่อนนะ ตอนสองโมง” พอรุ่งขึ้น สองโมงเราก็ไป

¹⁶ คุณหญิงขึ้น ศิลปบรรเลง

¹⁷ โรงมหรสพและโรงภาพยนตร์แห่งหนึ่งในช่วง พ.ศ. 2492 - 2532 ตั้งอยู่มุมถนนราชดำเนินกลางกับถนน
มหาไชย

¹⁸ พระมหาเทพกษัตรสมุห (เนื่อง สาคริก)

หาแก แกกำลังนอนเอนหลังอยู่ พอเห็นเราก็อว “เออ ๆ มาแล้ว ๆ” จากนั้นก็เอื้อมมือไปบนพานข้างตัว “แหม เขียนซะเจ็ดคืน” แกว่า อะไรรู้ไหม มันเป็นสมุด สมุดเล่มหนึ่ง แกบอกว่า “อะนี่ ครูมอบให้นะ ให้ไปสอนเด็กให้มิชื่อเสียงถึงครูนะ ให้ไปสร้างเครื่องเคราให้ใหญ่โต มีลูกศิษย์ลูกหาเยอะแยะนะ” โอ้เราก็รับสมุดนั้นมาแล้วก็นึกในใจว่า เอ เราไปบ้านแค่สามสี่วัน แกให้พรคล้าย ๆ ยังกับว่าเราจะไม่กลับมา ว่าแล้วก็กราบลาท่าน พอเดินออกมาพวกเพื่อน ๆ รออยู่ เหมือนกับว่ารอดูว่าคุณครูจะให้อะไรเอ็งมาบ้าง (ยิ้ม) ทัย (ครูอุทัย) มันก็ขอดู เพราะว่าสนิทกันเราก็อว “เดี๋ยวคุณครูว่า” มันก็ว่า “ครูไม่ว่าหรอก” ก็เลยให้สมุดมันดู แล้วก็ได้เห็นพร้อม ๆ กับมันนั่นแหละ ข้างในสมุดเป็นลายมือท่านเอง เขียนเป็นโน้ตหน้าทับอะไรต่ออะไรเยอะแยะไปหมด “กลอกหน่อยได้ ป่าว” ทัยมันก็ว่านะ ครูก็ว่า “ยังงี้ เดี่ยวคุณครูท่านว่าเอานะ” ทัยก็ว่า “ไม่ว่า ๆ หรือ มึงกับกูเหมือนกัน ไม่ประชันกันหรือ” สรุปก็คือให้ลอกโน้ตไป เลยได้ออกจากบ้านคุณครูตอนบ่ายโมง

ภายหลังกลับภูมิลำเนาในจังหวัดเพชรบุรี (ประมาณ พ.ศ. 2493) ครูเยี่ยมได้กลับมาศึกษาต่อ ณ สำนักบ้านบาตรอีก ด้วยภาระการประกอบอาชีพหาเลี้ยงตน การซื้อเครื่องดนตรีเพื่อสร้างวงปี่พาทย์ และการสร้างครอบครัวในเวลาต่อมา (ซึ่งเป็นไปตามคำอวยพรของคุณครูทุกประการ) กระทั่งมาทราบในภายหลังว่าคุณครูถึงแก่กรรม (พ.ศ. 2497) ไปนานแล้ว ด้วยเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารที่ไม่สะดวกและรวดเร็วดังเช่นปัจจุบันนี้

ข้อมูลจากบทสนทนาข้างต้น กล่าวได้ว่า การศึกษาดนตรีไทยในอดีตมุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้แบบตัวต่อตัวระหว่างครูและศิษย์ กรณีการเรียนดนตรีที่สำนักดนตรีบ้านบาตรของครูเยื้องสะท้อนให้เห็นรูปแบบการเรียนการสอนในอดีต ซึ่งมีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้:

1) การเข้าศึกษา: ครูเยื่อฝากตัวเข้าเรียนกับครูหลวงประดิษฐไพเราะ จากการแนะนำของพี่ชาย โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะในการเรียนคือ “ทักษะการบรรเลงกลองสองหน้า”

2) รูปแบบการเรียนการสอน: ใช้ระบบการพักอาศัยร่วมกับครู ในลักษณะ “ระบบอาศรม” (Gurukula system)¹⁹ โดยมีผู้เรียนหลายคนอาศัยและศึกษาร่วมกัน ไม่มีการเก็บค่าเล่าเรียน และมีกฎระเบียบที่ยืดหยุ่น

3) วิธีการสอน: ใช้วิธีการสอนแบบสาธิตเป็นกลุ่มและให้ปฏิบัติตาม หรือสอนเป็นรายบุคคล (Individualized instruction) ตามความสามารถของผู้เรียน โดยไม่มีหลักสูตรที่เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน

4) การถ่ายทอดความรู้: ครูเยื่อได้รับการถ่ายทอดทักษะการบรรเลงเครื่องหนังแบบตัวต่อตัว โดยเฉพาะ “ตะโพน” ซึ่งมีกลวิธีการบรรเลงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ

5) ระยะเวลาการศึกษา: ใช้เวลาศึกษาประมาณ 1 ปี ก่อนที่จะขออนุญาตครูกลับภูมิลำเนา

6) การสืบทอดองค์ความรู้: ก่อนลากลับ ครูเยื่อได้รับสมุดบันทึกโน้ตหน้าทับกลองต่าง ๆ ที่คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ เขียนให้ไว้ ซึ่งถือเป็นเอกสารสำคัญในการสืบทอดองค์ความรู้ด้าน “เครื่องหนัง” ของสำนัก

เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงระบบการศึกษาดนตรีไทยในอดีตที่เน้นการถ่ายทอดความรู้และทักษะโดยตรงจากครูสู่ศิษย์ (Master-disciple transmission in Thai Traditional music) ซึ่งมีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนไปตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนได้เป็นอย่างดี

¹⁹ เป็นระบบการศึกษาของอินเดียโบราณ Gurukula มาจากคำว่า “ครู” (ครู) และ “กุล” (ครอบครัว) คำว่า “คุรุกุล” จึงหมายถึง ครอบครัวของครู ดังนั้น การเรียนในลักษณะนี้ ครูจะสอนให้เป็นวิทยาทาน โดยจะใช้น้ำเงินของตนเป็นสถานที่สั่งสอนอบรมศิษย์และศิษย์จะอาศัยอยู่กับครูในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของครอบครัว (Sakyabhinand, 2011)

มุมมองผู้เขียน

ประสบการณ์ชีวิตที่ปรากฏในบทสนทนาของครูเยื่อ อุบลน้อย เมื่อครั้งฝากตัวเข้าไปเรียนดนตรีไทยกับครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) บุคคลผู้กลายเป็น “แหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต” ในรูปแบบสถานศึกษาที่เรียกว่า “สำนักดนตรีบ้านบาตร” นั้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองที่น่าสนใจ โดยเฉพาะรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวข้างต้น ซึ่งพบว่า กระบวนการเรียนรู้ในครั้งนี้ สอดคล้องกับระบบการจัดการศึกษา 2 รูปแบบ ที่มีการผสมผสานหรือมักจัดควบคู่กันในปัจจุบัน ตามหลักการการศึกษาในพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 (Ministry of Education, 2024) คือ 1) “การศึกษานอกระบบ” (Non-formal education) ที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีเรียน ระยะเวลา การวัดและประเมินผล เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน และ 2) “การศึกษาตามอัธยาศัย” (Informal education) ที่ให้ผู้เรียนทุกช่วงอายุได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งเมื่อพิจารณาตามหลักการและกรอบแนวคิดข้างต้น พบว่า กระบวนการเรียนรู้ดนตรีของครูเยื่อ อุบลน้อย ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. แหล่งเรียนรู้ (Learning resources) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1.1. แหล่งเรียนรู้ที่จัดขึ้น ในบริบทนี้ หมายถึง สำนักดนตรี “บ้านบาตร” สถานที่จัดขึ้นสำหรับการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งมีแนวคิดหลักคล้าย ๆ กับมหาวิทยาลัยเปิดในปัจจุบัน คือ นโยบายส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษา (ดนตรี) โดยไม่จำกัดเพศและวัย ไม่มีการเรียกเก็บค่าเรียน แต่มีการรับรองจากบุคคลที่น่าเชื่อถือและมีการทดสอบก่อนเข้าเรียน โดยใช้ “บ้าน” เป็น “แหล่งเรียนรู้” ประหนึ่งโรงเรียนประจำ (Boarding school) ที่ใช้พักอาศัยและเล่าเรียนในเวลาเดียวกัน ดังปรากฏในบทสนทนาของครูเยื่อ กับศิษย์ และสอดคล้องกับ Osotcharoen (2008) ซึ่งกล่าวไว้ว่า “ศิษย์ทุกคนที่มาเรียน

ที่บ้านบาตร มีทั้งศิษย์แบบที่มาอยู่กินนอนที่บ้าน และศิษย์ที่ไปเข้าเฝ้ากลับ โดยครูหลวงประดิษฐไพเราะ จะทดสอบความรู้เบื้องต้น เพราะศิษย์แต่ละคนมีทักษะพื้นฐานที่มีอยู่เดิมแตกต่างกัน ครูแสวง สุชีลักษรณ์ ศิษย์ผู้หนึ่ง เล่าให้ฟังว่า ผมเรียนอยู่ที่บ้านคุณครูเกือบ 10 ปี คุณครูจะมีลูกศิษย์มาเรียนไม่ขาดสาย ตอนผมมาอยู่ใหม่ ๆ มีคนมาเรียนไม่กี่สิบคน พอมาปีหลัง ๆ ก่อนที่คุณครูจะเสียชีวิตมีลูกศิษย์มาเรียนเยอะแยะ จนเครื่องบินร่อนไม่พอต้องนั่งเคาะพื้นบ้าง หรือนั่งฟังอยู่เฉย ๆ”

1.2. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรบุคคล มีฐานะเป็นบุคคลที่เป็นตัวหลัก (Key Individual) ในรูปแบบ “แหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต” (Living Learning resources) มีบทบาทถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน ซึ่งหมายถึงคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เจ้าสำนักดนตรีบ้านบาตร บุรพาจารย์ผู้สร้างสรรค์ผลงานมากมายไว้ในวงการดนตรีไทย ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะฝีมือชั้นยอดในเครื่องดนตรีไทยทุกชนิด โดยเฉพาะ “ระนาดเอก” จนกลายเป็นศิลปินที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักในระดับประเทศ หรือที่ปัจจุบันมักใช้คำว่า “ไอดอล” ให้กับนักดนตรีทั้งหลาย ซึ่งไฝฝันว่าจะได้มีโอกาสพบหรือเรียนกับท่าน ดังนั้น หลวงประดิษฐไพเราะ จึงเป็นทั้งศิลปินต้นแบบ (Idol) เป็นครู (Master) ผู้ทำหน้าที่สั่งสอน และพี่เลี้ยง (Mentor) คอยชี้แนะกลวิธีพิเศษ (Technique) ในการบรรเลงขั้นที่สูงขึ้นตามความสามารถของผู้เรียน ดังปรากฏในบทสนทนา และสอดคล้องกับ Osotcharoen (2008) ที่กล่าวว่า “ครูหลวงประดิษฐไพเราะเป็นผู้ที่มีวัตรปฏิบัติงดงาม มีสติปัญญาปราดเปรื่อง ทั้งยังมีไหวพริบปฏิภาณในด้านดนตรี โดยเฉพาะการแต่งทางเดี่ยว และการประพันธ์เพลง ทำให้ศิษย์ได้เรียนรู้และปฏิบัติตาม สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา และดำรงตนตามท่านซึ่งเป็นแบบอย่างอันดีสืบมาถึงปัจจุบัน”

2. กระบวนการจัดการเรียนรู้ (Learning management)
แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

2.1. หลักสูตร (Curriculum)

แม้ว่าจะมิได้มีการจัดการเรียนรู้ที่มีการจัดกลุ่มรายวิชา และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรให้กับผู้เรียนเป็นลายลักษณ์อย่างชัดเจน แต่ครูหลวงประดิษฐไพเราะก็มีแนวทางที่เด่นชัดในการจัดหลักสูตรการเรียนดนตรีให้กับผู้เรียน โดยเน้นการเรียนแบบลงมือปฏิบัติเป็นหลัก (Practice-based learning) ใน 2 รูปแบบ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการจัดการศึกษานอกระบบในปัจจุบัน คือ แบบแรก ภาคบังคับ (Core curriculum) สำหรับผู้เรียนที่พักอาศัยอยู่ในบ้าน ดังนั้น ผู้เรียนทุกคนจะได้เรียนเพลงต่าง ๆ พร้อม ๆ กัน โดยครูหลวงประดิษฐไพเราะเป็นผู้เลือกเพลงในการสอนแต่ละครั้ง ส่วนใหญ่มักเป็นเพลงหมู่²⁰ จำพวกเพลงเถา²¹ ที่คุณครูเป็นผู้ประพันธ์เอง หรือเพลงอื่น ๆ บ้าง แบบที่สอง แบบยืดหยุ่น (Flexible curriculum) สำหรับผู้เรียนที่พักอาศัยอยู่ในบ้าน และผู้เรียนแบบไปกลับ โดยจะเป็นการคัดเลือกเพลงให้เฉพาะหรือปรับทักษะฝีมือในการบรรเลงเพลงนั้น ๆ ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน ดังปรากฏในบทสนทนาของคุณครูเกี่ยวกับศิษย์ และบทสัมภาษณ์ศิษย์ของท่านหลายคน ดังที่ Osotcharoen (2008) กล่าวไว้ว่า “ครูหลวงประดิษฐไพเราะจะสอนรวมกันเป็นกลุ่ม มีการต่อเพลงทั้งเพลงหมู่และเพลงเดี่ยวทั่วไปครั้งละหลาย ๆ คน ศิษย์สามารถติดตามกันได้ ศิษย์คนไหนจะรับความรู้ได้มากหรือน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับสติปัญญาของศิษย์ผู้นั้นเป็นสำคัญ ไม่มีข้อกำหนดในการเรียนแต่อย่างใด แต่ส่วนมากหากเป็นเพลงเดี่ยวสำคัญ ท่านมักจะเรียกไปต่อเป็นการส่วนตัว ณ เรือนพัก หรือบางครั้งในห้องนอน เหมือนที่ครูแสวง สุชีลักษณ์เล่าให้ฟังว่า ส่วนมากคุณครูจะสอนแบบรวมกลุ่มคือสอนพร้อมกันทั้งหมด ถ้าใครหัวดีหน่อยคุณครูก็จะเรียกไปต่อเพลงส่วนตัว ส่วนครูสังเวียน พงษ์ดนตรี

²⁰ หมายถึง เพลงไทยรูปแบบหนึ่งที่นักดนตรีทุกคนจะบรรเลงร่วมกันทั้งวง จึงตรงข้ามกับ “เพลงเดี่ยว” ที่เป็นการบรรเลงเครื่องดนตรีเพียงคนเดียว โดยมีเครื่องกำกับจังหวะ (ฉิ่งและกลอง) บรรเลงประกอบเท่านั้น

²¹ หมายถึง เพลงเดียวกันที่บรรเลงต่อกันในอัตราจังหวะสลับกันตามลำดับไม่น้อยกว่า 3 ชั้น เป็นต้นว่า สามชั้น สองชั้น และชั้นเดียว โดยลูกตกในทุกอัตราจังหวะ ต้องเป็นเสียงเดียวกันหรืออยู่ในโครงสร้างเดียวกันเสมอ (Pleinsri, 2012)

เล่าว่า เพลงพิเศษกว่าคนอื่นที่ได้ไว้คือ ก่อนที่ท่านจะเสียท่านครูได้แต่งเพลง ดอกไม้ไทร เถา ให้ผมไว้” นอกจากนั้น ยังมีกิจกรรมเสริมหลักสูตร (Extracurricular activities) เช่นเดียวกับกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบ ในปัจจุบัน เพื่อพัฒนาประสบการณ์การบรรเลงจริงให้กับผู้เรียนโดยไม่มีการ บังคับอีกด้วย ดังปรากฏในบทสนทนา และสอดคล้องกับบทความของ ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ศิษย์ผู้หนึ่งของท่าน ได้บรรยายไว้ว่า “ทุกคน เรียนฟรีไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน เมื่อมีคนมาหางานปีพาทย์ก็ไปช่วยกันบรรเลงกัน คนละไม้คนละมือ ท่านครูท่านก็จ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงให้” (Naksawat, 1983)

2.2. การจัดการเรียนรู้ (Instruction)

การจัดการเรียนรู้ในสำนักดนตรีบ้านบาตรนั้น มีความคล้ายคลึงกับ “ระบบอาศรม” ในอินเดียสมัยโบราณ ดังที่ Sakyabhinand (2011) กล่าวว่า “เป็นการสอนแบบวิยาศาสน แต่ผู้เรียนต้องเข้ามาอาศัยในบ้านครู (ครู กุลาวาส) คอยปรนนิบัติรับใช้ และต้องทำให้ครูมั่นใจว่า ตนมีความปรารถนา อย่างแรงกล้า และมีสติปัญญาดีพอที่จะศึกษากับครูและยินดีปฏิบัติตาม กฎเกณฑ์ที่ครูตั้งไว้” ลักษณะดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับรูปแบบของการศึกษาตาม อริยาศาสตร์ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ โอกาส และศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยการศึกษาจากบุคคล ดังเช่นครูเยื่อที่มีจุดมุ่งหมายในการเรียน กลองสองหน้ากับครูหลวงประดิษฐไพเราะ ผสมผสานกับรูปแบบของการศึกษานอกระบบที่มีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสมของผู้เรียน ดังเช่นบรรดาศิษย์ที่เข้ามาเรียนแบบประจำ (รวมถึงแบบไปกลับ) จะจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มใหญ่เป็นหลัก และเรียนเพิ่มเติมเป็นกลุ่มเล็กหรือเฉพาะราย การเรียนเป็นกลุ่มใหญ่มี กำหนดตารางเรียนชัดเจน คือ เวลา 09.00 - 12.00 น. บริเวณชั้น 2 ของโรงเรียน ส่วนการเรียนกลุ่มเล็กหรือรายบุคคล มักเป็นช่วงเวลาบ่ายหรือช่วงที่ ท่านสะดวก ดังปรากฏในบทสนทนาของครูเยื่อกับศิษย์ ซึ่งสอดคล้องกับ บทสัมภาษณ์ศิษย์ของท่าน เช่น ครูอุทัย แก้วละเอียด (Osotcharoen, 2008) เล่าว่า “...คุณครูจะขึ้นมาสอนเวลาเก้าโมงเช้า สมัยนั้นลูกศิษย์ยังไม่มาก ประมาณสิบกว่าคน เมื่อคุณครูสอนเสร็จก็จะกินข้าวเที่ยง แล้วจะพักบ่ายโมง

ถึงสี่โมงเย็น ตอนเย็นบางครั้งคุณครูก็จะเรียกผมเข้าไปคุยด้วย ถ้าคุณครูจะต่อเครื่องหนังกับร้องจะเรียกเข้าไปในห้องนอนของท่าน”

อย่างไรก็ดี แม้ว่าสำนักดนตรีส่วนใหญ่ในอดีตจะเน้นการเรียนแบบลงมือปฏิบัติเป็นหลัก จึงมักไม่มีกระบวนการรวบรวมและบันทึกองค์ความรู้ต่าง ๆ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งเป็นความรู้ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) ที่มีคุณค่ามีอาจเทียบได้ให้เป็นลายลักษณ์จำพวกเอกสารหรือตำราเรียนแต่อย่างใด กระบวนการเรียนดนตรีของครูเยื่อ อุบลน้อย จึงถือว่าเป็นกรณีพิเศษที่ได้รับสมุดลายมือบันทึกโน้ตหน้าทักลองต่าง ๆ ที่เรียบเรียงขึ้นโดยคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ²² ซึ่งไม่พบในกรณีของบรรดาศิษย์คนอื่น

สำหรับกลวิธีการสอน (Instructional methods) ของคุณครูนั้น กรณีเรียนเป็นกลุ่มจะใช้วิธีการสอนแบบสาธิต (Demonstration method) ซึ่งปรากฏในบทสนทนาของครูเยื่อกับศิษย์ และสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ศิษย์หลายคน ดังที่ Osotcharoen (2008) กล่าวว่า “คุณครูจะใช้การสาธิตให้ดูแล้วผู้เรียนปฏิบัติตาม ในการต่อเพลงนั้นพบว่า ท่านจะต่อเป็นช่วงยาวคือ ดีให้ฟังทีละหลายประโยคแล้วผู้เรียนติดตาม เป็นการต่ออย่างรวดเร็ว หากมีศิษย์ที่ตามไม่ทันก็ต้องติดตามไปแล้วกลับไปทบทวนกับผู้ที่ย้ำได้เร็ว” แต่ถ้าเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หรือเฉพาะราย มักจะใช้วิธีการสอนแบบมุขปาฐะ (Oral transmission) คือการนอຍปากบอกทำนองเพลง ดังปรากฏในบทสนทนาของครูเยื่อกับศิษย์ และบทสัมภาษณ์ศิษย์ท่าน เช่น ครูช่งอน หงส์ทอง (Osotcharoen, 2008) เล่าว่า “...เวลาบ่าย ๆ จะมีศิษย์เข้าไปนวดคุณครูประมาณสามสี่คน แล้วท่านครูจะอธิบายเพลงให้ฟัง คุณครูจะนอຍปากแล้วให้ศิษย์จำเอา...”

ข้อมูลข้างต้น ยังแสดงให้เห็นถึงกระบวนการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งคือ วิธีการเรียนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer-Assisted Learning: PAL) ด้วยมีผู้เรียนจำนวนมาก และมีพื้นฐานไม่เท่ากัน ครูหลวงประดิษฐไพเราะจึงใช้วิธีการต่อเพลงแบบเร็ว แล้วให้เพื่อนที่ท่องจำเพลงได้แล้วเป็นผู้ช่วยสอน

²² ครูเยื่อนำสมุดดังกล่าวขึ้นบูชาไว้บนหิ้งพระในบ้านเรือนไทยหลังเดิม ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลบางครก เมื่อครอบครัวย้ายเข้ามาอยู่ใน (อำเภอ) เมือง บิดาจึงขายบ้านเดิม สมุดไปจึงหายไปพร้อม ๆ กันกับการขายบ้านครั้งนั้น

เพื่อนคนอื่น ๆ อีกทอดหนึ่ง หลีกเลี่ยงการรอนกว่าผู้เรียนทุกคนจะจดจำเพลงได้ครบถ้วน ซึ่งอาจต้องใช้เวลานาน ดังปรากฏในบทสนทนาของครูเยื้อกับศิษย์และบทสัมภาษณ์ศิษย์หลายคน สอดคล้องกับ Osotcharoen (2008) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “การเรียนดนตรีที่บ้านบาตรมีลักษณะการฟังพา และแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน บางครั้งอาจมีจำนวนเครื่องดนตรีไม่เพียงพอ ก็มีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันใช้ ผู้ที่มีความสามารถในการจำดี มักจะนั่งอยู่ในแถวหน้า และจะถ่ายทอดต่อกันให้กับผู้ที่เรียนได้ช้ากว่า เหมือนที่ครูเรื่องเดช พุ่มไสว เล่าให้ฟังว่า คุณครูจะต่อเพลงรวมกันทั้งหมดบนโรงเรียน คุณครูจะต่อเพลงเป็นทางหลัก²³ก่อนแล้วถึงจะต่อทางเครื่อง²⁴ ให้ทีหลัง การต่อทางเครื่อง คุณครูจะให้ศิษย์ตีตามพร้อมกัน ถ้าคนไหนตีไม่ได้ก็ต้องไปถามจากเพื่อน ๆ ”

นอกจากนี้ ยังพบว่า คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะมีกลวิธีการสอนที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ประจำสำนักอีก 2 ประการ ประการแรก คือ วิธีการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-centered learning) เป็นการปรับเนื้อหาหรือทักษะบางประการให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนเฉพาะราย ดังปรากฏในบทสนทนาของครูเยื้อกับศิษย์ และบทสัมภาษณ์ศิษย์หลายคน เช่น ครูเสนาะ หลวงสุนทร (Osotcharoen, 2008) เล่าว่า “...ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของท่านครู ท่านจะดูศิษย์ ถ้าใครมีความสามารถแค่ไหน ท่านก็จะต่อแค่นั้น ถ้าลูกไหนทำไม่ได้ ท่านก็จะเปลี่ยนให้ ท่านดูรู้ว่าทำได้หรือไม่...” ครูอรุณ พาทยกุล (Osotcharoen, 2008) เล่าว่า “...ท่านครูเป็นครูแท้ ๆ มีแต่ให้ ท่านครูดูมือคน ถ้าใครทำไม่ได้ท่านก็เปลี่ยนให้ ใครมือคล่องก็ต่อให้เต็มที่เลย...” หรือในบทความของศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ตอนหนึ่งบรรยายว่า “...ศิษย์บางคนต่อได้เพลงเดียวทางหนึ่งไปแล้ว ภายหลังเกิดไปพบว่าเพื่อนคนอื่นได้ทางดีกว่าของตัวเอง อย่างนี้ก็ต้องหาหนทางที่จะมาขอต่อใหม่โดยกะว่าคราวนี้จะเอาให้พิเศษไม่มีใครสู้ วิธีการที่ปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป ก็คือ

²³ ในบริบทนี้ หมายถึง ทำนองฆ้องวงใหญ่ เนื่องจากฆ้องวงใหญ่มีหน้าที่บรรเลงทำนองหลัก (Basic Melody) ซึ่งเป็นแกนโครงสร้างหรือทำนองที่แท้จริงของบทเพลง บางครั้งจึงเรียกว่า “ทางหลัก”

²⁴ ในบริบทนี้ หมายถึง ทำนองที่เกิดขึ้นจากการแปร (Improvise) ทำนองหลัก ให้เป็นทำนองที่มีความไพเราะเหมาะสมกับ “เครื่องดนตรี” นั้น ๆ ซึ่งเป็นหนึ่งในขนบธรรมเนียมของการบรรเลงดนตรีไทย บางครั้งจึงเรียกว่า “ทางเครื่อง”

หมั้นมาที่บ้านท่านครูบ่อย ๆ พอวันใดเห็นท่านอารมณ์ดีเป็นพิเศษก็รีบคลานเข้าไปกราบขอต่อเพลงเดี่ยวเพลงนั้น ท่านก็จะมองหน้าแล้วถามด้วยความสงสัยว่า “เพลงนี้ต่อไปแล้วมีใช้หรือ” ที่นี้ก็เป็นที่ของเจ้าหมอนั้นจะต้องทำให้ท่านมั่นใจว่ายังไม่ได้ต่อ หรือไม่ก็แก้ตัวไปน้ำซุ่น ๆ ว่า ลืมไปเสียจนปะติดปะต่อกันไม่สนิทแล้ว ขอต่อใหม่ดีกว่า ดังนี้ เป็นต้น...” (Naksawat, 1983)

ประการที่สอง เป็นวิธีการสอนโดยการคัดเลือกผู้เรียนที่มีศักยภาพดีเยี่ยมมาพัฒนาต่อยอด (Talent Education) คือ การเลือกคนเก่งที่มีความจำดี (จำได้เร็ว และกลายเป็นความจำระยะยาว) มีฝีมือดี มาฝึกสอนเป็นการเฉพาะ เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือให้ดีหรือโดดเด่นยิ่งขึ้น ดังปรากฏในบทสนทนาของครูเยื้อกับศิษย์ ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ศิษย์ท่านหลายคน Osotcharoen (2008) กล่าวว่า “ครูหลวงประดิษฐไพเราะจะเรียกศิษย์ที่มีความสามารถทางทักษะเป็นพิเศษ บางทีอาจจะมิไหวพริบปฏิภาณเป็นเลิศ หรืออาจจะฝึกฝนได้ดี มีความอดทน เข้ามาเรียนเป็นการเฉพาะ เหมือนที่ครูหยุดผลเกิด เล่าให้ฟังว่า ท่านครูใจดี จะขอเพลงอะไรท่านก็ไม่หวง แต่ท่านครูจะดูศิษย์แต่ละคนว่าจะรับได้ไหม ทำได้แค่ไหน ให้แค่นั้น แต่มีอยู่ไม่กี่คนที่ได้ทางพิเศษไป เช่น ครูเสนาะ หลวงสุนทร ได้พญาโศก หกชั้น”

2.3. การวัดและประเมินผล (Measuring)

การเรียนดนตรีในสำนักบ้านบาตรนั้น ไม่กำหนดระยะเวลาในการเรียนและเกณฑ์การวัดประเมินผลเพื่อแสดงถึงการศึกษาที่ชัดเจนแต่อย่างใด ด้วยวิชาดนตรีไทยเป็นศาสตร์ที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต การเรียนการสอนในสำนักดนตรีบ้านบาตร จึงมีลักษณะของการศึกษาตามอัธยาศัยในปัจจุบัน คือ เสมือนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Lifelong learning) ทำให้มีลูกศิษย์เข้ามาฝากตัวเรียนกับคุณครูอย่างสม่ำเสมอ ทั้งแบบประจำและแบบไปกลับ บางคนอยู่เรียนเป็น 10 ปี (ดังเช่น ครูแสวง สุขีลักษ์) ดังนั้น หากได้เข้ามาเล่าเรียนแล้ว ไม่ว่าจะใช้เวลาเรียนมากน้อยเท่าใดก็ตาม เมื่อได้ออกไปด้วยเหตุประการใดประการหนึ่งหลังจากได้รับการอนุญาตจากคุณครู ก็มักจะใช้ชื่อสำนักดนตรีหรือชื่อเจ้าของสำนักรับรอง (Guarantee) ว่าเป็นศิษย์ท่าน โดยใช้ชื่อคุณครูมาเป็นส่วนหนึ่งในชื่อวงตน เพื่อประกาศ

แก่สาธารณชน เป็นการรับรองความรู้ความสามารถแทนใบปริญญาบัตร มี “วงอุบลน้อยศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ” ของครูเยื่อ อุบลน้อย และ “วงไทยบรรเลง” ของครูอุทัย แก้วละเอียต ซึ่งเป็นชื่อวงที่คุณครูหลวงประดิษฐไพเราะเป็นผู้ตั้งชื่อให้กับครูอุทัย เป็นต้น

3. ผู้เรียน (Learners)

องค์ประกอบสำคัญประการสุดท้ายคือ “ตนเอง” ในบริบทนี้อยู่ในบทบาทของ “ผู้เรียน” เนื่องด้วยแต่ละบุคคลมีทักษะพื้นฐานและศักยภาพในการเรียนรู้ไม่เท่ากัน รวมถึงความหลากหลายของภูมิหลัง บรรดาผู้เรียนส่วนใหญ่จึงมักจะมีคุณสมบัติบางประการที่มีความสอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ตามแบบฉบับสำนักดนตรีบ้านบาตร ดังปรากฏในบทสนทนาของครูเยื่อกับศิษย์และบทสัมภาษณ์บรรดาศิษย์ของท่าน (Osotcharoen, 2008) ซึ่งสามารถสรุปได้ 5 ประการ ดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่มีความรู้พื้นฐานในการบรรเลงเครื่องดนตรีชนิดนั้น ๆ มาแล้วระดับหนึ่ง
- 2) เป็นผู้ที่สามารถปรับเปลี่ยนแนวทางหรือกลวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีด้วยวิธีการสอนของท่านตามกำลังความสามารถของตนได้เป็นอย่างดี โดยไม่มีอคติ
- 3) เป็นผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียรในการเรียนรู้ และหมั่นฝึกซ้อม
- 4) เป็นผู้ที่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น และฟังพวาอาศัยกันได้
- 5) เป็นผู้ที่มีความรักและผูกพันฉันพี่น้องในฐานะศิษย์สำนักเดียวกัน

อนึ่ง การเรียนเครื่องหนังของครูเยื่อกับครูหลวงประดิษฐไพเราะในครั้งนี้ ยังพบอัตลักษณ์เฉพาะ (Characteristic) ในการบรรเลงตะโพนของสำนักดนตรีบ้านบาตร คือ การวางหน้าตะโพนด้านเสียงต่ำ (หน้าเท่ง) ไว้ทางซ้ายมือ และวางด้านเสียงสูง (หน้ามัด) ไว้ทางขวามือเวลาบรรเลง เนื่องจากมือขวาต้องใช้สร้างเสียงมากกว่ามือซ้าย จึงต้องใช้มือข้างที่ถนัดตีหน้ามัด สอดคล้องกับการบรรเลงตะโพนของครูเทิม สมานมิตร ศิษย์เครื่องหนังสาย

ครูหลวงประดิษฐไพเราะ ที่ปรากฏหลักฐานเชิงประจักษ์ในพิธีไหว้ครูของมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ เมื่อ พ.ศ. 2538 (E Rahoei Loichai, 2022)

องค์ประกอบทั้งสามนี้ มีความสัมพันธ์เชิงพลวัตและเกื้อหนุนซึ่งกันและกันในกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาของผู้เรียน ตัวอย่างเชิงประจักษ์ปรากฏในบริบทการเรียนรู้ในสำนักดนตรีบ้านบาตร ดังนี้:

1) แหล่งเรียนรู้: การเลือกใช้ “แหล่งเรียนรู้” ที่ “ผู้เรียน” จะได้รับการสนับสนุนการเรียนรู้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสม (เช่น ครูหลวงประดิษฐไพเราะ)

2) การจัดการเรียนรู้: การออกแบบ “การจัดการเรียนรู้” ที่คำนึงถึงความซับซ้อนของเนื้อหา (ทางเพลง) วิธีการสอน (เช่น การสาธิต) และระยะเวลาในการเรียนที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับ “ผู้เรียน” (เช่น การเรียนแบบไปกลับ) ตลอดจนการเลือก “แหล่งเรียนรู้” ที่ “ผู้เรียน” สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก (เช่น สำนักดนตรีบ้านบาตร)

3) ผู้เรียน: คุณลักษณะและความต้องการเฉพาะของ “ผู้เรียน” ที่มีอิทธิพลต่อ “การจัดการเรียนรู้” (เช่น การสอนแบบตัวต่อตัว)

การบูรณาการองค์ประกอบเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคล ด้วยเหตุนี้ การจัดการที่มีประสิทธิภาพในแต่ละองค์ประกอบจึงส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (ศิษย์) ที่ได้รับการศึกษาจากสำนักดนตรีบ้านบาตรดังกล่าว

บทส่งท้าย

ครูเยื่อ อุบลน้อย หนึ่งในศิษย์ที่ได้ใช้ชีวิตคลุกคลีในสำนักดนตรีบ้านบาตร ซึ่งเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สองที่ได้หล่อหลอมให้ครูเยื่อเติบโตเป็นนักดนตรีไทย ครูดนตรีไทย และเจ้าของวงดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรีในเวลาต่อมา ประสบการณ์ชีวิตที่ได้รับจากสำนักดนตรีบ้านบาตร เป็นสิ่งที่ครูเยื่อเก็บไว้เป็นความทรงจำอันล้ำค่า และจารึกความประทับใจที่มีต่อคุณครูไว้เสมอว่า ท่านเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้เป็นวิทยาทานโดยไม่ปิดบังด้วยความเมตตา และดูแลศิษย์ทุกคนเหมือนลูกหลาน การณ์ดังกล่าว ไม่อาจปรากฏขึ้นได้หากปราศจากสถานศึกษาในรูปแบบแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิต ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้เข้าถึงความรู้ดังเช่น “หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)” ผู้ที่พร้อมและยินดีเผยแพร่ความรู้อย่างเปิดกว้างมาโดยตลอด และเมื่อวิเคราะห์กับบริบทปัจจุบัน พบว่าการจัดการศึกษาดนตรีไทยเพื่อการประกอบอาชีพนั้น ภาครัฐได้ครอบคลุมตั้งแต่ในระดับมัธยมศึกษา (อาทิ โครงการห้องเรียนดนตรี) จนถึงระดับอุดมศึกษา (มักเป็นหลักสูตรในสาขาครุศาสตร์หรือศิลปกรรมศาสตร์) โดยส่วนใหญ่เป็น “การศึกษาในระบบ” ที่มีสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน รูปแบบโรงเรียน สถาบัน หรือมหาวิทยาลัย เป็น “แหล่งเรียนรู้” หลัก แทบทั้งสิ้น ทั้งยังกำหนดคุณสมบัติผู้สอน ผู้เรียน วิธีการสอน วิธีการเรียน หลักสูตร กิจกรรมระยะเวลาในการเรียน และการวัดประเมินผลเป็นระบบชัดเจนตามแต่ละปรัชญาของแต่ละสถานศึกษา ระบบการศึกษาดังกล่าวมีทั้งจุดแข็งและข้อจำกัดที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับรูปแบบการเรียนการสอนในสำนักดนตรีบ้านบาตรที่ได้กล่าวถึงข้างต้น ประเด็นเปรียบเทียบนี้ ผู้เขียนจะนำเสนอในการศึกษาต่อไป

ตลอดระยะเวลาที่สอหวรรษในการเปิด "สำนักดนตรีบ้านบาตร" ของครูหลวงประดิษฐไพเราะได้ก่อให้เกิดกระบวนการสร้างและพัฒนาทรัพยากรบุคคลด้านดนตรีไทยให้กับสังคมไทยไว้มากมาย บรรดาศิษย์แต่ละรุ่นได้ดำเนินรอยตามท่านในการบ่มเพาะเยาวชนคนไทยที่สนใจเรียนดนตรีไทย

ให้พัฒนาฝีมือตามศักยภาพตนเอง ดังเช่น “มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)” ที่ได้ก่อตั้งขึ้นโดยทายาทและลูกศิษย์เมื่อ พ.ศ. 2524 (จนถึงปัจจุบัน) และได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ กว่า 17 รูปแบบที่มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง (Chanboon, 2010) ปณิธานของท่านในการอนุรักษ์และสืบสานองค์ความรู้ด้านดนตรีไทย ซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าของชาติ ยังคงได้รับการสืบทอดและดำรงไว้อย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นถึงความยั่งยืนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาดนตรีไทยจากรุ่นสู่รุ่นให้อยู่คู่แผ่นดินไทยสืบไป

รายการอ้างอิง

หนังสืออนุสรณ์งานฌาปนกิจศพ ครูเยื่อ อุบลน้อย ศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ
(ศร ศิลปบรรเลง) [The Memorial book for the cremation of
Khru Yue Ubon-noi : disciple of Luang Pradit Phairo (Son
Sinlapa Banleng). (2014). (n.p.).

Chanboon, N. (2010). การจัดการความรู้ทางดนตรีไทย: กรณีศึกษามูลนิธิ
หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) [Thai Music Knowledge
Management: A Case Study of the Foundation of Luang
Pradit Phairo (Son Sinlapa Banleng)]. (Master's thesis,
Thammasat University).
https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:122017.

E Rahoei Loichai. (2022). พิธีไหว้ครู มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ/ครู
ประสิทธิ์ ศิษย์ศรทอง พ.ศ. 2538. [Teacher Respect Ceremony,
Luang Pradit Phairo Foundation, Khru Prasit Sit Sonthong,
B.E. 2538]. Retrieved June 24, 2024, from
https://www.youtube.com/watch?v=OV6ZgVhl_3s

Pleinsri, A. (2012). พินิจดนตรีไทย เล่ม 2 ชุด สารัตถะดนตรีไทย
[Thoughtful Consideration in Thai Traditional Music, Vol.2 :
The essence of Thai Traditional Music]. Bangkok:
Thammasat University Press.

Ministry of Education. (2024, 20 February). พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับอัปเดต) [National Education Act B.E.
2542 (Updated Edition)]. Retrieved February 20, 2024, from
<https://www.moe.go.th/พรบ-การศึกษาแห่งชาติ-พ-ศ-2542/>

Ministry of Education. (2024, 12 June). พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 [Non-Formal and
Informal Education Promotion Act, B.E. 2551]. Retrieved
June 12, 2024, from [https://www.moe.go.th/พระราชบัญญัติ
ส่งเสริมก/](https://www.moe.go.th/พระราชบัญญัติส่งเสริมก/)

Nakkong, A., Sagarik, A., & Wongthet, S. (Ed.). (2001). หลวงประดิษฐ
ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) มหาตุริยกวีลุ่มเจ้าพระยาแห่งอุษาคเนย์
[Luang Pradit Phairo (Son Sinlapa Banleng) : The Great Poet
of Chao Phraya River in Southeast Asia]. Bangkok: Matichon
Publisher.

Naksawat, U. (1983). 48 ปีของข้าพเจ้าและบทความบางเรื่อง: อนุสรณ์ใน
งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ [48
Years of My Life and Some Articles: Memorial on the Royal
Cremation Ceremony of Professor Dr. Uthit Naksawat].
Bangkok: Charoenwit Publisher.

Osotcharoen, N. (2008). วิธีการถ่ายทอดความรู้ของหลวงประดิษฐไพเราะ
(ศร ศิลปบรรเลง) [Pedagogical Method of Master Luang Pradit
Phairo (Son Sinlapa Banleng)]. (Master's thesis,
Chulalongkorn University).
<http://doi.org/10.14457/CU.the.2008.1944>.

Royal Society of Thailand. (2013). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ. 2554 [Thai-Thai Dictionary of the Royal Institute of
Thailand, 2013 Edition]. Bangkok: The Royal Institute of
Thailand.

- Sakyabhinand, W. (2011). กุรุกุล: สถาบันการศึกษาของอินเดียสมัยโบราณ
[Gurukula: An ancient Indian institute of education]
Humanities Journal, 18(2), 1-16. Retrieved from
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/abc/article/view/54178>
- Sukrahat. (1955). *คุณครูจางวางศรี* [Master Teacher Changwang Son].
In *หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร
ศิลป์บรรเลง)* [Thai Royal Cremation Ceremony Book for
Luang Pradit Phairo (Son Sinlapa Banleng)]. Retrieved from
[https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:6
996](https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:6996)

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประจำฉบับ
วารสารวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์
ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2567)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติ คงตุก	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชวณันมัส ประภักดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ตระการรุ่ง	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณประภา สุขสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.องอาจ นามวงศ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อาจารย์ ดร.ชลรัศม์ สุริยารังสรรค์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาดา อรรถอนันต์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ ดร.ชุตินันท์ สุวัทธิพงศ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ ดร.กนิษฐา บางภู่มร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล บางขวด	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ฐิติกาญจน์ อัครกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ ดร.เอกภูมิ เจียมวิทยานุกูล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แนะนำผู้เขียน

ธนาวุฒิ ยลถวิล

Thanawut Yonthawin

หน่วยงานสังกัด : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

E-mail: Thanawut_Y@cmu.ac.th

รองศาสตราจารย์ ดร.ชรินทร์ มั่งคั่ง

Assoc. Prof. Charin Mangkhang, Ph.D.

หน่วยงานสังกัด : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

E-mail: charin.mangkhang@cmu.ac.th

วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร

Varintorn Siripongnapat

หน่วยงานสังกัด : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

E-mail: varintorn93@gmail.com

กิตติทัต วงษ์พวง

Kittitad Wongphuang

หน่วยงานสังกัด : โครงการหลักสูตรปริญญาโทออนไลน์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

E-mail: got_kittitad@hotmail.com

กนต์ทัต ง่วนชู

Kuntitad Nguanchu

หน่วยงานสังกัด : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

E-mail: anopong.8206@gmail.com

ชัชวาลย์ บุตรทอง

Chatchawal Buttong

หน่วยงานสังกัด : ศูนย์การเรียนรู้สถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสังคม

E-mail: Chatchawalb53@gmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร.อัศนีย์ เปลียนศรี

Assoc. Prof. Assanee Pleinsri, Ph.D.

หน่วยงานสังกัด : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

E-mail: a_assanee@yahoo.com

จริยธรรมการตีพิมพ์

กรอบหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ

เพื่อให้การดำเนินงานของวารสารวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มีขั้นตอนและกระบวนการเป็นไปโดยสอดคล้องกับมาตรฐานการดำเนินงานเพื่อการตีพิมพ์ของวารสารวิชาการระดับนานาชาติ ทางกองบรรณาธิการของวารสารจึงได้กำหนดกรอบหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเพื่อเป็นแนวปฏิบัติเชิงจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความผลงานทางวิชาการซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่ดำเนินการพิจารณาบทความอย่างเป็นอิสระและเป็นธรรมภายใต้กรอบนโยบายของวารสารและจริยธรรมในการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการมีหน้าที่ดำเนินการให้การประเมินคุณภาพบทความผ่านผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความยุติธรรม ไม่มีอคติ และอยู่ในกรอบเวลาที่เหมาะสม
3. บรรณาธิการต้องพิจารณาบทความจากเนื้อหาของบทความโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เพศ ศาสนา ต้นกำเนิด หรือแนวคิดทางการเมืองของตัวบทความและผู้เขียน
4. บรรณาธิการจะต้องไม่ดำเนินการใด ๆ ที่เป็นการเพิ่มระดับของวารสารด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม เช่นการขอให้ผู้แต่งอ้างอิงบทความเก่าในวารสาร หรือบทความของบรรณาธิการอย่างไม่สมเหตุสมผล (ยกเว้นกรณีที่เป็นเจตนาเพื่อปรับปรุงคุณภาพของบทความ)
5. บรรณาธิการต้องรักษาความลับของการตีพิมพ์บทความ โดยไม่เผยแพร่ข้อมูล หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของบทความ หรือข้อคิดเห็นของผู้แต่งผู้ทรงคุณวุฒิ โดยไม่ได้รับการยินยอมจากเจ้าตัว ทั้งนี้ในกรณีที่มิขอสงสัยเกี่ยวกับการละเมิดจริยธรรมการตีพิมพ์ บรรณาธิการอาจเปิดเผย

ข้อมูลเกี่ยวกับบทความที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาให้แก่วารสารฉบับอื่นเท่าที่จำเป็นได้

6. บรรณาธิการต้องแสดงข้อมูลที่อาจบ่งชี้ถึงผลประโยชน์ซ้อนทับของตนเองกับบทความที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาให้กับกองบรรณาธิการ ทั้งนี้เมื่อกองบรรณาธิการพิจารณาเห็นว่าประโยชน์ซ้อนทับดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระ และความยุติธรรมในการพิจารณาบทความ บรรณาธิการคนดังกล่าวต้องไม่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพิจารณาบทความนั้น
7. บรรณาธิการต้องปฏิบัติงานตามขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด เพื่อตรวจสอบผลงานที่จะถูกนำมาเผยแพร่ให้เป็นสาธารณะและอำนวยความสะดวกงานการตีพิมพ์เผยแพร่ของวารสารให้สมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงเป็นไปตามเป้าหมายของหน่วยงานรับผิดชอบ
8. บรรณาธิการต้องปฏิบัติงานตามขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด เพื่อตรวจสอบผลงานที่จะถูกนำมาเผยแพร่ให้เป็นสาธารณะและอำนวยความสะดวกงานการตีพิมพ์เผยแพร่ของวารสารให้สมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงเป็นไปตามเป้าหมายของหน่วยงานรับผิดชอบ

หน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องประเมินคุณภาพบทความอย่างเที่ยงธรรมตามหลักวิชาการเพื่อสนับสนุนการลงข้อสรุปเพื่อตัดสินใจของบรรณาธิการ โดยให้ความเห็นต้องแสดงหลักวิชาการหรือหลักฐานที่น่าเชื่อถือที่ใช้ประกอบการประเมินตามเกณฑ์ในการประเมินบทความ และให้ข้อคิดเห็นในการประเมินเพื่อการปรับปรุงคุณภาพของบทความผลงานทางวิชาการของวารสาร
2. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องรักษาข้อมูลทุกส่วนของบทความเป็นความลับ ไม่นำข้อมูลส่วนหนึ่งส่วนใดของบทความต้นฉบับไปแลกเปลี่ยนเผยแพร่ หรือใช้ประโยชน์ส่วนบุคคลโดยปราศจากการได้รับการอนุญาตจาก

บรรณาธิการ รวมทั้งต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาที่วารสารกำหนดให้

3. หากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบพบว่าบทความต้นฉบับที่ได้รับการมอบหมายให้ประเมินคุณภาพอาจมีปัญหาอย่างหนึ่งอย่างใดเกี่ยวกับจริยธรรมการตีพิมพ์ เช่น การคัดลอกผลงานชิ้นอื่น การทำซ้ำผลงานเดิมที่เคยเผยแพร่แล้ว การใช้ผลงานที่อาจละเมิดลิขสิทธิ์ การไม่อ้างอิงหรือกล่าวถึงเจ้าของผลงานก่อนหน้า การส่งผลงานชิ้นเดียวพร้อมกันไปหาวารสารวิชาการ เป็นต้น ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ พร้อมแสดงหลักฐานประกอบโดยทันที
4. ผู้ประเมินต้องไม่มีผลประโยชน์ซ้อนทับที่จะมีผลต่อการประเมินคุณภาพบทความที่ตนเองประเมิน ทั้งนี้หากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ซ้อนทับ อาทิ ตนเองอาจเป็นคู่แข่งโดยตรงของผู้เขียน ตนเองอาจเป็นผู้ร่วมงานกับคณะผู้เขียนคนใดคนหนึ่ง ฯลฯ ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งกับกองบรรณาธิการเพื่อร่วมกันพิจารณาว่าผลประโยชน์ซ้อนทับนั้นจะมีผลมากพอที่จะกระทบต่อความเป็นอิสระความเป็นธรรม หรือ อคติในการประเมินคุณภาพบทความหรือไม่

หน้าที่ของผู้เขียน

1. ผู้เขียนและผู้เขียนร่วมทุกคนต้องมีส่วนกับงานเขียน ซึ่งอาจเป็นการมีส่วนร่วมในการเขียนหรือการดำเนินงานวิจัยและคณะผู้เขียนทุกคนต้องเห็นพ้องในการจะนำบทความร่างสุดท้ายตีพิมพ์
2. ผู้เขียนต้องรับรองว่าบทความที่จะนำมาของตีพิมพ์เป็นผลงานใหม่ที่ไม่เคยได้รับการตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่น
3. ผู้เขียนต้องไม่ใช้ภาพ ตาราง หรือข้อมูล ของผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอม (ละเมิดลิขสิทธิ์) และต้องไม่เป็นการคัดลอกผลงานของผู้อื่น โดยไม่มีการอ้างอิงอย่างเหมาะสม (Plagiarism)

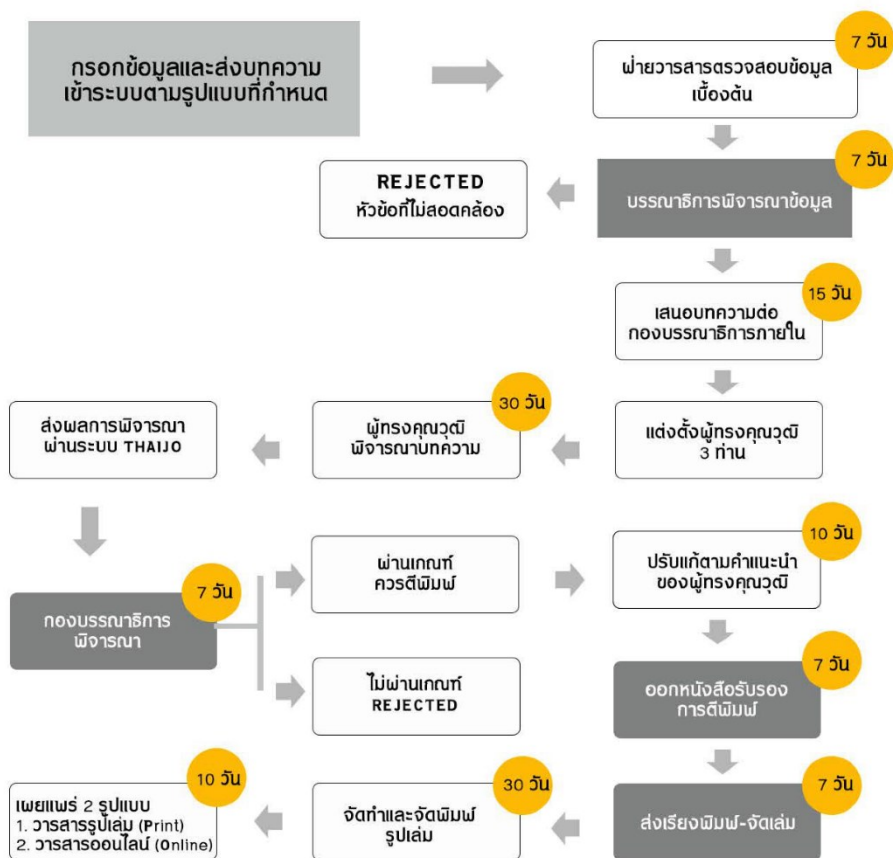
4. หากผู้เขียนมีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของบทความ ต้องเป็นการรวบรวมข้อมูลจริงเท่านั้น ทั้งนี้ผู้เขียนอาจถูกร้องขอให้แสดงชุดข้อมูลดิบ หรือข้อมูลที่ยังไม่ได้ถูกจัดกระทำ เพื่อการตรวจสอบในกระบวนการประเมินคุณภาพบทความ โดยผู้เขียนควรจัดเตรียมชุดข้อมูลดังกล่าวให้สามารถเข้าถึงได้อย่างเป็นสาธารณะ
5. หากบทความผิดพลาด หรือมีข้อมูลที่คลาดเคลื่อน ผู้เขียนมีหน้าที่ต้องแจ้งให้กับทางกองบรรณาธิการทราบ
6. ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัย หรือ การเขียน ที่นำมาเรียบเรียงเสนอเป็นบทความวิจัย
7. ผู้เขียนต้องระบุถึงประโยชน์ซ้อนทับ (Conflict of interest) ของคณะผู้เขียน แหล่งทุน กับงานวิจัย หรือเนื้อหาในบทความ
8. หากงานเขียนของผู้เขียนเป็นส่วนหนึ่งของโครงการขนาดใหญ่ อาทิ เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ หรือเป็นการศึกษาย่อยในงานวิจัยฉบับใหญ่ หรือ มีการใช้ข้อมูลเดิมของงานวิจัยอื่น ผู้เขียนมีหน้าที่ต้องแจ้งในบทความของตนเอง
9. กรณีที่ผลงานมีการศึกษาวิจัยและทำการทดลองในคนหรือสัตว์ทดลอง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรี สิทธิ ความปลอดภัย และสุขภาวะของตัวอย่าง ผู้ร่วมการวิจัย หรือผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนต้องแสดงหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ทดลอง
10. การกล่าวขอบคุณผู้มีส่วนช่วยเหลือในกิตติกรรมประกาศ ผู้เขียนบทความควรขออนุญาตจากผู้ที่ถูกเขียนประสงค์จะขอบคุณเสียก่อน



Submission online

วารสารวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์
Journal of Learning Sciences and Education

โดยการ Login ผ่านระบบ THAIJO



รวมระยะเวลาดังแต่ส่งบทความ
จนได้รับหนังสือรับรองการตีพิมพ์
ประมาณ 2 เดือน

ติดต่อสอบถาม

- o บรรณาธิการ Email: lised-jo@lised.tu.ac.th
 - o ผู้ช่วยบรรณาธิการ Email: hulise@lised.tu.ac.th
 - o เลขานุการวารสาร Tel. 02-696-6722
- Inbox ทาง Facebook: วารสารวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์

การเตรียมต้นฉบับ

วารสารวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กองบรรณาธิการจะรับพิจารณากลับกรองเฉพาะบทความต้นฉบับที่เป็นไปตามข้อกำหนดดังต่อไปนี้

ต้นฉบับ

- เป็นบทความวิจัย/บทความวิชาการ/บทวิจารณ์หนังสือ ทั้งนี้ บทความที่ตีพิมพ์ในวารสาร เป็นบทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสตร์ทางด้านวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ ในสาขาวิชาต่าง ๆ อาทิ วิทยาการเรียนรู้ การอำนวยการเรียนรู้ นวัตกรรมการเรียนรู้ หลักสูตร การสอน การจัดการความรู้ พัฒนาศึกษาและการจัดการเรียนรู้ในชุมชน การบริหารการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต จิตวิทยาการเรียนรู้ วิจัยและสถิติทางการศึกษา การวัดประเมินผล หรือสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม บทความประเภทต่าง ๆ ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในที่ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างพิจารณาการตีพิมพ์ในวารสารอื่น ๆ
- บทความเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเท่านั้น
- หากเป็นงานแปลหรือเรียบเรียงจากภาษาต่างประเทศ ต้องมีหลักฐานการอนุญาตให้ ตีพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของลิขสิทธิ์
- ข้อความในบทความพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดตัวอักษร 16 ต้นฉบับบทความมีความยาวไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ A4 ไม่รวมเอกสารอ้างอิงหรือบรรณานุกรม

ชื่อเรื่อง

กระชับและตรงกับเนื้อเรื่อง กรณิบทความภาษาไทย ระบุชื่อภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ยกเว้นบทความภาษาอังกฤษ ที่มีเฉพาะภาษาอังกฤษเท่านั้น

ชื่อผู้เขียน

- ระบุชื่อ – นามสกุลจริง (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ไว้ทางขวามือใต้ชื่อของบทความ
- ระบุเชิงอรรถของผู้เขียน ซึ่งประกอบด้วย ตำแหน่งทางวิชาการ สาขาวิชา ภาควิชา คณะ สถาบัน ตามลำดับ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

บทคัดย่อ

- บทความภาษาไทยต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้บทคัดย่อภาษาอังกฤษก่อนบทคัดย่อภาษาไทย และจำนวนคำไม่เกิน 150 คำ
- บทความภาษาอังกฤษต้องมีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้บทคัดย่อภาษาไทยก่อนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ และจำนวนคำไม่เกิน 150 คำ
- ทำยบทคัดย่อให้ผู้เขียนกำหนดคำสำคัญ (Keywords) ไม่เกิน 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

เนื้อหา

เนื้อหาบทความควรมีความสอดคล้องกับกระบวนการวิจัย และครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้ บทนำหรือความสำคัญและที่มาของปัญหา วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลการศึกษา อภิปรายผล สรุปผลและข้อเสนอแนะ การนำไปใช้ (ถ้ามี) และเอกสารอ้างอิงหรือรายการอ้างอิง

การอ้างอิง

1. การอ้างอิงในเนื้อหา ใช้ระบบนาม - ปี (Author - Date Citation System)
 - รูปแบบ (นามสกุลผู้แต่ง, ปี ค.ศ. ที่พิมพ์) เช่น (Nakvachara, 2000)
2. รายการอ้างอิงท้ายบทความ/บรรณานุกรม ใช้ระบบแบบ APA (American Psychological Association) โดยรายการอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษทุกรายการ และต้องใส่ชื่อหนังสือภาษาไทยโดยมีแปลชื่อหนังสือเป็นภาษาอังกฤษใส่ไว้ในวงเล็บ [...] ต่อท้ายชื่อหนังสือภาษาไทย
 - รูปแบบ Author. (Year). Thai Title [Translated Title]. Place: Publisher

อ้างอิงจากหนังสือ / Book

รูปแบบ Author. (Year). Thai Title [Translated Title]. Place: Publisher

ตัวอย่างต้นฉบับภาษาไทย

วิจารณ์ พานิช. (2558). เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรินติ้ง.

ตัวอย่างการแปลอ้างอิง

Panit, V. (2015). เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง [Transformative Learning] . Bangkok: R.S. Printing.

อ้างอิงจากบทความในหนังสือ / Book Chapter

รูปแบบ Author. (Year). Thai Title of chapter [Translated Title of chapter]. In Editor (ed.), Thai Title of book [Translated Title of book] (Page). Place: Publisher.

ตัวอย่างต้นฉบับภาษาไทย

กิตติ คงตุก. (2561). สู่พั่งงาแห่งความสุข เพราะจุดหมายไปถึงได้หลายเส้นทาง. ใน วุฒิสถาภณญ์ อัสตรกุล (บก.), จุดนัดพบบนเส้นขนาน: ผู้คน ชุมชน การประกอบการสังคม (น. 252 - 325). ปทุมธานี: โครงการผู้นำแห่งอนาคต คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์.

ตัวอย่างการแปลอ้างอิง

Kongtuk, K. (2018). สู่พั่งงาแห่งความสุข เพราะจุดหมายไปถึงได้หลายเส้นทาง [Phang Nga of Happiness: Many Paths, One Destination]. In Assatarakul, T. (Ed.), จุดนัดพบบนเส้นขนาน: ผู้คน ชุมชน การประกอบการสังคม [Convergence of Parallel Lines: People, Communities and Social Entrepreneurship] (pp. 252-325) Pathum Thani: Leadership for the Future Project, Faculty of Learning Sciences and Education, Thammasat University.

.....

อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์ / Theses and dissertations

รูปแบบ Author. (Year). Thai Title of dissertation [Translated Title of dissertation]. (Doctoral thesis or Master's thesis, University). URL.

ตัวอย่างต้นฉบับภาษาไทย

วราลี เนติศรีวัฒน์. (2564). การวิเคราะห์การออกแบบกระบวนการเรียนรู้สำหรับห้องเรียนสร้างสรรค์ของครูที่ผ่านการอบรมการใช้เกลียวการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:275725.

ตัวอย่างการแปลอ้างอิง

Nethisriwat, W. (2021). การวิเคราะห์การออกแบบกระบวนการเรียนรู้
สำหรับห้องเรียนสร้างสรรค์ ของครูที่ผ่านการอบรมการใช้เกลียวการเรียนรู้เชิง
สร้างสรรค์ [Analysis of Instructional Instructional Design Process for
Creative Classrooms by Teachers Following Creative Learning Spiral
Training].(Master's thesis, Thammasat University).
https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:275725.

.....

อ้างอิงจากวารสาร / Journal

รูปแบบ Author. (Year). Thai Title of article [Translated Title of
article]. Title of Journal, volume (issue), page-numbers.

ตัวอย่างต้นฉบับภาษาไทย

ชลิตา จุงพันธ์. (2562). ไดโนเสาร์ในห้องเรียน : การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทาง
บรรพชีวินวิทยาในด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา. วารสารครูศาสตร์. 47(3). 157-174.

ตัวอย่างการแปลอ้างอิง

Joongpan, C. (2019). ไดโนเสาร์ในห้องเรียน : การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทาง
บรรพชีวินวิทยาในด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา [Dinosaurs in the Classroom: A
Review of Applications of Paleontology in Science Education].
Journal of Education Studies. 47(3). 157-174.

.....

อ้างอิงจากเว็บไซต์ / Website

รูปแบบ Author. (Year, Month date). Thai Title [Translated Title].
Retrieved from URL.

ตัวอย่างต้นฉบับภาษาไทย

กานต์ธีรา ภูริวิกรัย. (2564, 16 มิถุนายน). การศึกษาโลกในศตวรรษที่ 21: ระบบยังเหลื่อมล้ำ การเรียนรู้ยังวิกฤต. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.eef.or.th/global-education/>.

ตัวอย่างการแปลอ้างอิง

Bhurivikrai, K. (2021, June 16). การศึกษาโลกในศตวรรษที่ 21: ระบบยังเหลื่อมล้ำ การเรียนรู้ยังวิกฤต [World education in the 21st century: the system is still inequitable, and learning is still in crisis.]. Retrieved February 9, 2024, from <https://www.eef.or.th/global-education/>.

.....

อ้างอิงจากการประชุมวิชาการ / proceeding

รูปแบบ Author. (Year). Thai Title of paper [Translated Title of paper]. In Editor (ed.), Thai Title of conference [Translated Title of conference] (Pages). Place: publisher.

ตัวอย่างต้นฉบับภาษาไทย

จิตติวัลย์ กล้าตลุมบอน และ ชัญญา ลีศัตรุพ่าย. (2565). ผลของละครในการศึกษาเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในวัยรุ่นตอนต้น. ใน วรวัชร ตั้งจิตรเจริญ (บก.), รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการ และนำเสนอผลงานวิจัยทางจิตวิทยาระดับชาติ ประจำปี 2565: ปรับ แปร เปลี่ยนผ่าน (หน้า 11- 22). ปทุมธานี: สาขาวิชาจิตวิทยา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ตัวอย่างการแปลอ้างอิง

Klatalumbon, T. & Leesattrupai, C. (2023). ผลของละครในการศึกษาเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในวัยรุ่นตอนต้น [Effect of Drama in Education to Develop Emotional Intelligence in Early Adolescence]. In Tungjitcharoen, W. (Ed.). รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการ และนำเสนอผลงานวิจัยทางจิตวิทยาระดับชาติ ประจำปี 2565: ปรับ แปร เปลี่ยน

ผ่าน [The Proceedings of the 7th Thailand National Conference on Psychology 2022 (TNCP 2022): Moving Forward Through Challenging Times] (pp. 11-22). Pathum Thani: Department of Psychology, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University.

.....

อ้างอิงจากการสัมภาษณ์ / Interview

รูปแบบ

In-Text Citation:

(Interviewed Person's First Initial. Second Initial. Last Name, personal communication, year)

References:

Interviewed Person's Last Name, First Initial. Second Initial. (year, month date format). Interview by First Initial. Second Initial. Last Name [Format of recording]. Thai Title of interview [Translated Title of interview], Organization Name archiving interview.

ตัวอย่างต้นฉบับภาษาไทย

อ้างอิงการสัมภาษณ์ในเนื้อหา / References

(ไอยเรศ บุญฤทธิ์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2566)

อ้างอิงการสัมภาษณ์ในบรรณานุกรม / In-Text Citation

ไอยเรศ บุญฤทธิ์. (2566, 15 มกราคม). อภิชาติ อ้วนศิริ, ผู้สัมภาษณ์ (เทปบันทึกเสียง). แนวโน้มภาพอนาคตการศึกษาและการเรียนรู้ของไทยในปี พ.ศ. 2573, รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ตัวอย่างการแปลอ้างอิง

อ้างอิงการสัมภาษณ์ในเนื้อหา / In-Text Citation

(Iyared Boonyarit, personal communication, 2024, 15 January).

อ้างอิงการสัมภาษณ์ในบรรณานุกรม / References

Boonyarit, I. (2024). Interview by Apichat Uansiri [Tape recording].
แนวโน้มภาพอนาคตการศึกษาและการเรียนรู้ของไทยในปี พ.ศ. 2573 [Future trends in education and learning in Thailand in 2030]. Associate Dean for Research and Academic Services of Faculty of Learning Sciences and Education, Thammasat University.



คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
99 หมู่ 18 อาคารสิริวิทยลักษณ์ ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120